

לייג בעומר ומסורת בית עבו בצפת

www.abbo.org

הארץ - גלריה			
7.59x6.52	53	עמ 5	
11/05/2004	5297155-4		

אתרים מומלצים

איתי בנר

ibanner@haaretz.co.il

סיפור משפחתי

משפחת עבו הצפתית מתגאה בשורשים עמוקים ועתיקים בארץ ישראל. ההיסטוריה שלה כרוכה בתולדות העם היהודי, עוד הרבה לפני הרצל. כבר קרוב ל-200 שנה שבעיר צפת נשמרת המסורת של הובלת ספר התורה של ר' שמעון בר-יוחאי בל"ג בעומר מבית המשפחה עד לקבר הרשב"י בהר מירון. פרקים מההיסטוריה המשפחתית אפשר לקרוא באתר "ההגדה לבית עבו". **מיסת היסטוריה מקומית. שווה להציץ בארכיון.**

<http://www.abbo.org>

ההגדה לבית עבו

BAZAN בזן
Oil Refineries Ltd.

הודפס באדיבות
בתי זיקוק לנפט
מאי 2007

ההגדה לבית עבו

תוכן העניינים

ברוכים הבאים:

- שמחת ההילולה בבית עבו בצפת - תמונות
- והעיר צפת צהלה ושמחה - תמונות מתהלוכת ספר התורה
- ל"ג בעומר ומסורת בית עבו בצפת

תחילתה של השושלת בארץ:

- הרב שמואל עבו
- החסות הקונסולרית
- רעידת האדמה בצפת
- תחילת ההילולה דרשב"י

הדור השני למסורת:

- הרב יעקב חי עבו

גאולת הקרקע בגליל:

- מירון
- ראש פינה
- יסוד המעלה ומשמר הירדן
- הרב יצחק מרדכי עבו

הדור השלישי למסורת:

- מאיר עבו - קווים לדמותו
- חיה רחל עבו - הרעיה והסבתא
- בית עבו כמקום מקלט
- הצלת משמר הירדן
- מרגלית בן ארי - בית אבא, ראיון לקול ישראל

הדור הרביעי למסורת:

- רפאל עבו

הדור החמישי למסורת:

- צבי עבו
- יוסף עבו - עברון
- מיסטיקה וילדות בצפת - ראיון לקול ישראל 3.5.85
- ל"ג בעומר שלי - רשמים מפי יהודית עבו עברון

ערב ל"ג בעומר תשס"ו 2006

דור לדור

נר לזכרם: גיולי קפלן ז"ל

קוראים יקרים

בחוברת שלפניכם תוכלו למצוא חלק מהפרקים המרכזיים של
"ההגדה לבית עבו", מתוך האתר באינטרנט: www.abbo.org

בהגדה לבית עבו באינטרנט תוכלו למצוא מידע על תולדות מסורת ל"ג בעומר של משפחת עבו בצפת וממשיכה, חגיגה עממית ייחודית בת למעלה מ 170 שנה, ולצדה פרק מתוך עבודת הדוקטורט המקיפה של ד"ר יוסף שרביט על חלקה של משפחת עבו בהתיישבות היהודית בגליל במאה התשע-עשרה, על פי הארכיונים הקונסולאריים של ממשלת צרפת ומקורות נוספים. ליד כל אלו תמצאו גלריית תמונות (על פי נושאים), ארכיון מסמכים ותעודות - חלקם רואים אור לראשונה, לצד לקט סקירת עיתונות ורדיו, פינת דור- לדור ופורום לתגובות, מלווים בקטעי נגינות של הכליזמר המסורתיים.

אנו מאחלים לכם קריאה מהנה בחוברת וגלישה נעימה באינטרנט.
נשמח לקרוא את תגובותיכם - הערות והארות - בפורום לתגובות או בעדכונים שוטפים שבאתר האינטרנט.

תודתנו לפנחס מזרחי לבית עבו על תרומתו החשובה להדפסת חוברת זו. לאלומה ולרפאלה - הדור השישי למסורת - על בניית האתר, העריכה, ועל שימורו השוטף. ותודה מיוחדת לד"ר יוסף שרביט, על פרסומו המאלף מתוך עבודת הדוקטורט המעמיקה - "צרפת בגליל במאה ה 19" (ראה אור גם בגיליון "קתדרה" 108, יד בן צבי).

שלכם בברכה

יוסף עבו עברון

ממשיכה של המסורת בדור החמישי

**ומי שלא ראה את שמחת ההילולה בבית עבו בצפת
בערב ל"ג בעומר – לא ראה שמחה מימיו!**

אמן הקלרינט שמואל אחיעזר ולהקתו מלווים את התהלכה מבית עבו לכל אורך מסלולה

**בחדר האורחים של בית עבו, ל"ג בעומר תשס"ו
לחיצת יד לבבית בין חבר ועד עובדי בתי הזיקוק בחיפה, אלי אלישע, הרוח החיה של הסעת הקבוצה להילולה המסורתית
בבית עבו, לבין יוסף עבו (עברון), הדור החמישי למסורת.
מימין – פנחס מזרחי, צאצא למשפחת עבו ומוותיקי עובדי בתי הזיקוק.**

**והעיר צפת צהלה ושמחה -
תמונות מתהלכות ספר התורה בדרכה למירון**

ל"ג בעומר ומסורת בית עבו בצפת

- 27 שנה לפני ייסודה של ההסתדרות הציונית בבאזל;**
- 50 שנה לפני יישובו של עמק יזרעאל ;**
- 39 שנה לפני הקמתן של דגניה וכינרת ;**
- 12 שנה לפני העלייה הראשונה של הביל"ויים וייסודה של גדרה - הניחה משפחת עבו מצפת את היסודות להתיישבות היהודית החקלאית בגליל ובעמק החולה.**

"אין תיאור יישובי ברחבי הגליל, הסוקר את ההתפרסות היישובית היהודית באותה תקופה, שבו לא משתרבב שם משפחת עבו, האחים עבו, "בני החכם שמואל עבו" - כותב ד"ר יוסף שרביט, תחקירן ומרצה להיסטוריה באוניברסיטת בן גוריון ובר אילן, בחיבורו המקיף: "צרפת בגליל במאה ה-19, תוך שהוא מקדיש פרק נכבד לחלקה של השושלת הקונסולרית של משפחת עבו בעידוד ההתיישבות היהודית. "ההיסטוריוגרפיה של יישוב ארץ ישראל במאה ה-19 - הוא מציין - מיעטה-התעלמה מהתרומה הייחודית של משפחת עבו ברכישת קרקעות, שהיוו את המסד, שעליו יוקמו יישובים בשנות ה-80 של המאה ה-19, בבקעת החולה, בגליל העליון ובגליל התחתון. הדבר נבע, בין היתר, מהיחס המורכב והאמביוולנטי של המחקר בכל הקשור ליישוב הישן". יש להצביע ביתר הרחבה על תרומתה של משפחת עבו, בעיקר בשלב המקדים את כינון של המושבות ב'עלייה הראשונה' ואף מאוחר יותר", מסכם ד"ר שרביט.

תחילתה של מסורת ל"ג בעומר נעוצה במשפחת עבו בצפת

גולת הכותרת בפעליו הברוכים של אבי שושלת משפחת עבו, הרב שמואל עבו, בראשית דרכו בארץ הקודש, הייתה, ללא ספק, גאולת חלקת הקבר של רבי שמעון בר יוחאי במירון, שיקומו, והקמתו של בית הכנסת הניצב מעליו עד עצם היום הזה.

ב-1870, שמונה שנים לפני ייסודה של פתח-תקווה - רכש הרב שמואל עבו מבעלי הקרקע הערביים כ-7000 - דונם אדמה חקלאית בכפר **מירון** ויישב שם עשרות משפחות יהודיות מיוצאי כורדיסטאן. לאות הוקרה על גאולת קברו של הרשב"י העניקה לו הקהילה היהודית בצפת ספר תורה על שמו, מצופה כסף וזהב, ובערב ל"ג בעומר תקצ"ג (1833) הובל ספר תורה זה בפעם הראשונה, ברוב עם והדר, מחצר בית עבו בצפת אל קבר הרשב"י במירון.

כך נרקמה מסורת מיוחדת במינה: **פתיחתן של חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו בצפת**. במרוצת הזמן הן הפכו לחלק בלתי נפרד מהפולקלור הדתי-עממי לא רק של צפת אלא של הארץ כולה, כשהלפיד עובר, זה הדור החמישי, מאב לבן, וכל אחד מנושאו רושם דף נוסף בסאגה העממית רבת ההוד: **ההגדה לבית עבו**.

מסורת בת חמישה דורות של תהלוכת ספר התורה בערב ל"ג בעומר מבית עבו בצפת למירון

ערב ל"ג בעומר תשס"ג

על הבמה המקושטת שבחצר בית עבו העתיקה בצפת, המלאה מפה אל פה קהל משולהב - ניצב התורן של המשפחה ומכריז בקול נרגש:

אני יוסף בן רפאל, בן מאיר, בן יעקב, בן שמואל עבו - דור חמישי למסורת - מתכבד בזה לפתוח את חגיגות ל"ג בעומר בצפת ובמירון, זאת השנה המאה ושבעים למסורת, החמישים וחמש למדינת ישראל. . .

**יוסף עבו עברון פותח חגיגות ל"ג בעומר, 1987
מימינו ראש עיריית צפת זאב פרל, שגריר צרפת בישראל מר אלן פיירה ורעייתו.**

במשפט פותח זה, מפי ראש משפחת עבו, מתחילות מדי שנה, זה חמישה דורות ברציפות, החגיגות המסורתיות של ההילולה דרבי שמעון בר יוחאי.
ראשיתן בטקס הוצאת ספר התורה העתיק של משפחת עבו והובלתו למירון ברוב עם והדר, מאותו בית היסטורי שברובע הספרדי בצפת, שיסודותיו הונחו על ידי אבות המשפחה בראשית המאה ה-19. אותו יום עוטה העיר צפת חגיגות. סמטאות הרובע ספרדי המוזנחות מקיצות לרגע מתרדמת כל ימות השנה, לקול מצהלות החוגגים ובית משפחת עבו הופך שוב למגדלור, השולח את אלומת אורו אל נבכי הזמן.

תהלוכת ספר התורה מבית עבו בדרכה למירון, ובראשה הדגל המשפחתי והחמסה

וכך מתאר את החגיגות מפני דור, הסופר והעיתונאי, בן הגליל ויליד ראש פינה, אהרון אבן חן:

"ההילולה בצפת ובמירון הייתה ה"אטרקציה" של שנות נעורינו, לה ציפינו באותן השנים הרחוקות של ריקנות ושעמום. הקרנבל של פורים בתל אביב הלהיט אמנם את דמיונם של נערי המושבות בגליל העליון, אך תל אביב הייתה רחוקה, רחוקה מאוד, ואילו לצפת ולמירון הגענו ברכיבה על סוסים ועל חמורים. כמובן, שלא חמצנו מעולם את ה"זאפה" הגדולה שבצפת. בשם הערבי, "זאפה" (ז' פתוחה, פ' רפויה וסגולה) קראו הספרדים לאותה תהלוכה, שהייתה עושה דרכה מבית עבו במעלה הסמטאות, כשהיא מתלקחת ומשתלהבת, ה"כלי-זמר" מריעים בקלרינט, בתוף ובמצלתיים, והקהל נאפד התלהבות ונוטף זיעה, מפזז ורוקד עם ספר תורה ומשמיע זמירות בשבחו של בר-יוחאי, בעברית, באידיש וב... ערבית!

'בר יוחאי, אשריך! בר יוחאי, אשריך'.. היינו יורדים אל הרובע הספרדי ומגיעים עד החצר של משפחת עבו, שהכניסה אליה דרך שער מקומר מסויד. בחצר עמדו ניחוחות פרחי היסמין, הפול, הנענע, הרודה, ושאר בשמים מזרחיים, בעל הבית, ר' מאיר עבו, מאיר פנים ומדושן-עונג, שליידו עברה ה"חזקה" על הוצאת ספר התורה, מידי אביו וסבו, מקביל היה ליד השער פני נכבדים יהודים וערביים, פקידים ומושלים בריטיים. הנשים מזליפות היו על הבאים מי-ורדים בקנקנים מזרחיים, ויש מהן פוצחות ב'זאגאלית', תרועות שמחה."

יוסף עבו עברון, דור חמישי למסורת, 1987

רפאל עבו - אביו, דור רביעי למסורת, 1963

במה זכתה משפחת עבו להיות היחידה בארץ - ואולי אף בעולם -
המקיימת מזה דורות, באורח פרטי, טקס ציבורי דתי ממלכתי,
שהפך במרוצת השנים לחלק בלתי נפרד מהווי הפולקלור
הלאומי של מדינת ישראל?

תחילתה של השושלת בארץ

הרב שמואל עבו

השם עבו - **מקורו בספר תהילים**, ר"ת מפסוק ח' בפרק קי"א: "עשויים באמת וישר". קורותיה של משפחה מיוחדת זו, שידעה להוציא מתוכה רבנים וגדולים בתורה, פעילותה בגאולת הקרקעות וההתיישבות בגליל, תרומתה להגנת זכויותיו של המיעוט היהודי בצפון הארץ בימי השלטון העותומני - עשוה במרוצת הדורות ראוייה לשמה, ואת שמה - ראוי לה.

תחילתה של השושלת בארץ נעוצה **ברב שמואל עבו**. הוא נולד באלג'יר בשנת תקמ"ט - 1789, לאביו אברהם, סוחר גדול שעסק ביצוא תוצרת ארצו לארצות חוץ, למד בתלמוד-תורה ובישיבה והוסמך לרבנות. בשנת תקע"ז - 1817 עלה ארצה עם הוריו ומשפחתו והתיישב **בצפת**. נולדו לו שלושה בנים - **אברהם, יצחק ויעקב - ושתי בנות: שרה ושמחה**. לאחר שנים אחדות נסע להודו וקיבל מידי דוד ששון את המונופול למסחר בצבע הבגדים "ניל" (אנילין) בארץ ישראל ובסביבתה. לבקשת ששון עשה שם שנים אחדות לארגן את הקהילה היהודית ולהיות לה לרב ולמורה. בהודו נתקל לראשונה **בעדת "בני ישראל"** שהפצירו בו לחפש פתרון לבעייתם, כדי שיוכלו להיחשב יהודים לכל דבר. בשובו לארץ העלה את הסוגייה לפני רבני צפת וירושלים, וב-1859 יצא לשם בשנית ונוכח ש"בני ישראל" מילאו אחרי כל הדרישות הדתיות כפי שנתבקשו. לאות הוקרה על פועלו, **הקימו יהודי בומביי בית הכנסת אורחים על שמו של הרב שמואל עבו**.

כשביקר בהודו בשנת תרכ"ט - 1869 **אברהם חיים עבו, בנו של שמואל**, מצא להפתעתו, שיהודי בגדד מוסיפים להרחיק את "בני ישראל". כאשר מחה בפניהם סוכם לפנות לרבני צפת לפסיקה. תשובתם של רבני צפת הייתה, שיש לראות ב"בני ישראל" יהודים כשרים לכל דבר. הם אף כתבו בעניין זה פסק הלכה מפורט בשנת תר"ל, והחותם הראשון עליו היה הרב שמואל עבו.

ראוי לציין שבשנת תשכ"ב - 1952, כשהתעוררה סוגייה זו מחדש, והפעם במדינת ישראל - התבססה הרבנות הראשית בארץ, בראשותם של הרב נסים והרב אונטרמן, על פסק ההלכה, שנפסק אז על ידי רבני צפת, בראשותו של הרב שמואל עבו ז"ל, וחזרו ונתנו תוקף לאותה פסיקה, אשר על פיה, "בני ישראל" הנם יהודים לכל דבר.

הרב אברהם חיים המשיך לעקוב בהתמדה אחר יישומו של פסק הדין, לגבי "יהדותם" של "בני ישראל" בהודו. מדי פעם היה מבקר שם בשליחותו של אביו בעניינים עסקיים (הסחר באנילין) וניצל את שהותו, כדי ללמד תורה ולייעץ לעדת "בני ישראל" בנושאי הלכה והיה אהוד ונכבד מאוד בעיניהם. הוא נקשר נפשית לצאן מרעיתו שם והם אליו ולבו לא נתנו לנטשם. יחד עם זאת, הוא גם הרים תרומות להרחבת החצר של הרשב"י במירון והתקין דלת ברזל למבנה המרכזי, כדי למנוע מעדרי הצאן של הכפריים לחלל את המקום. כל חייו היו קודש לכלל. הוא נפטר בהודו, תוך כדי מילוי שליחותו הציבורית, נטמן שם, וקברו הפך לאתר מקודש בעיניהם של רבים מיהודי הודו.

חסות קונסולרית לתושבים היהודים בצפת ובגליל

מצב יהודי צפת בתחילת המאה ה-19 היה דל ועלוב. הם סבלו משכניהם הערבים שהיו מתנפלים עליהם באין מושיע, וקצרה יד השלטונות להגן עליהם. מעשי הערבים עוררו את הרב שמואל עבו לפעולה. הוא ביקש שתינתן ליהודים זכות להגן על עצמם בנשק. משלא נענה, נסע לאלג'יר, ובהשתדלות ראשי העדה ונכבדיה נתמנה מטעם ממשלת צרפת לקונסול כללי בגליל (על פי גרסה אחרת זכה במשרה בהשתדלות סר משה מונטפיורי, בעת ביקורו הראשון בארץ ב-1827). כך ניתנה לו האפשרות החוקית להגן על יהודי צפת וטבריה בשמה של צרפת. הוא גם נלווה אל משה מונטפיורי במסעו לדמשק בעניין עלילת הדם המפורסמת ב-1840.

מעשהו הראשון כקונסול היה להכניס מספר גדול ומכריע של בני היישוב היהודי בצפת ובטבריה תחת חסותה של ממשלת צרפת, על ידי רישום כנתיניה. הנתינים הזרים נהנו מזכויות יתר ובית עבו הפך במהרה למעין מבצר לכל נרדף ועשוק, ללא הבדל דת ולאום, והשלטונות התורכיים לא העזו מעולם לפרוץ פנימה בגלל חסינותו הדיפלומטית.

הרב שמואל הצטיין באומץ לבו ולא נרתע מאיומים על ערבים שוחרי אלימות. הוא הרחיק מצפת לא מעט שודדים, שהטילו אימתם על הסביבה, ופעם אף הביא מאיסטנבול "דבר מלכות" (פירמאן) לתלות שודד-רוצח ידוע, שהטיל את מוראו על יהודי צפת, וההוראה בוצעה.

גאולת הקרקע בגליל

ההתנחלות במירון

הרב יעקב חי עבו המשיך בדרכו של אביו כגואל קרקעות וכפטרונן של מושבות הגליל. בכל עת צרה ליהודים היו רואים את הרב הקונסול, עטוי מדי שרד, הולך אל ה"סאריה" (בית הממשלה) או רוכב אל ה"מותצרף" (מושל הפלך (שבעכו, כששני קוואסים (שומר ראש) הולכים לפניו חגורי נשק ומפנים לו את הדרך. משטר הקפיטולציות הקנה לקונסולים הזרים השפעה רבה בתקופת השלטון העות'ומני, וחכם יעקב חי עבו ניצל השפעה זו לטובת היישוב היהודי. על שמו נרשמו רוב הקרקעות, שנרכשו להקמת המושבות בגליל העליון, שכן לנתינים זרים אסורה הייתה רכישת קרקע. הוא הרחיב את הפעולה שהתחיל אביו במירון על ידי רכישת מחצית מאדמות הכפר והקים את ההתנחלות היהודית הראשונה בסביבה.

רעידת האדמה הגדולה בצפת

בכ"ד בטבת תקצ"ז - 1 בינואר 1837 התחוללה בצפת רעידת אדמה מהקשות שידעה הארץ אי פעם, והעיר חרבה כמעט עד היסוד. בין הבתים הבודדים שלא נפגעו ברעש היה ביתו של הרב שמואל עבו, והכול ראו בכך אצבע אלוקים. הרב שמואל לא איבד זמן ופתח מיד במאמצים לשקם את העיר. יחד עם ראש עדת האשכנזים החסידים, הרב מאברייטש, הזמינו השניים מדמשק פועלי בניין מקצועיים, כדי לתקן את הבתים שנחרבו ושיקמו את בית הכנסת של האר"י ברובע הספרדי, שקודם לכן, דמה במראהו למערה קטנה. הרב שמואל שקד על חידוש החיים בעיר ונמנה על מנהיגיה החשובים, כנשיא ה"כולל" וכרבה הראשי.

ידידות הנעורים של הרב שמואל עבו עם האמיר עבדול קאדר עוד מתקופת שהותו באלג'יר, הניבה באורח פלא פירות חדשים, שעה שדרכיהם נפגשו שוב בארץ ישראל.

לאחר דיכוי המרד באלג'יר, הוגלה עבדול קאדר מצרפת ובחר את דמשק למשכנו. קרבתו המחודשת של ידיו משכבר הימים סייעה לא במעט לרב שמואל עבו, כשבא לגאול אדמות בגליל ובעמק החולה.

הנה כי כן - עשרות שנים לפני ההתיישבות הציונית החלוצית בא"י מניח שמואל עבו את היסודות הראשונים להתיישבות החקלאית היהודית. וכל זאת, ביוזמה פרטית ובלי מימון ציבורי, מתוך הכרה דתית לאומית עמוקה שלא תיתכן גאולת עמנו בלי גאולתה של הארץ.

ראה גם: בית עבו והאמיר - מעריב, יצחק זיו-אב, באתר האינטרנט

תחילת ההילולה דרשב"י

עוד במחצית הראשונה של המאה ה-19 שנים ספורות לאחר עלייתו ארצה - רכש הרב שמואל עבו בכסף מלא את חלקת הקבר של הרשב"י במירון והקים שם את מבנה בית הכנסת הקיים עד עצם היום הזה. הוא אף קנה מידי הפלחים באזור כ-7000 דונם אדמה חקלאית בכפר מירון, ועודד עשרות משפחות יהודיות מיוצאי כורדיסטן להתיישב במקום. הללו חילקו את זמנם בין עבודות חקלאיות, בעיקר מטעי זית, ובין לימוד תורה והתעמקות ברזי הקבלה והזוהר בשעות הלילה.

יישוב זה הקדים בעשרות שנים את ההתיישבות החלוצית-ציונית בארץ, והדבר היה לפלא בעיני הערבים תושבי האזור. לאות הוקרה על גאולת קברו של הרשב"י העניקה לו הקהילה בצפת ספר תורה על שמו, ובערב ל"ג בעומר תקצ"ג, הובל ספר תורה זה מבית עבו לבית הכנסת של הרשב"י במירון.

כך נפתחה מסורת מיוחדת, שהפכה, במרוצת הזמן, לחלק בלתי נפרד של הפולקלור הדתי-עממי של צפת והגליל כולו, ומאוחר יותר התפשטה על פני כל הארץ. זמן קצר לאחר מכן, הוחלף ספר התורה הראשון שנידבו יהודי צפת בספר תורה עטור כסף וזהב שתרם הרב הקונסול יצחק מרדכי, וספר תורה זה נישא עד היום בתהלוכה החגיגית היוצאת בערב ל"ג בעומר מבית עבו לקבר הרשב"י במירון.

הרב שמואל עבו שימש כרב ראשי וכקונסול בגליל יותר מארבעים שנה. הוא נפטר בשנת תרל"ט - 1879 בשיבה טובה, שבע ימים ומעט. אחריו עברה כהונת הרבנות ומשרת הקונסול לבנו, יעקב חי עבו.

הדור השני למסורת

הרב יעקב חי עבו

יעקב חי, הדור השני לשושלת משפחת עבו בארץ הקודש, נולד בצפת בשנת תר"ב-1842 ועתיד להמשיך דרכו של אביו, הרב שמואל עבו, הן כרב ראשי והן כקונסול צרפת בגליל, ומעל לכול- חיזק והמשיך את מסורת חגיגות ל"ג בעומר מבית עבו בצפת. הוא למד בתלמוד-תורה ובישיבה והוסמך לרבנות; כשבגר, עזר לאביו בניהול ענייני הקונסוליה ובעסקי המסחר הגדולים וגם בגאולת קרקעות בסביבה. הוא נשא לאישה את אסתר-מלכה, בת ר' יצחק כהן מליוורפול, נכדתו של נפתלי כהן-צדק, שעה שביקרה בארץ עם הוריה - והיא עדיין בת חמש-עשרה.

על הדרך שבה התוודע הרב הספרדי הצעיר מצפת אל התיירת האנגלייה והתאהב בה "ממבט ראשון", סיפר בזמנו הבן, ר' מאיר עבו ז"ל לאהרון אבן-חן, עיתונאי "מעריב" ויליד הגליל:

"יום אחד, בשנות השבעים המוקדמות של המאה הקודמת, ראה סבי אורחת גמלים עוברת ברחוב, ועל הגמלים תיירים לבושים פראנז'י (אירופית). עודו ניצב ומסתכל בסקרנות בכבודה החולפת על פני שער חצרו, השתולל לפתע גמל אחד, ומעל דבשתו צנחה לארץ נערה רכה ויפהפייה. נשאנה על כפיים לביתנו, על מנת להשיב את רוחה, ותוך כדי כך התברר, כי התיירים לא היו אלא בני משפחתו של הרב הראשי מליוורפול, שהיה חובב ציון מובהק. המשפחה, שכללה את הרב ואשתו ואת שתי בנותיו, וכן מספר ידידים מאנגליה, הגיעה בספינה לנמל עכו, ושם הקביל את פניהם הקונסול הבריטי שבעיר, סיניור אברהם פינצי, ששכר להם גמלים, וראשית דרכם הייתה לעיר הקודש, צפת.

ימים אחדים עשתה משפחת הרב מליוורפול בביתו של שמואל עבו, והנערה כה מצאה חן בעיני הרב-הקונסול, עד שמיהר לבקש את ידה לבנו. ההורים, שהתרשמו מהכנסת האורחים המכובדת של משפחת עבו, ומאהבתם את הארץ - ניאותו לשידוך; וכך נישאה אסתר-מלכה כהן-צדק מליוורפול לרב הספרדי הצעיר, עטפה ראשה ב"יאזמה" ספרדית כמנהג הימים ההם וקיבלה על עצמה את מנהגי המקום. אחותה הצעירה ממנה, גולדה, נישאה לקונסול הבריטי בעכו, אברהם פינצי, שמעשי גבורה רבים נזקפו לזכותו והיה מכובד מאוד בעיני ערביי האזור.

כשנפטרה, השתקעה אלמנתו הצעירה בצפת והגיעה בה לגיל מופלג; בהיותה בת 80 ומעלה, הקבילה את פני הנציב העליון הראשון, סר הרברט סמואל, בבואו לקייט עם בני משפחתו בצפת. היא סמכה ידה על ראשו ובירכתה ברכת כוהנים באנגלית, ואף הגישה לו מתנה נדירה: תצלום כיתה של בית הספר היהודי בליוורפול, ובו נראים היא ואביו מסובים זה ליד זה, תלמידים באותו המוסד. . . "

ראה גם באתר האינטרנט, "מעריב" - ימים ולילות" 3.6.76

Ministère
des
Affaires Étrangères

DIRECTION DES CONSULATS
Affaires Commerciales

n° 58

Paris, le 21 Janvier 1879.

Bejroutch n° 241

Monsieur, Par une lettre du 2
Novembre dernier, Mr Ericou m'a
proposé de nommer Agent consulaire
de France à Saffet et Sibiriade M^r
Yacoub Abbo, en remplacement de
Mr Samuel Abbo, son père, décédé.

Preuant en considération les
témoignages favorables dont M^r
Yacoub Abbo a été l'objet de la part
de Mr Ericou, je vous autorise,
Monsieur, à lui délivrer un brevet

Monsieur Péretie',

Gérant du Consulat général de France à Bejroutch.

R. H. H. H. H. 1879

קטע ממסמך של משרד החוץ הצרפתי המציע למנות את הרב יעקב חי עבו סוכן קונסולרי במקום אביו שנפטר, פריז, ינואר 1879

גאולת הקרקע בגליל

ההתנחלות במירון

הרב יעקב חי עבו המשיך בדרכו של אביו כגואל קרקעות וכפטרונון של מושבות הגליל. בכל עת צרה ליהודים היו רואים את הרב הקונסול, עטוי מדי שרד, הולך אל ה"סאריה" (בית הממשלה) או רוכב אל ה"מותצרף" (מושל הפלך (שבעכו, כששני קוואסים (שומר ראש) הולכים לפניו חגורי נשק ומפנים לו את הדרך. משטר הקפיטולציות הקנה לקונסולים הזרים השפעה רבה בתקופת השלטון העות'ומני, וחכם יעקב חי עבו ניצל השפעה זו לטובת היישוב היהודי. על שמו נרשמו רוב הקרקעות, שנרכשו להקמת המושבות בגליל העליון, שכן לנתינים זרים אסורה הייתה רכישת קרקע. הוא הרחיב את הפעולה שהתחיל אביו במירון על ידי רכישת מחצית מאדמות הכפר והקים את ההתנחלות היהודית הראשונה בסביבה.

הרב הקונסול יעקב חי ורעייתו, אסתר מלכה. מימינו ה"קוואס" שומר ראשו.

ייסודה של ראש-פינה ותקרית הדמים שאיימה להחריבה

בשנת תרמ"ב סייע הרב הקונסול, יעקב חי עבו, לדוד שו"ב, מראשי המייסדים של ראש פינה, ברכישת הקרקע להתיישבות. הוא שימש נשיא כבוד של הוועד הראשון במושבה, ואחיו, יצחק מרדכי, נבחר כ"חבר נכבד" באותו ועד.

ראש חודש טבת תרמ"ג-1883 נרשם בקורות המושבה ראש פינה, כיום שבו ניצל היישוב הצעיר מחורבן, בזכותו של הרב הקונסול מצפת.

באותו בוקר עסקו המתנחלים בחריש. היו אלה התלמים הראשונים על אדמת המושבה ולא היה קץ להתלהבות. לעת הצהריים עמדו לחוג את כלולותיו של זוג צעיר, שזכה בהגרלה באחת מדירות המגורים הראשונות. עוד האנשים עוסקים בהכנות לשמחה, נפלט כדור בשוגג מאקדחו של אחד הצעירים ופגע בבנאי ערבי מצפת, שנהרג במקום. חיש מהר עשתה לה השמועה כנפיים והמון ערבי משולהב מצפת, חמוש באלות ובסכינים החל גולש ממעלה ההר, תוך קריאות נקם, לכלות ולהשמיד את היישוב היהודי על יושביו. השייך של הכפר הסמוך, "ג'עוני", מיהר להזעיק את אנשי כפרו והללו התייצבו כחומה בצורה, ובראשם חג' עלי גילבוד, להגן בגופם על היהודים. בינתיים, שיגר דוד שוב את הצעיר ציפריס ברכיבה לצפת, להודיע לקונסול הצרפתי, יעקב חי עבו, על המתרחש ולבקש את עזרתו. הקונסול לא השתהה והגיע מיד עם שני אחיו, חכם אברהם ויצחק מרדכי, מלווים בקוואסים של הקונסוליה ובמשמר חיילים. הם פיזרו את המתנפלים, נטלו עמם את גופת ההרוג ואסרו את הצעיר, שנאשם בירייה. אט אט נרגעו הרוחות, והפלאחים מהכפר ג'עוני לא נתנו להשבית את שמחת הכלולות והמשיכו לשיר ולחולל עם שכניהם היהודים כל הלילה.

הקונסול עבו אסף אליו את קרובי ההרוג והגיע עמם להסכמה על "**שביתת איבה**". בסופו של דבר, בסיועו של **הברון בנימין (אדמונד רוטשילד)**, ולאחר תשלום כופר ועריכת "זבח שלום" כדין - הושגה "סולחה" בין הצדדים והחיים במושבה חזרו למסלולם התקין.

הרב יעקב חי עבו ואחיו רכשו ביגיעות מרובות את הקרקעות למושבות יסוד המעלה של עולי מזריץ' (בתרמ"ג) ומשמר הירדן של עולים מפולין ומאשכנז (בתר"ן). הם עמדו ללא לאות לימין המתנחלים בעת הצרות והתלאות שעברו עליהם. שטחי קרקע גדולים, שהיו לבני המשפחה - נמכרו לפקידות הברון לצורכי התיישבות עברית.

בית הכנסת הקדום במרכז המושבה ראש פינה.

משפחת עבו יוצקת את היסודות להתיישבות ביסוד המעלה ובמשמר הירדן

גאולתן של אדמות עמק החולה הפוריות והקרקע המישורית שעל שפת הירדן, דרומית מערבית לגשר בנות יעקב - עליהן קמו המושבות משמר הירדן ויסוד המעלה - נתאפשרה הודות ליוזמתם הברוכה של בני משפחת עבו והתבצעה עוד בחייו של הרב שמואל עבו: הרבה הודות לאמון הבלתי מסויג שרחשו למשפחה תושבי הכפרים הערביים בסביבה. על הרקע שהביא לרכישה, מספר א. מ. חריזמן, בספרו (נחשוני החולה) עמ' 11:

"באותה תקופה לא היו לפלחים, ובייחוד לבדווים, עובדי האדמה בארץ ישראל, קושנים על אדמתם. הם ישבו עליה בתוקף חזקה, שהייתה בידם מאבות אבותיהם, שנאחזו באדמה והחזיקו בה בעת שהארץ הייתה הפקר. והנה בא היום והממשלה התורכית הוציאה פקודה, כי עובדי האדמה ובעליה חייבים לרשום את אדמתם בספרי הממשלה, ולהוציא עליה קושנים על שמם. הבדווים קיבלו את הפקודה כגזרה רעה וחששו לרשום את אדמתם על שמם, בחשדם כי הממשלה מערימה עליהם, כדי שתוכל לגייסם לצבא (עד אז היו פטורים מחובת הצבא). בנוסף, היה כרוך הדבר בהפסד ממון, שכן הוטל עליהם לשלם מס רישום. ובצפת ישבו אז שלושת האחים ה"חכמים" הספרדים, ממשפחת עבו המיוחסת: ה"ה אברהם חיים, יעקב חי ויצחק מרדכי. אביהם הרב החכם ר' שמואל עבו היה הקונסול של ממשלת צרפת בצפת. . . והאנשים מכובדים בעיני הממשלה ובעיני הערבים שבסביבה. הבדווים, שחיפשו דרך כיצד להעביר מעליהם את רוע הגזרה, פנו אל האחים עבו בצפת, בבקשה להוציאם מן המצר על ידי כניסתם כשותפים לנחלתם "איזבד", וכך יוכלו להגן עליהם מפני הממשלה. . . האחים עבו ניאותו לעסקה: נתנו לבדווים כסף, שילמו את מס הרישום, ואת האדמה רשמו על שמם. כך ניצלו הבדווים מן הצרה, והאחים עבו נהיו מעתה לבעלי הנחלה".

מי מרום - הקולוניה שקדמה ליסוד המעלה

על האדמה שנקנתה הקים יעקב חי עבו, ביחד עם האחים שלמה ושאל מזרחי, "קולוניה" בשם "מי מרום" על גדות האגם שבעמק החולה. וכך, ב-1872 - אחת עשרה שנה לפני הקמתה של יסוד המעלה, ועשר שנים לפני ראש פינה, יצקה משפחת עבו את היסודות להתיישבות היהודית בגליל ובעמק החולה. וכותב על כך בזיכרונותיו הקצין היהודי מאנגליה, אלברט גולדשמידט שביקר בצפת ב-1883:

"הקולוניה מי מרום נוסדה לפני י"א שנים ע"י יהודים ספרדים אחדים מצפת, אשר גמרו להחיות עצמם מעבודת האדמה, למטרה זו קנו 3000 דונם (680 אקר) ובנו בתים".

כעשר שנים לאחר מכן העביר הרב יעקב חי עבו כ- 2500 דונם מאותה חלקה לעולי מזריץ שייסדו את יסוד המעלה, ואף סייע להם ככל יכולתו להחזיק שם מעמד.

יתר על כן, כדי להביע את תמיכתו הבלתי מסויגת ואת אמונתו בעתידה של המושבה, קשר עצמו, הרב יעקב חי, בקשרי משפחה עם אחד מחלוצי המתיישבים, בהשיאו את בתו היחידה מסעודה, לאריה לובובסקי. בעת שנחתמה העסקה בין משפחת עבו לעולי מזריץ, בעוד הקונים החדשים סובבים בנחלה, נתגלתה לפתע, תוך כדי חפירה, אבן ועליה כתובת בארמית: **יזכר לטאב מאן דמיטבתי**, שפירושה: ייזכר לטוב כל המתישב כאן. אבן זו, שבסופו של דבר התגלגלה כנראה עד למוזיאון בפריז, שכנעה יותר מכול את נציגי עולי מזריץ לרכוש את הנחלה.

ראו גם: The Jewish Chronical כתבה בנושא הקולוניה ביסוד המעלה משנת 1883

THE JEWISH CHRONICLE

CORRESPONDENCE.

JEWISH COLONISTS IN PALESTINE.

TO THE EDITOR OF THE "JEWISH CHRONICLE."

SIR,—I read with much interest the account given by your correspondent at Haifa of the indigenous Jewish colonies in the vicinity of Safed. Having lately returned from a visit to the Holy Land, it may interest your readers if I give them a few further particulars, gathered by me, regarding two of these colonies, viz., Meiron and Meimerom.

The estate of Meiron is situated adjacent to the tomb of Rabbi Simeon ben Johan, about six miles to the west of Safed. It was purchased about six years ago by four Jewish families, who borrowed money at 12 per cent. to complete the purchase. This presses heavily on them, and they were endeavouring to borrow £500 at a lower rate of interest to pay off this debt. About 2,000 olive trees grow on the land of which they are half owners, and their share of the oil in a good year amounts to 5 kamtâr, or about 5 cwt. There is a good spring of water on the estate, near which they have planted orchards of figs, plums, and limes. They possess eight yoke of oxen for ploughing, and they employ fellahin to till the ground, in addition to which four refugee Moghrabee Jewish families are occupied in gardening work. The owners of the property do not work on it themselves, but visit it during harvest time, and reside at Safed during the remainder of the year. They have a few houses and barns on the estate.

The Meimerom colony was founded about eleven years ago by some of the Sephardim Jews of Safed, who were desirous of taking to agriculture as a means of livelihood. For this purpose they bought an estate of 3,000 dulum, or about 680 acres, in the Hâleh Valley. They commenced to build houses, and in digging the foundations they came across a stone with an inscription in the Targum character, as follows :

דכיר לטב דע ביר

This stone came into the possession of the Chacham Jacob Haï Obo who utilised it by making it into the foundation stone of the house he was building at Safed. The colonists invested in a number of oxen for ploughing purposes but shortly afterwards a murrain occurred and they lost their cattle, in consequence of which they became bankrupt.

The above instances will show that the idea of cultivating the soil is by no means a new one to the Jews of Safed, and I can confirm what your correspondent says regarding the desire of a large number of indigenous Jews to become agriculturists, if the capital were forthcoming to start them with a fair chance of success. I am of opinion, however, that the early attempts should be made under European supervision, and the families should be carefully selected. As regard the aptitude of Jews for agricultural pursuits, no one, to my mind, who has seen the Roumanian colonies at Zyionmarin and Jâiuneh, can have two ideas on this matter. The pallid, stooping Jewish pedlar and tradesman of a few months back has been transformed into the bronzed, horny-handed, manly tiller of the soil. This is especially noticeable at the former place, and it did my heart good to see the pride they took in their work and the zeal with which they performed it.

Yours obediently,
Belfast, June 3rd, 1883.

ALBERT GOLDSMID.

שושנת הירדן

ראשיתה של מושבת משמר הירדן אף היא קשורה במשפחת עבו ובכפר מירון שלרגלי הר הג'רמק. מספר על כך א. עבר הדני, בספרו "משמר הירדן":

"אדמת משמר הירדן הייתה שייכת לכפר מירון אשר לרגלי הר ג'רמק היפה וההיסטורי, וערביי כפר מירון היו יורדים בתחילת החורף עם בהמות וזרעים לחרוש את אדמתם הרחוקה, כשאר ערביי הכפרים שבהר, שהיו יורדים לחרוש בעמק. הם היו מתגוררים במערות הנמצאות עד היום בנקיקי הסלעים, וששרדו מימי הכנענים והיהודים. כיוון שגמרו את הזריעה, חזרו לכפרם, ובזמן הקציר ירדו שוב לאסוף את יבולם. סדר זה לא שרתה בו ברכה, והבדווים השכנים היו מציקים לפלחי ההר, בזמן העדרם היו עולים עם עדריהם על התבואה ומחבלים בה - ואין מי שיכהה בהם - ואם אדמת המישור כולה כך, אדמת משמר הירדן כל שכן - כי גם ה"מלאריה" הייתה עושה שמות בפלחים וקדחת שחור השתן הפילה בהם מתים רבים, כי לא היו יודעים לשמור על בריאותם באקלים זה. הם מכרו אפוא את הקרקע עם הזכויות לחכם יעקב חי עבו, איש צפת, ששימש בה קונסול צרפת"

בספטמבר 1884 הגיע ארצה העולה היהודי הראשון מארה"ב, מרדכי לובובסקי, ששם לו למטרה, לרכוש חלקת קרקע ולהתיישב בה. הנוף הקדום והפראי בסביבת גשר בנות יעקב שבה מיד את לבו ובו במקום החליט להקים כאן את נחלת חלומותיו. לשם כך, רכש מהרב יעקב חי עבו אלפיים דונם משני צדי הדרך של הגשר ויקרא למקום "שושנת הירדן". נראה שביקש להקים חוות בוקרים נוסח אמריקה, אולם לאחר שנתיים של ניסיונות כושלים נטש את רעיון ההתיישבות הפרטית והשתקע ביסוד המעלה. שנים אחדות לאחר מכן, בשנת תר"ן, הוא מוכר ליק"א את מרבית אדמותיו (כ 1800 דונם) העסקה מתבצעת ביוזמתו של דוד שוב (ממייסדי ראש פינה), שחילק את השטח ליחידות קטנות ויישב עליהן פועלים חקלאיים מצפת, מכאן ואילך נקרא המקום "משמר הירדן".

נטישתה של שושנת הירדן ציערה מאוד את הרב יעקב חי עבו, שלא חסך מאמצים כדי לסייע ללובובסקי להחזיק מעמד בנחלתו. הוא מיאן להשלים עם שימומו של המקום, שאמור היה לשמש יישוב יהודי פורח - ובמקום זאת הפך משכן לרועים הבדווים שפלשו לשם עם עדריהם וכילו כל צמח באיבו. התערבותו של דוד שוב, וניסיונו לשקם מחדש את המושבה בעזרתה של יק"א, הושפעו, ללא ספק מעמדתו של ידידו, הרב יעקב חי עבו. שנים אחדות לאחר מכן, נפגע הרב יעקב חי עבו מתאונה, שממנה לא החלים. הוא נפטר בביתו בצפת ב-ג' בטבת תר"ס, והוא בן 58 שנה, בעיצומה של פעילותו הציבורית הברוכה.

יעקב חי עבו הותיר אחריו שני בנים ובת - מאיר, משה ומסעודה. בעוד הבן, מאיר, עתיד להמשיך בדרכו של אביו, הן בתחום הציבורי והן בשימורה ובטיפוחה של מסורת ל"ג בעומר - העדיף האח, משה, את הקריירה האישית; השתלם ברפואת שיניים, העתיק את מקום מגוריו לטבריה ועשה חיל במקצועו החדש. הוא נשא לאשה את שמחה, נערה מבנות המקום, והשניים הקימו משפחה ענפה. נולדו להם שלושה בנים (שמואל, ג'ק ועימנואל) וחמש בנות (ינטה, אמיליה, ליזה, יהודית ואסתר). משה האריך ימים עד גיל 97, נפטר בשיבה טובה ונטמן בטבריה. אשר לאחות, מסעודה - לאחר שנפרדה מאריה (לייב) לובובסקי, אבי בתה הבכורה, אדלינה, נישאה בשנית והביאה לעולם בן נוסף, עובדיה.

אבל כבד השתרר בעיר צפת ובכל מושבות הגליל. למעלה מעשרים שנה שימש הרב יעקב חי עבו כקונסול וכמנהיג העדה, הצטיין בתכונות נעלות ובכושר הנהגה ציבורית, והיה אהוב ומכובד על היהודים ועל יתר התושבים, הערבים והנוצרים. מותו חתם פרק מפואר בתולדות ההתיישבות היהודית הטרומ-ציונית בגליל. הוא ואביו (הרב שמואל) היו הנחשונים, שהניחו את היסודות להתנחלות היהודית בחבל ארץ זה, אולם עם פטירתם של שני ענקי הדור האלה לא הסתיימה תרומתה של משפחת עבו בגאולת הקרקעות ובמשימות לאומיות חשובות אחרות. זמן קצר לאחר מותו של יעקב, עתיד בנו, מאיר, למלא תפקיד מכריע בהצלחה של משמר הירדן, ממזימתו השרירותית של פקיד הברון, אשר ביקש לנשל את איכריה מעל אדמתם.

ראו גם באתר האינטרנט: בית עבו והאמיר - מעריב, יצחק זיו אב.

הרב יצחק מרדכי - הקונסול השלישי לבית עבו

כשנפטר יעקב חי עבו, אמור היה בנו, מאיר, להתמנות במקומו לקונסול (שכן גם אביו וגם סבו שימשו במשרה זו), אולם מהיותו צעיר לימים, עברה הכהונה לדודו (אח אביו), יצחק מרדכי, ששימש בה עד מלחמת העולם הראשונה. כאחיו, הרב הקונסול, יעקב חי, המשיך יצחק מרדכי בפעילות ענפה להגנת זכויותיהם של תושבי צפת ושל היישובים היהודים בגליל.

במיוחד דאג למילוי צרכיהם הדתיים והחומריים של המתיישבים החקלאיים במירון, וכשניסו הרשויות העותומניות - לאחר פטירתו של יעקב חי עבו - להשתלט על אדמות הכפר ולגרש את מתיישביו - נחלצו הקונסול יצחק מרדכי ואלמנת אחיו, אסתר מלכה, לעזרה והבהירו שאדמות מירון הנם רכושה ונחלתה של משפחת עבו הנהנית מחסינות דיפלומטית של צרפת - והשלטונות נרתעו ומזימתם לא יצאה אל הפועל. הוא היה יהודי גאה ושומר מצוות ונלחם בקנאות נגד המיסיונרים הקתולים, שהשקיעו מאמצים רבים לצוד כאן נפשות. הוא סייע לשקם את בית הכנסת ע"ש יוסף בנאה (הצדיק הלבן) העומד על תלו עד עצם היום הזה והרבה לנדב כספים לצורכי הקהילה בצפת. אחת מתרומותיו החשובות הייתה ספר תורה עטור כסף וזהב לתהלוכה המסורתית בערב ל"ג בעומר מבית עבו לקבר הרשב"י במירון. ספר תורה זה, ששמו חרוט עליו באותיות כסף, נישא עד היום בטקס החגיגי מבית עבו למירון.

הוא התאלמן פעמיים: שרה, אשתו הראשונה, מתה זמן קצר לאחר שילדה לו את בתו, מזל; מאשתו השנייה, נחמה, נולדו לו שתי בנות ובן: חנה, שמחה ומאיר. כעבור שלוש שנים מלידתו של מאיר - היא נפטרה. מאשתו השלישית, מסעודה, נולד בן זקוניו, וייקרא שמו על שם דודו, יעקב חי. כעבור שנתיים נפטר יצחק מרדכי שבע שנים ומעש, והוא בן 79 שנה.

יהודית עבו עם נחמה ומקסימה
מזרחי, נכדותיו של הרב הקונסול
יצחק עבו משמאל,
והנינה לילי - בת נחמה - מימין.
2005 תשס"ה

בנו של הרב יצחק מרדכי עבו - הנקרא על שם דודו - יעקב חי עבו - אחוז בספר התורה שתרם אביו

בנו, יעקב חי, נולד ב- 1913 והתייתם מאביו בגיל שנתיים. שירת במלחמת העולם השנייה בצבא הצרפתי ונפל בשבי הגרמני. בתום המלחמה שימש כראש הקהילה היהודית בקורסיקה, מקום שנשא לאישה את קליר, שילדה לו שתי בנות - אלין ולאה - ובן, יצחק מרדכי (על שם אביו). מדי שנה היה נוהג להגיע להילולה בבית עבו בערב ל"ג בעומר ולהשתתף בתהלוכת ספר התורה למירון כמסורת אבותיו. נפטר בשיבה טובה בינואר 2005.

יעקב חי במרכז, מימינו יהודית עבו עברון, משמאלו קונסול צרפת בחיפה ורעייתו. משמאל: בנו של רפי (בן צבי עבו) דור שביעי

הדור השלישי למסורת

מאיר עבו

מאיר עבו נולד בצפת, בא' בתשרי תרל"א (1870), לאביו **יעקב חי** ולאמו **אסתר מלכה**. למד ב"חדר" בצפת, ומאוחר יותר - במוסד החינוכי ("תפארת ישראל") (בית ספר תיכוני בצירוף לימודי היהדות) של החכם זכי כהן **בביירות**. בהשתדלות הקולונל מיכאל גולדסמית, ידיד משפחת אמו באנגליה, נתקבל כתלמיד בבית הספר הצבאי "**פוליטכניק סקול**" באנגליה. באותו מוסד למד גם בנו של **המלך אדוארד ה VII** שעתיד לעלות על כס המלוכה ב- 1910 **כג'ורג' החמישי**. ביום הכתרתו שיגר לו מאיר עבו מברק ברכה כ"חברו לספסל הלימודים", והמלך השיב לו באיגרת חמה. (לימים עתיד אותו מכתב, שהתנוסס עליו סמל המלוכה, למלא תפקיד חשוב בהצלתו של מאיר עבו ממזימה אפלה, שרקמו נגדו בני בליעל, ועל כך בהמשך (בפרק **בית עבו בצפת מקלט לעולים בלתי ליגאליים בשנות ה- 30**)).

משחזר לצפת, עבד כמזכיר הקונסוליה הצרפתית בראשותו של אביו. שלט יפה בשפה הערבית, וקשר קשרי ידידות עם נכבדי הערבים ואנשי השלטון. ידע לעמוד בתוקף על משמר הגנת היהודים והיהדות. בתרנ"ח (1898) הוציא בכוח מבית המופתי הצפתי נערה יהודיה, שערבים חטפוה וניסו לשדלה להתאסלם. נלחם בהצלחה נגד ניסיונות המיסיון לצוד נפשות יהודים לאמונה הנוצרית. כשנפטר יעקב חי עבו, אמור היה בנו, מאיר, להתמנות במקומו לקונסול (שכן גם אביו וגם סבו שימשו במשרה זו), אולם מהיותו צעיר לימים, עברה הכהונה לדודו (אח אביו) **יצחק מרדכי**, ששימש בה עד מלחמת העולם הראשונה.

אף כי המשרה הדיפלומטית עברה לדודו - הרי שבכל יתר התחומים החברתיים והציבוריים - הוא תפקד כראש המשפחה; המשיך להתגורר בבית עבו ההיסטורי שעבר לבעלותו והקפיד לקיים בקנאות את מסורת **ל"ג בעומר המשפחתית**: מדי שנה בשנה בערב החג יצאה מביתו למירון, ברוב עם והדר, התהלכה החגיגת של ספר התורה.

לאורך כל חייו ליוותה אותו בנאמנות רעייתו, **רחל לבית גלדסטון**, ילידת רוסיה, שנפטרה חודשים אחדים אחריו. נולדו להם ארבע בנות: **ג'ולי**, **גולדה**, **מרגלית ואסתר** - ובן יחיד, **רפאל**, העתיד לשמש ראש המשפחה והשושלת בדור הרביעי.

אימא סבתא רחל

היקרה בנשים
היית לנו אם ואחות
וחיקך היה מקלט ראשינו
וקן דמעוטינו הנידחות

מאיר עבו ממשיכה של המסורת בדור השלישי
ורעייתו הנאמנה רחל לבית גלדסטון, שסייעה בידו לקיימה במשך 47 שנה

סבתא חיה- רחל לבית גלדסטון, בתם של חנה רבקה ויצחק מרדכי, עלתה לארץ עם הוריה וחמשת אחיה ואחיותיה בסוף המאה ה-19.

המשפחה היגרה מרוסיה לאמריקה וכעבור זמן לא רב שמה פעמיה לעבר ארץ הקודש והתיישבה בצפת. עד מהרה השתלבה בפעילות הציבורית של הקהילה היהודית הקטנה והכול רחשו לה כבוד והערכה.

משלושת האחים, שניים השתקעו בצפת והגיעו לעמדות מפתח באזור - צבי (הרשל) כנציג הקונסוליה של ארה"ב בצפון, ויהודה כפקיד המחוז בממשלת המנדט - ואילו האח השלישי, יעקב (יענקל) נותר בארה"ב ושלח ידו בעסקים.

מבין ארבע האחיות – שרה-בלה, בת שבע, שפרה וחיה-רחל - בלטה בחינניותה רחל, בעלת עיני התכלת והצמות השחורות, ועוד בהיותה בת 15 החלו זורמות לביתה הצעות לשידוכים; בין המחזרים הנלהבים היה גם בנו של קונסול צרפת בגליל, הלא הוא סבי, ר' מאיר עבו ז"ל.

"כמעט מדי לילה בלילה", סיפרה, "היה דוהר על סוסו אל מול חלוני ופוצח בשירים רומנטיים, כשהוא מלווה אותם בפריטה על העוד" (כלי נגינה מזרחי בדומה למנדולינה).

בעיני רוחה של הנערה ילידת רוסיה, דמה הוא אז לאביר ספרדי מעולם האגדות ולבה הלך שבי אחריו. עוד בטרם מלאו לה 16 שנה מצאה עצמה ניצבת תחת החופה בחצרו של הרב הקונסול, יעקב חי עבו - החצר שהפכה במרוצת השנים למעונה הקבוע. זאת החצר שממנה יוצאת מדי שנה בשנה בערב ל"ג בעומר, תהלוכת ספר התורה לקבר הרשב"י במירון.

מכתב ברכה מהקהילה היהודית בצפת ליעקב חי עבו לרגל נישואי בנו מאיר עבו לחיה רחל לבית גלדסטון

את הבת הבכורה, **ז'ולי**, היא ילדה עוד בטרם מלאו לה 17 שנה, את **זהבה (גולדה)**, כעבור שנתיים; לא חלפו שלוש שנים והביאה לאוויר העולם את הבן הנכסף, **רפאל**, ומקץ שנתיים את הבת, **מרגלית**; שלוש עשרה שנה לאחר מכן, בגיל 35, היא יולדת את בת הזקונים, **אסתר**.

באהבה ובמסירות אין קץ היא טיפחה וגידלה את ילדיה. כל חייה היו קודש לאושרם ולרווחתם. אימא-סבתא, רחל, הייתה התגלמותה החיה של האם היהודייה. כי לא רק את ילדיה שלה היה עליה לגדל אלא גם את נכדיה. הראשון שבהם היה **נסים**, בנה של הבת הבכורה, ז'ולי (שנפטרה בדמי ימיה ממחלת הטיפוס); לאחר מכן, הגיע תורנו - שלי ושל אחי, **צבי** - לאחר שהורינו נפרדו; והייתה תקופה וגם **סימה**, בתה של **זהבה (גולדה)** הייתה ה"אורחת התורנית"; ובגיל 60 הופקדה בידיה גם נכדתה, **שולמית** (שולה), שהוריה (אסתר ובן ציון) יצאו ב-1938 ל"מסע קצר" לארה"ב - ו"נלכדו" שם למשך שבע שנים, בעטייה של מלחמת העולם השנייה.

כחמותה לפניה, הנערה מאנגליה, **אסתר מלכה**, אשת הרב הקונסול יעקב חי עבו - כך גם **חיה רחל**, הנערה ילידת רוסיה, קשרה את גורלה עם משפחת עבו, ושתיהן - כל אחת בתורה - סייעו ככל שרק יכלו להמשכיותה של מסורת ל"ג בעומר ותהלוכת ספר התורה היוצאת מחצר בית עבו, שהייתה למעונן. וכך, במשך למעלה מ-50 שנה ליוותה חיה- רחל את אירוע ל"ג בעומר המסורתי וסייעה ככל שרק יכלה ליד בעלה, מאיר עבו, לקיימו כהלכתו, כשהיא נוטלת על עצמה את כל מלאכת כיבוד הבית, הסיווד וקישוט החצר לכבודם של מאות החוגגים.

כולנו היינו בניין סבתא רחל, יקירתנו.

את סימלת בעינינו את דמותה של האם, אליין נמלטנו בעת צרה לחפש מחסה ובחיקך שפכנו את לבנו ושלבנו עידוד ברגעינו הקשים - ואת סוככת עלינו והגנת עלינו בכל כוחך, תמיד ניצבת לצדנו - בנים ונכדים, כאחד.

יהי זכרך ברוך לנצח, חיה רחל, היקרה בנשים.

נכדך אוהבך

יוסי

בית עבו בצפת מקלט לעולים בלתי ליגאליים בשנות ה-30

מאז ומתמיד שימש בית עבו מעון ומקלט לעשוקים ולנרדפים של כל שלטון עריץ זר - בלי הבדל דת וגזע. בשנות ה-30 המוקדמות הפך הבית תחנת מעבר לעולים יהודים "בלתי ליגאליים" (אליבא דשלטונות המנדט). הייתה זו פעולה משותפת לכל בני המשפחה: הבן, רפאל, היה מבריחם את הגבול הצפוני, בדרך לא דרך, "בלילות חשוכי כוכבים", ממש כמילות השיר, שנולד מאוחר יותר יותר בתקופת ההעפלה של הפלמ"ח האב, מאיר, העניק להם מחסה וכסות (שהרי עפ"י רוב מולטו מסוריה בעירום ובחוסר כול) ואף דאג לציידם בתעודות המתאימות. הודות לקשריו ההדוקים עם עובד מדינה ערבי ותיק, שהיה ממונה בימי השלטון העותומני על הוצאת תעודות לידה - הצליח להשיג את החותמות המקוריות מאותה תקופה, ובאמצעותן היה מנפיק לעולים החדשים מסמכים המאשרים שהם נולדו בארץ. לאחר שהדבר נמשך כשנתיים ועקב הלשנה החליטו הבריטים לערוך חיפוש פתע בבית עבו.

ב- כ' בשבט, תרצ"ה (1935), בשעות אחה"צ, התדפקו אנשי הבולשת הבריטית, מלוויים בכוחות משטרה מוגברים על שערו של הבית. במקום נערך חיפוש מדוקדק ויסודי, ולא היה חסר הרבה, שיגלו את החותמות, שהיו מוסתרות בתוך מנורת נפט ישנה ממתכת. מפקד הבולשת פתח את דלת הארון, שבו ניצבה המנורה והושיט ידו לעברה, כשלפתע נשמט מתוכה גיליון נייר, שהצהיב משני הזמן. הוא פרש אותו לפניו בסקרנות ורגע ארוך התבונן בו כמהופנט, מבלי יכולת להתיק את עיניו מסמל המלוכה הבריטי, שהתנוסס בכותרתו. היה זה מכתב התשובה של המלך ג'ורג' לברכה ששיגר לו חברו לספסל הלימודים, מאיר עבו עם עלותו לכס המלוכה. אט אט, בזהירות ובמתינות, כמעט ביראת כבוד, קיפל הבלש חרש את האיגרת והחזירה למקומה אל תוך המנורה, בלי להתעניין עוד בתוכנה. אחר כך פנה לעברו של מאיר עבו, ואמר בטון מתנצל: "מיסטר עבו, אני מבקש את סליחתך. . . אין ספק שנפלה כאן טעות איומה", אסף את אנשיו ועזב את המקום. שעה ארוכה לאחר מכן עדיין נותרו בני המשפחה המומים מהנס, שהתרחש זה עתה לנגד עיניהם, ומאיר עבו רשם בכתב ידו על העטיפה הפנימית של מחזור התפילה שלו:

בְּיַד הַיְקָרִים תִּזְכְּרוּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁאֵלָּה לָנוּ
הַאֲלֵהֵם יוֹם אֶשְׁרִים לְאוֹ לִבְלֵ ט' תְּרִנּוֹה
כִּשֶׁהֲאֵלָּה חֶפְזָה בִּימֵנוּ וַיִּזְאוּ נַקְיִים
מִכָּל אֲשֶׁר תִּצְלֹ אֹתָם יוֹם יוֹם שֶׁאֵתָה
וְהָאֵלֹהִים לֹא וְתָנוּ לְדַבְּרָה כִּפִּי יִבְלֵכֵם
כִּי אֲבִיכֶם הַמִּתְכַּלֵּל בְּצַדִּיק אֶתְּנוּ
לְכֹן מְרוֹמִים עִיר מֵאִיר אֵלָּה
מֵא
הַיּוֹם יִזְכֶּה יוֹם הַכְּבוֹדִים
ט' תְּרִנּוֹה

משפחת עבו נחלצת להצלתה של משמר הירדן מפקיד הברון המושחת

עידוד ההתיישבות בגליל היווה נושא מרכזי בפעילותה של משפחת עבו במשך שלושה דורות ברציפות, והוא מוצא את ביטויו גם אצל מאיר. דוגמא מאלפת לכך ניתן למצוא בשנת תרס"ג (1903). זוהי פרשה, שפרטיה כמעט שאינם ידועים. מתוך רשימותיו של מאיר עבו ז"ל, עולה התמונה הבאה:

כשהעביר **לובובסקי** ב-1900 את אדמות "**שושנת הירדן**" ליק"א (באמצעות **דוד שוב**) - מסיבה כל שהיא, אולי כדי לא לגרום לעיכובים ביורוקרטיים בביצוע העסקה, נרשמה זמנית הבעלות על הקרקע בטאבו, על שמו של פקיד הברון דאז, **אוסוביצקי**.

אותו אוסוביצקי מודח ב-1903 ממשרתו על ידי הברון, והנה הוא בא וטוען בפני ה"וואלי" של ביירות, כי קרקעות משמר הירדן הן קנייני **הפרטי**, וכן גם כל המבנים בשטח, והאיכרים אינם אלא מסיגי גבול - ויש לפנותם. לחיזוק דבריו הגיש את שטרי המכר הרשומים על שמו.

הוואלי (ידידו של אוסוביצקי), קיבל את דבריו ללא עוררין, והורה מיד על פינוי האיכרים מהמושבה, ועל מסירת האדמות והרכוש לאוסוביצקי. מושל צפת דאז, **האשם-בק-אל-אתאסי** (לעתיד ב-1950 - נשיא סוריה), שנצטווה להוציא את הפקודה לפועל, לא היה שלם עמה, אולם קצרה ידו מלהושיע. פקיד הברון החדש בגליל, **סאפורטה**, היה נבוך ואובד עצות.

הוא מיהר לצפת להיוועד עם **מאיר עבו**, כדי לחפש יחדיו מוצא כל שהוא מהסבך. לאחר ששקלו וטרו שעה ארוכה בסוגייה, נמנו וגמרו, כי מכיוון, שהאדמות הללו עדיין ידועות במשרד ספרי האחוזה כ"נכסים של האחים עבו", ניתנה ליורשים הזכות לתבוע את הבעלות עליהן.

למשנה תוקף - יצאו מיד כל בני משפחת עבו, על נשותיהם ועל טפם להתנחל במשמר הירדן ולאכלס את בת המגורים שננטשו. הם נותרו שם שבועות ארוכים, והודיעו, שלא ימושו ממקומם, ויגנו על זכויותיהם בכוח הנשק. כנתינים רמי יחס של צרפת, היססו השלטונות לפנותם בכוח, ומושל צפת, אל אתאסי, שלבו לא היה שלם מלכתחילה עם הוראת הפינוי, לא התאמץ במיוחד להוציאה לפועל. הוא היה מופיע פעם אחר פעם בראש חייליו, מאיים לסלקם בשם החוק, ומנופף מולם את צווי הגירוש; מנגד - היו בני המשפחה מניפים ממולו את דגל צרפת, ומזהירים, שיפתחו באש, על כל מי שיסיג את גבולם; לאחר חילופי דברים קשים היו התורכים נסוגים, וחוזר חלילה...

בסופו של דבר, בהתערבות שגריר צרפת בקושטה, שאליו פנתה **אסתר מלכה**, אלמנת הקונסול יעקב חי עבו, בבקשת עזרה וסיוע - הורה משרד החוץ התורכי לוואלי של ביירות להפסיק כל פעולה נגד תושבי משמר הירדן, עד לביור משפטי עם אוסוביצקי.

צו הגירוש בוטל, והמושבה משמר הירדן, שכמעט נמחקה אז מעל המפה, ניצלה אז מחורבן. האיכרים חזרו לבתיהם, וחודשיים לאחר מכן, הגיע אוסוביצקי להסכם פשרה עם סאפורטה, והבעלות על האדמות נרשמה כחוק ע"ש יק"א.

מאיר נפטר בביתו בצפת בי' בכסלו תש"ח (23.11.47) ימים ספורים לפני הכרזת האו"ם על הקמתה של מדינת ישראל, והוא בן 77 שנה.

מותו חתם פרק חשוב נוסף בתולדות גאולת הקרקע ועידוד ההתיישבות בגליל על ידי משפחת עבו (לפני מותו עוד הספיק להעביר לקרן הקיימת לישראל במחיר סמלי אלפי דונמים מאדמות מירון, שעדיין היו רשומות על שמה של המשפחה).

מאיר גישר על פני שתי תקופות: המשטר העותומני והמנדט הבריטי.

הוא מת מות נשיקה, בעודו כותב מכתב לבתו באמריקה. קרוב משפחה שעבר בסמוך לבית באותה שעה, מצאו רכון על המכתב והעט בידו; הוא מיהר לעצום את עיניו ולקרוא "שמע ישראל" לפני שהזעיק את בני המשפחה.

המכתב שלא הגיע -

הבת אסתר ובעלה
בן ציון חברוני

מרגלית בן אורי לבית עבו

בית אבא - תמליל רדיו, שנת 1976

כאן רשת בית של שידורי ישראל, בית אבא, תוכניתו של רפאל עמיר, אנחנו כאן עם מרגלית בן אורי (בתו של מאיר עבו) לבית עבו, צפת. התוכנית משודרת בשידור שני.

ר - מרגלית בן אורי, לפני זמן מה כשביקרתי במקום מגוריך, והלכתי ברחובות הצרים, היה חורף, והייתי לבד, והשקט שברחובות היה כזה, שאני שמעתי את ההד של הצעדים של עצמי, אף על פי שזה היה בצהריים, באמצע היום ולא באמצע הלילה. אבל לא תמיד היה פה כל כך שקט.

מ - לא. לא תמיד היה פה כל כך שקט. הרחוב הזה היה הומה בבני אדם. הכל היה ברחוב הזה. קצת לא רחוק מפה, ליד הבית שלנו, היה גר שאקי - אבנר שאקי. יותר רחוק קצת, לא הייתה פינה אחת פנויה. תמיד היו בני אדם, כל הרחוב היה רועש ומלא.

ר - עכשיו זה בטון, קודם לא היה בטון הרחוב

מ - קודם היו אבנים. היה חלק. כשהיינו הולכים בחורף, כשהייתי באה מבית הספר, ולא פעם אחת נפלתי אני והאחים שלי על המדרגות האלה, ובאנו רטובים, כי היו שתי מדרכות משני הצדדים מאבנים חלקות כאלה, ובאמצע המים ירדו בחורף, כשהיה גשם זועף. אבל, זה היה מלא בבני אדם. חנויות, קצת יותר למעלה שוק של ירקות בשר, דגים, הכל היה מלא כאן.

ר - הרבה ידיים שבורות, הרבה קרסוליים נקועים, הרבה גבס? . . .

מימין, ביתם של מרגלית ופסח בן אורי

מ - אה, זה? . אני לא יודעת אם היה גבס אז, אבל היו רגליים שבורות, והיה ערבי אחד, היה ידוע שהוא בא לתקן. (צוחקת) לתקן את הרגליים, את הידיים, היה מביא מים חמים וסבון, ועושה מסאג', ולאט לאט היה מחזיר את הנקע למקום.

ר - זה בנקע, ומה חס וחלילה היה קורה כשיד הייתה נשברת? .
מ - אז הייתה נשברת. היו קושרים את היד, והיא הייתה נשארת כמו שהיא. אני לא זוכרת שהיו הולכים לבית חולים.

ר - רופא היה בצפת?
מ - היה רופא אחד, דוקטור שטרן קראו לו.

ר - עוד לא הייתה הדסה. את עוד זוכרת את הזמן לפני הדסה.
מ - כן. זה לפני הדסה. אחר כך הייתה הדסה. ומה שאני מספרת על דוקטור שטרן זה, זה היה רופא מיוחד במינו שכולם הלכו אליו והוא היה מטפל בידיים, ברגליים, כל דבר אם הלכו אליו. אבל בדרך כלל היו מאמינים בטיפול של הערבי הזה שבא. ואם הייתה היד נשברת, היו מקבעים אותה, והייתה נשארת היד שבורה.

ר - אבל היו מחלות, את זוכרת, במשפחה? ודאי היו סיפורים על מישהו שהיה חולה קשה, והצילו אותו, מה היו עושים אז?
מ - כשהיו מחלות, זה היה סוף מלחמת העולם הראשונה, כשאני הייתי ילדה קטנה, היה כאן רופא דוקטור גרין קראו לו, מגיפת טיפוס פרצה בצפת, והרופא הזה הוא היחידי שהיה מטפל במחלה הזו, ובסופו של דבר הוא קיבל את המחלה גם ומת. אחותי אז חלתה במחלה הזו, היא הייתה נשואה, והיה לה ילד בן שלושה חודשים.

ר - היא הייתה גדולה ממך?
מ - כן, היא הייתה המבוגרת במשפחה, והיא, הייתה גרה למטה מהבית של אבא שלי, והיא טיפלה בבן יתום, ילד קטן גם כן, היה אולי בן ארבע, שקיבל את המחלה. היא טיפלה בו מתוך רחמנות, וזה היה בן גיסה שאביו מת גם כן צעיר, ושמו היה שמואל על שם הרב שמואל עבו, ואחותי טיפלה בו, וקיבלה את המחלה. והרופא דוקטור גרין זה, בא לאמא שלי ואמר לה - תדעי - הקטן - יקום. אבל הבת שלך הולכת לאיבוד.
והוא צדק. אחרי כמה ימים, אני לא זוכרת בדיוק, חלתה היא וחמתה, והן שתיהן מתו באותו יום. הייתה מין אהבה כזאת בין השניים, שזה דבר לא יאומן. וכל זה קרה בתקופת מלחמת העולם הראשונה.

ר - את הזכרת שני דברים בעצם - חסד ואהבה בתוך משפחת עבו. וזה מתאים למשפחה?

מ - וזה מתאים, כן. אז המשפחה הייתה כל כך קשורה, שאפילו לא נפרדו לרגע. זאת אומרת כל דבר אם מישהו קיבל נגיד פצע קטן - זה כאב לכל המשפחה. כולם היו מאוחדים.

ר - את אומרת "אז" ? מה עכשיו ?

מ - עכשיו אין משפחה. מי המשפחה? עכשיו לא נשאר אף אחד. אני, אני היחידה שנשארת פה בצפת. עצמונה שתחיה, כן, זו משפחה, אבל היא לא גרה על ידי. בטח שהיא בת אחי, אבל היא לא גרה על ידי איפה שגרנו אז. אתה לא ראית את הבית איפה שלוקחים את התורה. החצר הזו, למטה, היו כל בני משפחת עבו - הרב נחמן עבו הדוד, הרב יהודה עבו, קצת יותר רחוק היה הרב יצחק עבו שהוא גם כן היה קונסול צרפתי, ובבית שלנו היה הסבא - הרב שמואל עבו, הרב יעקב חי עבו, האבא שלי, אחי ואחותו.

ר - כשאת אומרת משפחה, את מתכוונת ממש אותה קבוצה שגרה זו על יד זו.
מ - כן, כן.

ר - עצמונה אני מבין היא בת אחיך, את חושבת אותה למשפחה אבל היא לא יחד איתך.
מ - כן, היא לא יחד איתי. יכול הרבה זמן לעבור עד ש . .

ר - אז זה גורם שתאהבי אותה פחות?

מ - למה? אני אוהבת אותה, זה לא גורם שלא אוהב אותה פחות, אני אוהבת אותה ואוהבת את כל המשפחה ואני הייתי מסורה לכל המשפחה.

ר - את עצובה שזה לא נשאר כמו שהיה?

מ - ברור שזה עצוב. להיפרד. . ואם אני רחוקה מהילדים שלי?

ר מצד שני איך היית רוצה שזה יהיה? צפת איננה מקום גדול, צפת מקום שסבל הרבה, עיר שסבלה הרבה, שאפילו במדינת ישראל, לא התפתחה באותו קצב שהתפתחו מקומות אחרים. האם היית רוצה שהילדים שלך, הקרובים שלך, לא יצאו אל העולם הגדול? . . מה היית בוחרת? שישבו על ידך?
מ -לא! . . לא! . . לא על ידי, אבל אני לא הייתי רוצה, שיהיו כל כך רחוקים ממני. . .

ר - אז ספרי על הימים הטובים ההם. . .

מ - הימים הטובים היו. . . אני באמת צריכה לחשוב על הימים הטובים. כי, הבית של אבא שלי, בית אבי, היה מקום של יגון ושמחה, שמחה ויגון, תמיד היו אסונות. תמיד היה במשפחה מקרה. ואחרי זה,

כשהיה בא ל"ג בעומר, התקופה הזאת הייתה מחיה את הבית. הזמר, הריקודים, על אף כל העצב שהיה. בל"ג בעומר, היו מתכוננים כאילו לחתונה הכי גדולה. היו מתכוננים לכבוד ל"ג בעומר, מאחרי פסח, כבר הייתה התכונה, זה צריך להיות פה, וזה פה, ואבא היה עסוק, והראש שלו תמיד עבד, איך, איך יבואו האנשים, איך יקבל את האנשים, כי באמת באו מכל קצות תבל כמו שאומרים, בל"ג בעומר, והבית היה מלא, וחוף מזה צריך היה לסדר ולעשות. וחוף מל"ג בעומר, בחצר הזו של האבא שלי, תמיד היו חתונות. אם היה עצב, אם היה יגון, הייתה חתונה של נניח, יתום עם יתומה, זוג עניים שהיו משדכים אותם, והיו מסדרים את החתונה בבית, בחצר הזו, וזה היה מלא אורה ושמחה, עם כל היגון שהיה, כמו במקרה נניח שהיה אחרי שאחתי נפטרה, אז גם כן הייתה חתונה שמה, והייתה שמחה גדולה. שמחה זה מצווה. הם בנו בית לזוג שלא יכלו לעשות. מה היו עושים כשהייתה בחורה קצת מתבגרת? היו דואגים שלא תשרך את דרכיה, דאגו, היו מוצאים בחור שמתאים לה, ומסדרים להם בית קטן, מה היה צריך אז. היו מסתפקים במעט, לא כמו היום.

ר - מה היה צריך אז לזוג נשוי?

מ - חדר קטן, ומיטה קנו להם, מעט כלים ונתנו לו פרנסה לבחור, שיהיה לו ממה להתפרנס.

ר - מאיפה היו חדרים?

מ - היו כל כך הרבה חדרים. כל החורבות האלה שאתה רואה, היו בתים. היה מלא. הייתה קומה ראשונה, קומה שנייה, קומה שלישית, ובכל קומה היה מספיק מקום. עכשיו החורבות שמתחילים להרוס, זה מה שמפילא כאן, זה אפילו מימי הרעש שהיה בצפת.

ר - הרעש היה בשנת 1837, ואת אומרת החורבות הללו מאז?

מ - לא, כל החורבות האלה חדשות. מלפני אולי חמישים שנה.

ר - אז איך הזכרת את הרעש? אמרת החורבות מהרעש

מ - אני יודעת מהסיפורים, הדודה, אחות האבא שלי, הייתה מספרת, שהסבתא שלה הייתה קבורה מתחת לאדמה כשהיה הרעש, ורק את הקול שלה שמעו. היא ביקשה שיצילו אותה, שיוציאו אותה, כי הרבה אנשים שהיו בבית שלהם, מצאו את עצמם למטה - בואדי, ליד קבר רבנו ארי, ו... .

ר - את אומרת מצאו את עצמם - ברחו לשם?

מ - לא! מצאו את עצמם, התגלגלו! כן! וזאת הייתה בבית, הבית נהרס, והיא הייתה בפנים, והייתה מלאה תכשיטים, אז לא רצו להוציא אותה, אמרו לה שתיתן קודם את התכשיטים שעליה, ואז יצילו אותה.

ר - סיפור נחמד, מי זה את אומרת, לא רצו להוציא אותה? השכנים?

מ - מי?, אני בדיוק לא יודעת, אבל אני יודעת, שכך סיפרה לי הדודה, שהיא ביקשה שיצילו אותה, והם ביקשו ממנה, היות שידעו שהאישה עשירה עם תכשיטים, ביקשו ממנה שתיתן את התכשיטים. היא נתנה את התכשיטים - והוציאו אותה. שמה היה קאלו נדמה לי. זה שם ספרדי.

ר - שמואל עבו הגיע לכאן ב 1817, זה אני יודע. האם הכרת מישהו שיכול היה לספר שהכיר אותו?

מ - מי שסיפר לי, זה תמיד היה הסיפורים של הדודה שלי.

ר מפי השמועה?

מ - זה היה הסבא שלה. היא הייתה מספרת שכשהוא היה עובר ברחוב, הייתה סביבו מין שכינה כזאת. אני לא ראיתי אותו, גם לא ראיתי את הרב יעקב חי עבו, אבל מספרים שהייתה להם מין שכינה כזו, שקשה היה לעמוד בפניהם.

ר ממה באה?

מ - מהטוב שלהם, ממה שהיה בתוכם. הם היו אנשים נפלאים שחיו רק כדי לעזור לאחרים. ואפילו הרבה מאוד מהערבים, היו מעריצים אותם, כי הם עזרו בלי יוצא מן הכלל, גם ליהודים וגם לערבים.

ר - ושמואל עבו הגיע לצפת, כבר עם המעמד הזה, עם הכבוד הזה, עם השכינה הזאת?
מ - כן, כן. כך הוא הגיע מאלג'יר.

ר - נתרכז לרגע אחד בשמואל עבו. מה הביא אותו לארץ, את יודעת?
מ - הוא, בא, מפני שהוא רצה להיות בארץ הקודש. ומירון, הייתה, כמעט כל מירון - למשפחת עבו. הר שמאי שבמירון - היה למשפחת עבו. הם קנו את כל האדמות, רצו לפדות אותם מידי הערבים. הם רצו לבנות, ראש פינה וכל היישובים האלה שהקימו? זה היה במחשבה כזו. רצו גם לקנות את הר שמאי, אבל אחר כך קרה, שהסבא שלי גם כן מת צעיר, ואבא טיפל בעניינים. סבא מת לא מתוך מחלה, הוא הלך לבית כנסת, היה קם בבוקר מוקדם לבית כנסת להתפלל. אז השמאי היה מסתובב ומעיר. זה היה באידיש היה קורא. . . . סוג של מנגינה, היה מסתובב מבית לבית וקורא בצורה כזאת, ודופק על הדלת. אז סבא מיהר לדלת, כדי לפתוח, ואז לא נעלו במנעול, זה היה שנגל כזה - מין ברזל כזה עם קצה כזה שמכניסים בתוך לולאה של ברזל, הוא הרים את זה תפס את זה ניער, וזה נפל לו בדיוק על הראש. ואני אומרת לך שרופאים לא היו, וטיפול לא היה מתאים, וזה עשה לו כנראה הרעלה בראש, ותוך זמן קצר הוא מת. אז נולד אחי רפאל, כשהוא היה במצב אנוש, והוא קרא לו "רפאל" - זאת אומרת - "רפאני השם וארפא". אבל אחרי כמה ימים, הוא נפטר.

מרגלית ופסח בן אורי בשנת כלולותיהם 1930

סבא רבא, הרב שמואל עבו, הוא שבנה את מירון, את הקבר של רבי שמעון, זה היה סתם מציבה, זה לא היה כמו שזה עכשיו משוכלל. אבל הוא שבנה את המצבה הראשונה של רבי שמעון, וגם של רבי אלעזר. הוא היה קונסול צרפתי ורב, והסבא היה קונסול צרפתי ורב, ואחר כך לקח את הקונסולט הדוד - אחיו של סבא שלי. מה שאני רוצה עכשיו לספר, שמתחת לבית שלנו, איפה שגר אבי הסבא שלי, הרב שמואל עבו, הייתה קומה שלישית, מרתף, ושמה בזמן התורכים, היה "פארר".
חיילים היו בורחים, עריקים. מה היה עושה הסבא שלי? מתוך מחשבה שיבוא יום ויעזר בהם, הוא היה נותן להם חסות. היה מכניס אותם, כל אחד שהיה בורח מהצבא התורכי, היה לו בית אצל הרב שמואל עבו, אבל איפה? לא בתוך הבית, זה היה למטה, המונים, היה מספק להם אוכל, מזון, וכשהיו הולכים, היו מעריצים, לא היו יכולים לשכוח לו את הטובה הזאת.
בדרך כלל ערבי שאתה עושה לו. . . והיה מקרה, שהיה רוצח אחד בצפת, תבין בצפת היו הרבה מקרים של רציחות בפרט בחורף, היו מתנפלים על בתים, הורגים משפחות, ושוודדים ולוקחים את כל מה שיש, והיו ממש שוחטים.

ר - למה רצחו בחורף?

מ - מפני שלילות החורף כאן בצפת, זה היה. . . אתה לא היית פה בצפת בחורף. . . רעמים וברקים וגשמים

וברד ונורא ואף אחד לא שמע את השני, בפרט במקומות קצת מרוחקים, זאת הייתה הזדמנות לשודד להיכנס מבלי שירגישו בו. עובדה שאני זוכרת אבא המנוח שלי, בלילות שהיה ישן, לא היה נרדם מבלי שאקדח יהיה מתחת לכרית שלו. תמיד החזיק אקדח מוכן טעון תחת הכרית שלו. בלילות החורף, כל תנודה קטנה שהייתה בחצר, היה מיד יוצא. היה אמיץ בצורה יוצאת מן הכלל.

ר - היה עוזר לעריקים התורכים פן יהיו שודדים, היה עושה להם טובה בבחינת "שלח לחמך על פני המים", שלימים הם יזכרו את הטובה ולא יעשו רע ליהודים ?

מ - כן, זה היה ככה. היה מקרה, הייתה שמועה, כך סיפרה לי הדודה שלי, שבאים שודדים, רוצים להתנפל על צפת, ולהרוג ולשחוט כמו בזמן הפרעות, ולעשות שמות ביהודים.

אז באו לספר את זה לרב שמואל עבו בזמנו, והוא הרי הכיר את השמות של הפארר, והם ידעו שהציל אותם מהצבא התורכי, אז באו וסיפרו לו שבעוד כמה זמן מתכננים התנפלות על צפת להתנפל לרצוח ולהרוג את האנשים. מה עשה. קרא ליהודים סביבו אמר להם אל תדאגו. אני בוטח באלוהים, אני סומך עליו, הוא יעזור לי, ואני אוציא אתכם מהצרה הזאת, זה לא יהיה ככה. הלך ולקח שקית מלאה כסף, אז היה בישליק מג'ידיק כל מיני כספים של אז, מילא שקית כזו, וירד למטה, אלה הודיעו שהם באים, אמר פשוט מאוד שהר שמואל עבו מוכן לפגוש אותם ולדבר איתם. הם עמדו וחיכו לו. הוא בא אליהם לבד יחידי, דיבר איתם, נתן להם את הכסף והם חזרו כלעומת שבאו ולא פגעו באף אחד.

ר - הלך ופדה בכסף, אבל לא אסף בחורים כדי להילחם בהם. הוא יחידי היה אמיץ, אבל בני צפת לא הגנו על עצמם?

מ - לא היו מלחמות שהגנו על עצמם.

ר - עובדה שבני צפת לא ידעו להתארגן להגן על עצמם, היה צריך לפדות את עצמם בכופר.

מ - זאת הייתה השיטה. כפי הנראה לא רצה שפיכות דמים, יריות שחיטות וכדומה. הוא מצא את הדרך הזו הכי נכונה ומתאימה לתקופה.

ר - זה היה לפני מלחמת העולם הראשונה.

מ - כן. והיה אחד מהם שהממשלה כל הזמן חיפשה אחריו ממשלת התורכים - "טייח" קראו לו בערבית, מה שרצה עשה האדם הזה, איפה שהסתובב, רצח, אף אחד לא יכול היה לעצור אותו, לתפוס אותו. ופה סיפרה לי דודה אחרת, שהרב שמואל עבו, היה בבית - היה מין חדרון קטן - אז הלא לא ישנו על מיטות אלא על מזרונים, מזרון לו ומזרון לאשתו, והוא - לבשו אז תרבוש כזה הרבנים הגדולים שהיו אז - כי אפילו שהיה קונסול - לא שינה את התלבושת שלו, נשאר עם בגדים של רב - היו שני קוואסים שהלכו לצידו, שמרו עם חרבות וזה, אבל הוא לא שינה את התלבושת שלו, אז זה היה בלילה, גם כן זה היה חורף אחד, והרב שמואל עבו אמר, שהוא יתפוס את השודד הזה, היות והוא מכיר את כולם, והוא מכיר את השם שלו גם כן.

ונודע לו לשודד הזה, שהרב שמואל עבו אמר, שהוא יתפוס אותו.

בלילה, באמצע הלילה, נכנס השודד הזה לחדרון הקטן איפה שהסבא שלי ישן, והיה לו שעון - אז היו שעונים עם שרשרת ששמים, אז הוא היה מכניס את השעון לתוך התרבוש, ככה שידע, כשהוא רוצה - מכניס את היד, מוציא. היה חושך, לא היה חשמל, היו רק מנורות על נפט.

אז נכנס השודד, וניסה לשחוט אותו ואת אשתו. אז לפי מה שהם מספרים - היד ממש התאבנה של השודד. הוא לא יכול היה להזיז את ידו, לא יכול היה לפגוע בו. אבל מה, רצה שידעו שהוא היה. מה עשה, לקח את השעון, הפך את התרבוש הזה, ושם את השעון מ על התרבוש, כדי שידעו. ביום השני, הודיע, שהוא היה, ויכול היה לשחוט את הרב ואת אשתו, רק לא יכול היה להזיז את היד. ולראיה - נתן את הסימן של השעון מעל התרבוש.

ר - מרגלית בן אורי, את בסוף שנות השבעים של המאה העשרים, את על הסיפור הזה מסתכלת כעל אגדה או כעל מציאות?

מ - אני יכולה להאמין, אני לא יכולה לדעת, אני יכולה להאמין, כי לפי מה שמתארים את הטוהר שהיה לו, את הטוב, את מה שעשה עבור כל אלה, משהו הרתיע אותו מלשחוט. אדם שעשה לו כל כך הרבה טובות. הוא היה בין אלה שהיו עריקים של התורכים, שהיה אצלו, והוא האכיל אותו ושמר עליו, אז הוא לא יכול היה.

כך אני מאמינה. כאן אומרים שהיד התאבנה לו, והוא לא יכול היה להזיז את היד. אז אני לא יודעת מה להגיד כאן, אם לא יכול היה להרים את הסכין לשחוט מתוך זה, או מתוך שאפילו רוצח - המצפון שלו לא נתן לו לעשות את זה. ובסופו של דבר, תפסו אותו, ואז קיבל הסבא שלי מאיסטנבול פירמן כזה - מין תעודה כזאתי - שעשה מעשה גדול מאוד, תעודה של כבוד.

אבא שלי, גם כן במלחמת העולם הראשונה, הציל שמונה בחורים מתליה, מצפת. שמונה בחורים מהמשפחות הכי יפות. היה אחד מבית טולדנו, אחד מבית. . . שמונה בחורים, לקחו אותם לירושלים, והעלילו עליהם שהם מרגלים, שהם לטובת האנגלים. אלה המסכנים, אפילו קרוא וכתוב לא ידעו בסדר. אז, ידעו תפילה, הלכו ל"כותב" - מה שהיה אז, אבל לא ביקרו בתי ספר וכל זה עד כדי כך שיהיו מרגלים לטובת האנגלים. ובכל זאת באו אליהם באמצע הלילה, והוציאו אותם, לקחו אותם לירושלים אז זה היה בזמן ג'אמאל פאשה ובק פאשה, ולמי לפנות? אז היו פונים לאבא - זה אחרי תקופת הסבא והרב יעקב חי. ובאו האמהות והתחילו להתחנן ולבכות - תוציאו לנו את הילדים שלנו, כי אין מי שיוציא אותם. ואז, באמת, הסתכלנו על אבא כאילו היה כל יכול. בעינינו הוא היה מלך. באמת, הוא היה, כל דבר שהוא שם יד, הוא הציל, הוא זרק את עצמו באש כדי להציל ויוצא שלם. ובאמת הוא אמר לאמהות - או שאני, יתלו אותי איתם יחד, או שאני מציל ומביא שלמים ובריאים להורים שלהם. וכך הייתה הנסיעה לירושלים. אז נסעו ימים על פרדות, נסיעה מפרכת. והוא נסע, ואז ניגש לשער, ואז לא נתנו לאף אחד להיכנס! והוא בא ואמרו לו את מי אתה צריך, והוא אמר, אני צריך לפגוש את בק פאשה וג'מאל פשה. ואמרו לו מי אתה, מה זאת אומרת? זה יהודי, מי אתה?? שיכול לגשת לג'מאל פשה? אז הוא לא שאל אותם והתחיל לרוץ. הייתה לו באמת מין הליכה כזאת קלה ומהירה כאילו הוא עף... הוא הלך והם הלכו אחריו. עד שהגיע לאיפה שהיה ג'מאל פאשה ובק פאשה, לחדרים שלהם.

דפק בדלת, ונכנס. הם ראו אותו והוא אמר להם מיהו. הראה להם את הקארט שבידו, והם הכניסו אותו בכבוד רב. וישב. ישב שמה, וארבע שעות, היה לו כוח דיבור, יוצא מן הכלל, הוא ישב ארבע שעות וניתח להם את כל העניין הזה שאלה היו מרגלים, שהוא יראה להם מי הם, מה הם, איפה הם למדו, מאיזה משפחות, שיבואו יבקרו קודם, ויראו את מי הם תופסים, איך הם יכולים להגיד עליהם שהם מרגלים? בצורה כזאת הוא שכנע אותם, ולא יצא משם, עד שהוא הוציא את הבנים האלה, ואז היה בירושלים, סיפור שזה היה יום כזה גדול, כמו שאומרים מי שמציל נפש אחת בישראל, זוכה לעולם הבא. וכאן הוא הציל שמונה בחורים, מהמשפחות הכי אצילות, הוציא אותם שמה, נשאו אותו על הכפיים, והתזמורת הובילה אותם לבית הכנסת להודיה ולברכת הגומל, ואבא, לא ידעו מה לעשות איתו, וככה הוא הביא אותם וחזר לצפת הביתה.

ר - אלו סיפורים של הייתי אומר, גבורה, אומץ, כבוד, מעמד. עכשיו יודעים מעט מאוד על משפחת עבו. זה כואב לך?

מ - בטח שזה כואב לי. אני חיה את הזיכרונות. אני חיה את העבר כל החיים שלי. כשאבא נפטר, באה אישה זקנה, שאת ביתה הוא הציל - - -

ר - מתי זה היה.

מ - זה היה מזמן, כשהוא נפטר, לפני, זה היה בדיוק, אנחנו ישבנו באבל לפני שהכריזו על המדינה. את זה אני זוכרת בדיוק. אז אותו שבוע, הוא לא זכה. ובכן כשהוא נפטר, נכנסה אישה אחת, כפופה לשניים, בקוהל, הלכה, כמעט הלכה על ארבע, ואבא אז היה על הרצפה. היא ניגשה, חשפה לו את הפנים, את זה אני זוכרת, ראיתי במו עיני, חשפה לו את הפנים, שמה את פיה לתוך אוזנו, והתחילה לצעוק - 'חק מאיר - שמו היה יצחק מאיר - חק מאיר, אל תשכח! אל תשכח להעיד שאתה היצלת שמונה בחורים מתליה !!

ר - שיבוא לפני הקדוש ברוך הוא?

מ - כן. כן. שיבוא ויעיד בפני הקדוש ברוך הוא.

=====

אמא הייתה אישה נחמדה, מאוד מאוד יפה ושקטה, בקושי דיברה, היא ידעה רק לשמור על הילדים, לשמור על הבית, לשמור על בעלה, ולבשל, אז היו לבשל זה לא היה על גאז, היו מין תנורים של חימר, קטנטנים, היו ארבעה חמישה כאלה במטבח, ואז לכבוד שבת, על כל אחד מהם צריך היה להיות סיר, כי שבת לא יכולה הייתה להיות שבת ללא אורחים אצלנו על השולחן מבית הכנסת, וההכנות היו מיום חמישי. יום חמישי, היה אבא הולך ומזמין בחנויות שהיה קונה בהן, כמו שיש עכשיו, היה הולך ומזמין לכבוד שבת

את הדברים הכי טובים, הכי הכי זה היה לכבוד שבת. וכל הדברים היו מגיעים ביום חמישי. והוא דווקא אהב לשבת לעזור לאמא, למשל קישואים, למלא קישואים, לנקות את הקישואים הקטנטנים. . . אמא הייתה יושבת על כרית כזאת, ומסביבה היו כל התנורים האלה, והכול טיגון. על פי רוב אני זוכרת, אמא, כשהייתה יוצאת מן המטבח, הייתה מתעלפת. כי זה היה על פחמים. והאדים, והריח של הפחמים. . . ממש מתעלפת. המטבח היה קטן. וכשיצאה - רק הייתה יוצאת לאוויר, הייתה מתעלפת. הרבה פעמים זה היה קורה.

ר - אבא אהב לעזור לה במטבח, את אומרת.
מ - כן, הוא אהב לעזור. הוא אהב אותה. . . אני חושבת שעוד אין בעולם אדם שיאהב את אשתו ככה.

ר - הוא לא ראה בזה פחיתות כבוד בזה שהוא עובד איתה במטבח, גבר עם האישה?
מ - לא, לא במטבח. !! הוא היה מסדר את זה תמיד בחצר בדרך כלל זה היה בקיץ. ובקיץ החצר אצלנו הייתה כמו גן עדן. הפרחים. . . העציצים. . . אבא אהב מאוד. אבא היה מלא שירה, נגינה, פרחים, ציור. . . והוא, תמיד אהב את הדברים היפים. החצר, הקירות של החצר - היו מטפסים שושנים לבנים - כל הקירות. והיה יסמין, ופילה, והיה עץ גדול מאוד באמצע החצר, שזה היה עם קרש כזה מהקיר לעץ, ועל הקרש הזה, היו כלי התעמלות, מכשירי התעמלות, שרפאל היה מתעמל, הוא היה מתעמל, הייתה לנו נדנדה. . .

ר - את היית מתנדנדת?
מ - בטח. . . אפילו נפלתי מהנדנדה. . .
ר - ואבא שלך היה מתנדנד?
מ - כן. . .
ר - וסבא שלך היה מתנדנד?
מ - לא. . .
ר - אבל הוא גם כן היה ילד פעם. . .
מ - סבא שלי, אני לא זוכרת. . .
ר - ידעו מי היה המתנדנד הראשון?
מ - לא, את הנדנדה הזו סידר אבא שלי, למען הילדים שלו. היו לו לרפאל מקבילים, כל מיני מכשירי ספורט. אבא אהב אותו מאוד, היה בן יחיד, היו לו עוד ארבע בנות בבית, והוא נתן כל מה שיכול היה שיהנה רפאל - הוא היה עושה בשבילו, למענו, וגם רפאל אותו הדבר.

ר - מה היו המשחקים שלכם ברחוב?
מ - לא, מעט מאוד ברחוב. קודם כל הלכנו לבית ספר, וביום שבת צריך היה להיות שקט. . .

ר - בית ספר נפרד בנים ובנות? איזה בית ספר?
מ - קודם כל אני הלכתי לאליאנס.
ר - כן, זה הגיוני. זה טבעי.
מ - צביקו היה ב"כותב". זה היה מיוחד עבור הילדים הספרדים. והחכם - קראו לו החכם - המורה זאת אומרת - הוא היה ספרדי. וזה היה מלא. וכולם היו ילדים הספרדים.
ר - והייתם מתחברים עם האשכנזים, או שכל אחד והעולם שלו. בילדותך זאת אומרת.
מ - סבתא הייתה. . . ממה, אמא שלי, גם כן לא ילידת הארץ. הם באו מרוסיה, מביאליסטוק.

ר - רגע, רגע, כאן את מתחילה לבלבל אותי לגמרי. מצד אחד משפחת עבו, את אומרת שחשבו את עצמם לס"ט - ספרדים טהורים, ומצד שני, האימא שלך, אשכנזיה מביאליסטוק?
מ - (צוחקת) כן. אשכנזיה מביאליסטוק. . .
ר - היו עוד נישואים אשכנזיים במשפחה? לפני אבא שלך? בדורות קודמים? או שאתם פורצי הגדר הראשונים. . .

מ - מממ. . . כן היה! הסבא! הרב יעקב חי עבו, הוא גם כן התחתן עם שיכנזיה מאנגליה. . . גם כן אשתו הייתה אשכנזיה, מאחת המשפחות היפות ביותר באנגליה, היא הייתה מצאצאי רבי נפתלי הכהן צדק.

ר - והמשפחה שם באנגליה, הייתה אשכנזייה או ספרדייה?

מ - אשכנזייה!

ר - (באכזבה) אז איזה מין ס"ט אתם? . . .

מ - ככה זה היה!

ר - אבל אתם חושבים את עצמכם לס"ט!!

מ - ככה זה היה!

ר - (בגמגום) כשהיית ילדה, נחשבת לספרדייה או אשכנזייה?

מ - ספרדייה.

ר - (בהשתאות) - עם אמא מבייאליסטוק.

מ - אנחנו לצד האבא!! תמיד. למה נקראתי עבו? הייתי צריכה לקרוא לעצמי גלדשטיין. או גלזר. לפי שזה היה שם המשפחה של האימא שלי. ואני שמי מרגלית עבו. ואת זה כולם ידעו. ובאמת היינו כולנו לצד אבא.

אני לא יודעת, דווקא אהבנו מאוד את בני המשפחה של האימא שלי.

ר - אבל ספרדים נחשבתם.

מ - אבל ספרדים. ואם פעם במקרה (צוחקת) היו שואלים אותי, את נראית אשכנזייה. . . ? הייתי אומרת, דווקא לא, אני ספרדייה. מפני שתמיד נטינו לצד אבא. כי אבא היה אצלנו העיקר. . . לא שהתביישנו באשכנזים או שהיה לנו נגדם משהו. . . הנה, אמא הייתה אשכנזייה, ואהבנו אותה מאוד מאד. אבל היינו ספרדים.

ר - אז איזה שפות דיברתם בבית?

מ - דיברנו אשכנזית, ערבית. . .

ר - מה זה אשכנזית? (צוחק) אידיש? אשכנזית את קוראת אידיש? . . .

מ - כן. . . אידיש. דיברנו אשכנזית, ודיברנו ערבית, ודיברנו עברית, ואחר כך מבית ספר - צרפתית, אני למדתי בבית ספר אנגלי, היה כאן בריטיש היי סקול, זה היה חלק מהקולאג', וככה למדתי אנגלית.

ר - מה עם ספניולית?

מ - לא.

ר - לא הייתה אצלכם? ספניולית? לדינו?

מ - ספניולית הייתה אולי אצל הרב שמואל עבו. הוא ואשתו, לפי מה שאני שמעתי, דיברו ספניולית. כי שמה, שמה היה קאלו. וזה היה שם ספרדי.

ר - מה הייתה השפה שדיברתם בויכוחים? במטבח? שפת הבית?

מ - ערבית. ואם רצו להגיד משהו סוד, אבא עם אחותו וזה, היו מדברים באנגלית. כי למדו זאת מהאמא שלהם. אז הם היו אומרים מילה אחת או שתיים - פיניש או סטופ, וזה היה באנגלית.

ר - מה עם הרוסית של אמא? ידעה רוסית?

מ - אמא ידעה מעט מאוד, כי הן הגיעו מאוד צעירות. והן היו גם כן משפחה דתיה מאוד, שאבא ואמא היו זקנים, הביאו איתם את הילדים, ורצו להיקבר בארץ הקודש. זו הייתה מטרת בואם. אז הם באו הנה, וגם כן גרו לא רחוק מאיתנו.

ר - אמרת שאבא ואמא אהבו מאוד.

מ - כן.

ר - הם התחתנו בשידוך?

מ - לא. הם התחתנו באהבה!

ר - מה זה נקרא להתחתן באהבה בצפת. זה לא שבאו לאבא ואמא ואמרו "שלום אבא ואמא התחתנו. . ."

מ - לא. זה היה בהתנגדות המשפחה, גם האשכנזים, וגם הספרדים. הם לא רצו שאבא יתחתן עם אשכנזיה. ולהיפך.

ר - איך התגברו הצעירים על זה?

מ - זה סיפור ארוך

ר - איך זה בקיצור, הייתה מריבה?

מ - לא רבו, בסופו של דבר, הגיעו לידי הסכם, והתחתנו, כי אמא אמרה היא דווקא רוצה להתחתן עם אבא, וזו למעשה הייתה אשתו השנייה, לאבא שלי. הוא היה נשוי עם בת הדוד שלו, ואהב את האמא

ר - מרגלית, עכשיו לא שרים שירי אהבה כאלה. . . שרים?

מ - לא

ר - לא. . . ועצוב לך כשאת נזכרת בשירים האלה?

מ - כשאני נזכרת בשירים האלה, עצוב לי, אני צריכה לבכות. . . אני מתחזקת. כשהיינו יושבים בשולחן, כשהיה במצב רוח טוב, אז היה שר את השיר הזה לאמא.

ר - היה הרבה מצב רוח טוב בבית? הייתה שמחה? היה צחוק? או היה כבד? מה את זוכרת יותר?

מ - היה שמח בבית!

ר - הייתה שמחת חיים?

מ - אני זוכרת, אצלנו הבית היה תמיד מלא. תמיד היו אורחים על השולחן כשישבנו, הכבוד של אבא, היה בהערצה כזו- אם אבא אמר משהו - אז היה קדוש. אסור היה להגיד מילה בזמן האוכל, אם אבא לא הרשה.

ר - זה היה החינוך

מ - אסור היה ידיים על השולחן בזמן האוכל. אסור היה להישען על השולחן, צריך היה לשבת ישר, כי תמיד היו אורחים. וילדים יכולים, אתה יודע אפילו במבט, להסתכל אחד על השני, ולהתחיל לצחוק. . . אז מיד הסתכל בנו אבא, והיינו מוכרחים לצאת החוצה, עד שזה עבר, ואחרי כן לשוב.

ר - ואיזה עונשים היו?

מ - רפאל, לפעמים היה אבא נותן לו סטירה, בשביל משהו שזה. . . אבא היה אומר לנו - תדעו, שהשם שלכם, הוא הכבוד שלכם. בחורה משולה לשמלה לבנה נקייה שיוצאת מהחנות. כל כתם קטן זה מורגש. וככה זה היה. היינו. . . בכלל, אף אחד לא העז, באמת, והיו עוברים לפעמים ערבים דרך ביתנו, והשיעור של אבא היה להרים נעל לתת לו על הראש לערבי, שלא יעבור פעם שנייה! כי היו זורקים מילים, הילדות היו נחמדות, יפהפיות. . . מספיק היה שאם היינו עושים משהו לא בסדר, ואבא מצא שזה לא בסדר, היה אבא מסתכל בנו.

ר - היה פוזל עין וזהו. ?

מ - לא כי היה לו מין מבט כזה חד, אומרים שהסבתא שלי הסתכלה על אריה כשהייתה... הייתה לנו תמונה כזאת של אריה בבית גדולה, שהיא תמיד הסתכלה עליה, ואמרו שהעיניים של האבא שלי, היה בהם הכוח של... האריה.

ר - איך אבא היה לבוש, הייתה לו התלבושת הספרדית של הרבנים שהזכרת קודם לכן?

מ - לא לא לא. . . אבא היה לבוש חליפה, על פי רוב בקיץ, הייתה לו חליפה לבנה. אבל הייתה כמו זהה צריכה להיות. ונעליים לבנות. . . בהתחלה חבש תרבוש בזמן התורכים.

ר - מאין למד את הלבוש הלבן הזה? האם כל חייו היה בצפת? מנין למד אותו? מאין הביא אותו?

מ - לא. היה הקולונל גולדסמית', ידיד המשפחה, של הסבתא שלי האנגלייה. אז הוא התארח אצלנו, ואבא היה בחור צעיר בן 14, 15, הוא אמר לו לסבא, אם אתה תרשה לי, אני אקח את הבן שלך ללמוד בלונדון. והוא למד, אבא שלי, למד עם קינג ג'ורג' החמישי, ישבו על ספסל אחד. אבא היה אומר לנו תמיד - אני למדתי עם המלך.. פעם אמר לנו, חכו חכו, אני עומד לכתוב למלך... זה היה כאילו (צוחקת) בדיח. אני שולח מכתב למלך, להזכיר לו את מאיר עבו, שהיה איתו בבית ספר ולמד איתו יחד! וכך עשה. ותוך זמן קצר, שלח לו תשובה המלך, אני זוכרת את המכתב, ועל המכתב היה כתר, כתר מלכות, והוא עונה לו, המלך, שהוא מאוד שמח לקבל את מכתבו, וזה באמת מזכיר לו הרבה דברים, מזכיר לו את השפה המוזרה הזו, שהוא היה מדבר איתם, שהם לא הבינו אף מילה. . .

ר - ומהשהות של אבא באנגליה, את חושבת, הגיע הלבוש הלבן, הפראנג'י הזה?

מ - כנראה. . .

ר - הדור שלך את, כבר לא כל כך שומרת מסורת, לא כל כך דתייה, את התרחקת קצת.

מ - לא, לא כל כך כמו ההורים, הרי זה עם הזרם, זה לא אני, זה הילדים שיחיו. אני דווקא שומרת. שבת אני לא מעשנת, לא עושה אש, מסדרת חמין כרגיל, לא עושה שום דבר, שבת קודש.

ר - אבל שומעת רדיו, רואה טלוויזיה?

מ - כן.

ר - איך זה... איך זה מתלבש? .

מ - זה עכשיו כבר... וגם מדליקה את החשמל. זה גם כן שונה. כי אני חושבת שזה, מה זה? זאת לא עבודה קשה. זאת לא עבודת פרך. הטלוויזיה זה עונג שבת. אז היו מסדרים כל מיני תפילות, היינו מתאספים מקהלות ושרים וזה. אותו דבר זה הטלוויזיה. אילו לא הייתה טלוויזיה, לא היו שירים, לא היה כלום.

ר - ואילו היית מספרת את זה לאבא שלך, הוא היה מסכים, היה מקבל את זה?

מ - יכול להיות שכן. אבא מאוד הבין לרוחנו.

ר - ובתקופתו כבר היה רדיו, הדליקו רדיו בשבת?

מ - לא. היה, היה רדיו, אבל אנחנו לא העזנו להדליק.

ר - אז על סמך מה את חושבת שהיה מקבל את זה?

מ - מפני שהרבה דברים היה מעלים עין, מתוך חוכמת חיים שהייתה בו.

ר - המשפחה נשאה את בני המשפחה גם בזקנתם, גרה יחד... ?

מ - אנחנו גרנו פה. הם גרו קצת יותר רחוק מאיתנו. אבל על כל מקרה קטן שהיה, ידעו. הרחוב היה מלא שכנים. היינו תמיד כאילו נמצאים ביחד איתם, בכל עת. כשאני התחנתי, יכול היה בעלי, לפי המקצוע שלו, לגור בתל אביב. אבל כשבא הנה, לא עזבנו את המקום בגלל ההורים. לא רצינו לעזוב אותם.

ר - אבל הם גרו בדירה מעצמם. מישהו היה שומר עליהם?

מ - צביקו רוב הזמן היה ישן שם.

ר - מי זה צביקו?

מ - צביקו אחיו של יוסי. בן אחי. בנו של רפאל. היה ישן על פי רוב בחצר. וכשאמא הייתה נופלת למשכב הבאתי אותה אלי. אף פעם לא חשבנו על בית אבות, מושב זקנים. לא רצינו להיפרד מההורים, עד כמה שזה היה קשה. הכבוד של אבא ואמא היה מעל לכל. הם סבלו, היו כל מיני מקרים במשפחה, ועד הסוף. בסוף, אמא מתה פה אצלי בבית. זה לא היה הרבה זמן אחרי מותו של אבא, שבעה חודשים. אני זוכרת ערב אחד, שישבנו שמה, בא אבא לאמא, ואמר לה, אני רוצה שתתני לי תקיעת כף, שאנחנו נמות ביחד. אז היא קמה באמת, נתנה לו את היד, והחליטו שימותו יחד. אבל לא התאבדות! מוות טבעי ביחד.

אבל זה יצא שבעה חודשים. כמעט הזמן.

מ - אבא אהב לשבת לדבר איתי, להתייעץ איתי על הרבה דברים. אפילו אחרי נישואיי. כל מקרה שרצה, שהיה איזה עניין מכביד עליו, קודם כל אני זוכרת, היה אבא על המרפסת, הולך הלוך ושוב, הולך ושוב עם הידיים אחורנית, הוא היה מטייל לאטו ושר (שרה) "ענני אל במרחב יי... הוציאה נפשי לרוויה... ואמור לצרה דיה".

ר - וזה תוך כדי כך היה חושב?

מ - כן

ר - וכשהיה מגיע להחלטה?

מ - היה מתפלל לרבי שמעון בן יוחאי, לכיוון הקברים של הסבא, ואבי הסבא, מול המרפסת שלנו, והיה אומר לנו, אל תדאגו. לי, לנו יש זכות אבות. תמיד הם יעמדו לצדי. והיו מקרים אבא תמיד קנאו בו, על התורה, ורבי שמעון, והמסורת, ל"ג בעומר, והיו אומרים למה זה מבית עבו? למה? למה שזה לא יצא מבית הכנסת? למה דווקא המשפחה הזו, המסורת כולה נתונה להם?... כי כל החגיגה הזו, כל הטקס הזה היה מהבית שלנו, והיו הרבה אנשים שכל כך קינאו, שאמרו שיזרקו את עצמם מהגג אם תמשיך התורה לצאת מבית עבו.

שיעבירו את המסורת למקום אחר.

ר - אם נחזור לתקופת הילדות שלך, נשארה שאלה פתוחה, היחסים בין הספרדים לאשכנזים. מה היה ההבדל?

מ - היה הבדל שהם אשכנזים, ואנחנו ספרדים

ר - כן זה יפה, אבל מה זה? מה ההבדל?

מ - ההבדל, שהם, האשכנזים, לא אהבו שהבנות שלהם, תינשאנה לספרדי.

ר - ולהיפך.

מ - לפעמים היה להיפך, אבל על פי רוב, היה שהאשכנזים, אם אתה רוצה לדעת את האמת - שהם התנגדו. אני באמת לא יודעת למה.

ר - ובכל זאת את אומרת שהיה מאוד ברור לך, שהם אשכנזים ואתם ספרדים, אבל מה מפריד כאן בעצם?
מ - אני הייתי בין השתיים. בין שתי המשפחות. משפחת גלדשטיין משפחת האמא שלי, ומשפחת האבא שלי. תמיד הערכתי את משפחת האבא שלי. אני לא יודעת למה. כאן הייתה הכנסת אורחים יוצאת מן הכלל, ושם, שם היה ההיפך.

ר - עכשיו, הייתה תקופה שהספרדים היו חשובים יותר, היו יותר ספרדים פשוט, ואחר כך באו האשכנזים, והיו יותר אשכנזים.

מ - נכון, נכון. כי היה נדמה, שהאשכנזים מכניסים, משנים, את כל תהליך החיים של הספרדים שחיו אז בארץ. שהם הורסים את המסורת. שהם משנים את ה. זה. וכאן אהבו לשמור על המסורת, ולא רצו לשנות. ואלה באו מאירופה עם כל מיני מנהגים משונים, וזה שהיה גורם. לא היה סכסוך, אני יודעת שאבא היה ידיד עם האשכנזים, הרבנים הכי גדולים.
ר - אבל בכל זאת.

מ - עם הוותיקים לא הייתה בעיה.

ר - מסורת ל"ג בעומר, בית עבו נאחז בה בציפורניו. מה חשובה המסורת הזו, מה חשוב בית עבו, אפילו היום?

מ - זאת כאילו צוואה קדושה שהולכת בירושה, שאל תוותרו על המסורת. כי הם עבדו. זה התחיל מהרב שמואל עבו לרב יעקב חי עבו, יחד עם הקונסולטים הצרפתים, אחר כך היה הדוד הרב יצחק מרדכי עבו, וזה תמיד המסורת הזו, לא רצו לעזוב, כי זה התחיל במירון - -

ר - מה זה קשור לספר תורה? למסורת התהלוכה למירון?

מ - הספר תורה זה עשה הדוד חכם יצחק עבו. הספר תורה הזה שבבית הכנסת הצדיק הלבן, עשוי חתיכת כסף אחת טהור. בתו נפטרה, והוא עשה את הספר תורה הזה, לזכרה. והספר הזה, זה שיוצא מדי שנה בל"ג בעומר, וזו צוואה שערכה מאוד יקר, והשתתפו בה לא רק יהודים, אלא גם ערבים היו יוצאים בדבקות במאות, היו באים, מדליקים לפידים, ועושים דבקה, אתה יודע הריקוד הזה של הערבים, עם התורה, והנשים הערביות היו עומדות בצד ועושות אתה יודע "לו לו לו" הזרלוטה, ומה היו אומרות? אבו רפול (האבא של רפאל) אתה המלכנה (המלך שלנו) (ממשיכה בערבית ומתרגמת) לולא אתה היינו מתים, ואלמלא תשומת לבך אלינו - היו השונאים דורסים אותנו ברגליים.
זה אצלנו משהו קדוש, יום נפלא, התכונה ליום הזה, כל ההכנות וכל הזה, ומתעייפים. הרבה פעמים הייתי אומרת לאבא - למה לנו כל המסורת הזו, למה לנו כל העבודה הקשה, תראה כמה נלחמים בנו, רוצים שזה יצא מבית כנסת, כל אחד, הקנאה אוכלת את אלה שלא אוהבים את המסורת שתצא מבית עבו, למה שנעשה זאת בכל המרץ והכוח שלנו?, מה הוא בשבילנו רבי שמעון? . . . אז הוא היה אומר לי (צוחקת) את יודעת. . . ? רבי שמעון הוא קרוב שלנו. הוא. . . ככה היה אומר לי, בצחוק, הוא קרוב שלנו, לכן עלינו להחזיק בו, ולהעריך אותו, ותמיד לסמוך עליו שהוא עושה ניסים ונפלאות איתנו תמיד. בזכות רבי שמעון.

ר - מרגלית בן אורי. אולי דווקא בנימה קשה, נסיים. בצורה בוטה הייתי אומר. קשה. הספרדים, ירדו מגדולתם. אותה גדולה שהייתה להם לפני מאה שנה, בארץ ובצפת.
מ - כן.

ר - הזמנים השתנו לגמרי. עכשיו בלי קשר עם זה, כולך חיה את המסורת והזכרונות של בית עבו. אבל מה נשאר מזה? מה זה אומר לך כיום? מהו היום בית עבו בצפת?

מ - זוהי השאלה, החשובה ביותר. כי, הם בשבילי, קיימים כל החיים. הם לא הלכו. אני, אני, אני (מתרגשת). חיה איתם. אני זוכרת אותם. בכל מקרה, כאילו הם איתי. נדמה לי ביום ל"ג בעומר, הבית הרי סגור ונעול על מפתח. זה ריק. כשאני עוברת שמה, כואב לי הלב, שזה ריק. אבל ביום ל"ג בעומר, נדמה לי בליל לפני זה, וביום ל"ג בעומר, כל הנשמות הקדושות האלה של אז, נמצאות בחצר הזאת.

הדור הרביעי למסורת

רפאל עבו

רפאל עבו ז"ל בשנה האחרונה לחייו - 1964

נולד בצפת בכ"ז כסלו תר"ס (29.11.1899), לאביו, מאיר, ולאמו, חיה רחל גלדסטון (ילידת רוסיה, שהיגרה לארה"ב ועלתה עם משפחתה ארצה ב-1897). על ההסבר לשמו, רשם רפאל ביומנו: "שבועיים לאחר לידתי מת סבי, הרב יעקב חי עבו. הוא הספיק להיות לי סנדק, נטלני בידיו הרכות, נשא עיניו השמיימה וקרא: **רפאני השם וארפא. וייקרא שמי בישראל - רפאל**".

רפאל, הדור הרביעי לשושלת בית עבו, היה דמות הרואית בזכות עצמו.

עשרות בשנים מילא תפקיד מרכזי בחיים הציבוריים והתרבותיים של העיר צפת, עד כי הפך לחלק בלתי נפרד מנופה החברתי, על כל שכבות אוכלוסייתה - יהודים וערבים כאחד.

כושרו הארגוני, אומץ רוחו וכוחו הפיזי הרב - הפכוהו למנהיגם הטבעי של בני הנוער היהודיים בעיר והקנו לו כבוד ויקרה גם אצל השכנים הערביים. לאורך כל מסלול חייו שימש רפאל סמל מוחשי להתעוררות הלאומית של עם ישראל על אדמתו ההיסטורית. דברי המשורר - "דור אחרון לשעבוד - וראשון לגאולה אנחנו. . . " - הלמו אותו להפליא. הוא נאבק בקנאות עבור כל מה שסימל את דור התחייה - דגל, המנון, שפה, שירה, חזרה אל חיק הטבע. הוא קרא תגר על אורח החיים הגלותי של הדור הקודם וביקש להגשים הווי חיים חדש של עם חופשי משוחרר מתסביכי העבר. כל אלה מצאו את ביטויים בפעילותו הציבורית והארגונית, שלא חדל ממנה עד ליום מותו. משחר ילדותו הקדיש את עיקר זמנו לענייניה הביטחוניים של צפת. בגיל שמונה עשרה, עם הכיבוש הבריטי, **נמנה עם ראשוני השוטרים העבריים**. ב-1921, לאחר שלוש שנות שירות סוערות, בהן גם נורה ונפצע ברגלו, תוך כדי תגרה עם שני שודדים ערביים, פרש מהמשטרה, ובתור נתין צרפתי, נרשם כצוער ("קדט") **בבית הספר לקצינים בבירות**. לאחר שסיימתי שם את לימודי בהצטיינות, קיבלתי דרגת קצונה",

הוא כותב ביומנו, "הכול - חבריי, מפקדיי - ניבאו לי עתיד מזהיר, אם אמשיך בתלם הצבאי. אולם געגועיי לארץ גברו על הפיתוי לקריירה, והגשתי את התפטרותי לממשלת צרפת".

רפאל עבו 1920

בשובו לצפת נרתם לפעילות ציבורית ותרבותית נרחבת, כשדגש מיוחד מושם על פיתוח ענף הספורט בקרב הנוער. האימרה - "נפש בריאה - בגוף בריא", הייתה עבורו יותר מסיסמא. היא התוותה אורח חיים; פתיחת סניף מכבי הייתה עוד אחת מאבני הדרך במסלול הגשמתה: "בשנת 1925 ייסדתי את סניף מכבי בצפת", כתב בזיכרונותיו, "ובמשך שנים ארגנתי את הטובים והמוכשרים לשורות ה'הגנה' נושא ביטחונם של היהודים בצפת, שהיוו מיעוט מבוטל בתוך ים של ערבים, עמד תמיד בראש מעייניו. בשנות העשרים המוקדמות הוא מקים אגודה בשם "התאחדות הנוער למען צפת" קנאותו לכבוד הלאומי ומזגו הסוער הביאוהו לא פעם לעימות חריף עם האחראים לארגון ה"הגנה", שהעדיפו, במרבית המקרים, לנקוט במדיניות של הבלגה, חרף התגרריות חוזרות ונשנות מצד הערבים.

מאורעות הדמים של תרפ"ט 1929 מצאו את רפאל בעמדה במרכז העיר: "היו אלה כדוריי המעטים, שניתנו על הערבים - למרות ההוראה להבליג - שהדפו את ההסתערות הראשונה על המרכז המסחרי ועל הרובע היהודי, והצילו אותם מכליה" - כתב ביומנו. מיד לאחר מכן, הוא נחלץ לפעולות ההצלה: בראש קבוצה קטנה של צעירים נכנסתי לרובע היהודי העתיק, ובתוך מטר היריות והלהבות שהתלקחו מסביב - הוצאנו את הפצועים מעיי החורבות והובלנום לבית החולים".

במשך כל אותו לילה המשיך רפאל בפינוים של התושבים. לעתים נשא את הפצועים על גבו לבניין ה"סאריה" (כיכר בית הממשלה), שהיה "מוגן" כביכול ע"י הבריטים. מאוחר יותר ירו אנשי חיל ספר הירדני היישר אל תוך המון הפליטים, שהסתופפו שם, ורבים נפגעו.

זיכרון פרעות תרפ"ט לא נמחה ממנו ימים רבים, והלקח העיקרי היה, שאין לסמוך עוד על חסדי זרים, **ויש להקים גרעין מקומי לגיטימי להגנה עצמית**. בשנת 1935 הוא מייסד את **"אגודת הציידים העבריים"** ובמסווה של פעולות ספורט וצייד ריכז כ-100 צעירים וצעירות יהודיים, שהתאמנו בגלוי בנשק חם ובקליעה למטרה. כל חבר באגודה נדרש לרכוש רובה ציד(על פי רוב אוטומטי), וכך החזיקו משפחות יהודיות רבות בנשק חם ברישיון.

מבחן האש הריאלי הראשון של אנשי "האגודה" היה **ביום הכיפורים תרצ"ז**. היה זה בעיצומם של מאורעות 1936, ומזה זמן, התהלכה שמועה בחלל האוויר, שהערבים מכינים "הפתעה" דווקא ביום חגם הקדוש של היהודים. (כעבור 36 שנה חוזרת ההיסטוריה על עצמה במלחמת יום הכיפורים ב-1973). באותו יום הכיפורים של 1936 אסף רפאל את כל חברי "האגודה" ופיזרם חמושים ברוביהם, בכלל בתי הכנסת, בעיקר באלה שברובע היהודי העתיק, שגבל עם השכונות הערביות.

ואכן, כשיהודי צפת, שהיו שרויים בצום, הגיעו לתפילת ה"נעילה", ניתך מטר יריות אל עבר בתי הכנסת. בפקודתו של רפאל השיבו חברי האגודה באש עזה היישר לעבר הרובע הערבי. עד מהרה נשמעו משם זעקות שבר, והיריות פסקו. למחרת התברר, שלא כמקובל, **כל הנפגעים הפעם היו בצד הערבי**. במשך שבועות לא נשמעו עוד קולות הירי, שהטרידו את תושבי הרובע היהודי בצפת.

באותה שנה ניסו הערבים להתנקש ברפאל, תוך כדי נסיעה באוטובוס מטבריה לצפת.

מטר כדורים ניתך על הרכב, והנהג המבוהל כמעט ואיבד את עשתונותיו ועמד לעצור, מה שהיה גורם לטבח בקרב הנוסעים. רק הודות לקור רוחו של רפאל, שאילץ את הנהג להמשיך בנסיעה, תוך כדי הגשת עזרה ראשונה לאחד הנוסעים, **אברהם מזרחי ז"ל**, שנפצע קשה ומאוחר יותר מת מפצעיו - הצליח האוטובוס להיחלץ מהמארב ולהגיע לראש פינה. למחרת ציינו העיתונים לשבח את אומץ רוחו באותו אירוע.

במלחמת העולם השנייה מינו שלטונות המנדט הבריטי את רפאל למפקד הג"א ברובע היהודי, בעוד ה"שבאב" של צפת מכריזים עליו כעל **אויב מס' 1** של הערבים. לאחר תקרית חמורה, שבה נאלץ לפלס את דרכו מול המון ערבי מפגין (הללו כה נדהמו מחוצפתו, עד שאפשרו לו את המעבר ביניהם), יצא העיתון **"פלשתין"** בירושלים בדרישה תקיפה: להגלותו מצפת ואף דאג לפרסם את תמונתו.

בראשית נובמבר 1947 נעשה **ניסיון שני להתנקש בו**, בהיותו סמוך לרובע הערבי, ליד בניין משרדי הממשלה. אלמוני ירה לעברו מספר כדורים, אולם החטיא.

לאחר החלטת האו"ם על חלוקת ארץ ישראל, הוטל עליו להקים בצפת את **"משמר העם"**, שהיווה גרעין להג"א **של היום**. היה עליו ליצור יש מאין: הקים מקלטים, לדאוג לאספקה סדירה של תחמושת, לארגן את קשישי העיר באורח צבאי ועוד. הוא נרתם למשימה, והצליח ליצור את הבלתי אפשרי: שירות מסודר של "משמר העם", שהיווה דוגמא לכל ערי הארץ.

רפאל עבו בראש תהלוכה הג"א בצפת, 1949

עד יומו האחרון פיקד על הג"א בחבל צפת בדרגת רב סרן וצבר מכתבי הערכה רבים מהממונים עליו. על פעולותיו כמפקד "משמר העם" בתקופת המצור על צפת, מספר בהרחבה מפקדה של צפת בתקופת המצור, מאיר מיבר (מיברג), בספרו **בצל המצודה**: "איש בעל אומץ לב ויהודי גאה. אחת מדמויות המופת של העיר, מנכבדי העדה הספרדית, איש שכולו אומר סמכות ונחישות. תמיד יכולתי לסמוך עליו. אחרי קום המדינה התמנה למפקד הג"א המרחבי, תפקיד אותו מילא עד יום מותו. . .".

כל תקופת המנדט שירת רפאל כעובד ממשלה. עם קום המדינה התמנה למנהל משרד המיעוטים באזור ושנה לאחר מכן, הוטל עליו להקים את משרד האוצר בצפת ולעמוד בראשו.

מעבר לכל תחומי עיסוקיו הציבוריים, הקפיד רפאל לקיים במשך 16 שנה, (עד לפטירתו) את מסורת ל"ג בעומר של משפחת עבו, על כל דקדוקיה, כאשר רעייתו, לורה, מסייעת לידו.

רפאל עבו, 1963 - שנה לפני פטירתו

בתקופתו קיבלה המסורת, בנוסף לצביונה הדתי-לאומי - גם אופי ממלכתי. זכה רפאל, ובימיו קמה מדינת ישראל, ולראשונה בתולדותיה - צעדו בתהלוכת ספר התורה היוצאת מבית עבו, נשיאים ושרים של מדינת ישראל. מלות ההמנון הלאומי "להיות עם חופשי בארצנו", שאותן שינן ושר בגאווה בכל אירוע ציבורי, קרמו עור וגידים בחייו.

תהלוכת ל"ג בעומר יוצאת מבית עבו בשנה הראשונה לקום המדינה

רפאל עבו נפטר בצפת בכ"ד בשבט תשכ"ד (7.2.1964) אבל כבד ירד על העיר עם היוודע דבר מותו. בזו אחר זו ננעלו כל החנויות, ובתי העסק שבתו ממלאכתם. הכול יצאו ספונטאנית למסע ההלוויה. פקודיו בהג"א, שהסכימו לראותו בראש כל מצעד, התייצבו הפעם, בלי צו קריאה, וליוו רכוני ראש את ארונו. עיר שלמה יצאה לחלוק כבוד אחרון לאחד מיקירי בניה.

צאצאיו:

מאשתו הראשונה, **חנה וירג'יניה מרקדס**, שני בנים - **יוסף וצבי**.
מנישואיו השניים עם **לורה הררי**, בת - **עצמונה**.
עם פטירתו עברה מסורת ל"ג בעומר לבנו הבכור, **יוסף**.

רפאל ורעייתו הראשונה, חנה וירג'יניה עבו לבית מרקדס - 1924

**רפאל ורעייתו לורה עבו לבית הררי (נישואיו השניים) 1934 .
לורה ז"ל ליוותה את מסורת ל"ג בעומר במשך כל חייה וסייעה לבעלה לקיים את הטקס בבית עבו כהלכתו עד לפטירתו.**

הדור החמישי למסורת

שני בנים הותיר אחריו רפאל - יוסף וצבי - והמסורת אמורה הייתה לעבור לידיהם. פטירתו הפתאומית אירעה בסמוך מאוד לל"ג בעומר, כשהבן הצעיר, צבי, שוהה בארה"ב במסגרת השתלמות. מטבע הדברים הוטל המשכה של המסורת על כתפיו של הבן הבכור, יוסף.

צבי עבו - לוחם ומחנך

בנם הצעיר של יורג'יניה ורפאל עבו, צבי, נולד ב-1928. הוא היה ממגיניה של צפת בתקופת המצור בתש"ח ואחד מן הלוחמים האמיצים, שלא פעם השליך את נפשו מנגד, כדי להדוף את הפשיטות לרובע היהודי. מאיר מיבר, שהיה מפקד צפת בעת המצור, משבח בספרו **בצל המצודה** את עוז רוחו של צבי באחת ההתקפות הקשות, כאשר הערבים כמעט והצליחו לפרוץ פנימה: **"צביקה עבו, עדיין נער, שליווה את מפקד הקטע, רץ לעבר האש, מטיל רימוני יד וצועק - זה לא יהיה! הם לא יעברו! אכן, רימוני היד שהטיל צבי בחירוף נפש, כשהוא חושף עצמו אל מול האויב המסתער, בלמו את הערבים, והרובע היהודי ניצל"**.

לאחר שחרורה של צפת, לחם צבי במסגרת צה"ל ונפצע במבצע "עשר המכות" בנגב. בתום המלחמה נרשם לפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, סיים את חוק לימודיו, וכשהוסמך ב-1956 לעורך דין, חזר לצפת ועסק שם מספר שנים במקצוע. כאביו, ניחן צבי בחוש ציבורי מפותח, ותוך כדי עיסוקו בתיקים המשפטיים, הקים בצפת "אגודה לידידות ישראל-צרפת", וכן סניף של "הלשכה הצעירה העולמית למסחר" וכיהן כנשיאה. ב-1960 נבחר לסגן נשיא "הלשכה הצעירה" בארץ ויצא בשליחותה ל-15 ארצות באפריקה כדי להקים שם סניפים. עם שובו משליחותו יצא להשתלמות מקצועית בארה"ב, אך מצא עצמו עוסק יותר בחינוך ובפיתוח התודעה היהודית והישראלית בקרב הקהילה היהודית. הוא נתמנה למרצה במחלקה ליהדות באוניברסיטת "אולבני" שבמדינת ניו יורק ופיתח שיטה חדשנית ללימוד השפה העברית, בעזרת הטלוויזיה. בכך הקדים בעשרות שנים את שיטת הלמידה מרחוק הא-סינכרונית, הנפוצה כיום בלימודי שפות באמצעות מחשב. על כך בכתבה המצורפת. ב-1974 נתמנה לראש החוג ליהדות באוניברסיטה של "אולבני".

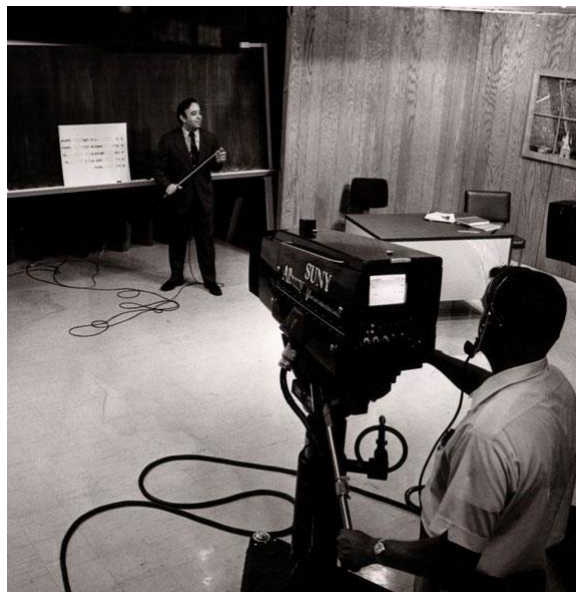
ידיעות אחרונות, "24 שעות", 2.9.1975

הטלוויזיה שואלת, התלמידים עונים: שיטה חדשה ללימוד שפה זרה הומצאה ע"י מרצה ישראלי ללשון

מאת: אלומה עברון

השיעור התנהל כשיעור רגיל לכל דבר. כאשר שגה המרצה, העמידה אותו הכיתה על טעותו, וכאשר טעה תלמיד בתשובתו, לא איחר תיקונו של המרצה לבוא. אלא, שחילופי דברים אלה התנהלו בין סטודנטים לבין מרצה, שלא נכח כלל בכיתה, ודמותו הוקרנה על מסך הטלוויזיה. שיעור כזה מייצג שיטה חדשה ללימוד שפה שניה.

ממציא השיטה הוא פרופ' צבי עבו, דור חמישי בארץ, למשפחה צפתית, שחזר ארצה בימים אלה לאחר שהייה של 12 שנים בארה"ב. השיטה, שעליה עומד פרופ' עבו להרצות בשנת הלימודים הקרובה באוניברסיטת חיפה ("הוראת שפה שניה באמצעות טלוויזיה" במסגרת החוג ללשון עברית), נועדה במקורה להוראת עברית בארה"ב, אך ניתנת ליישום בכל שפה שניה אחרת. בחמש השנים האחרונות זקף לזכותו פרופ' עבו הכנת 108 תוכניות טלוויזיוניות להוראת עברית כשפה שניה, המקבילות לתוכנית לימודים בת שנה שלמה בדרג אקדמי. בתוכניות אלה השקיעה רשת האוניברסיטאות של ניו-יורק כרבע מיליון דולר, ועל פיהן למדו 100 תלמידים בכל סימסטר - ללא מורה (בניגוד לנורמה המקובלת בהוראת שפות, של 20 תלמידים בסימסטר למורה). רמת ההישגים שלהם, כפי שנמדדה בסקר מיוחד, אף עלתה במקצת על אלה שלמדו עם מורה רגיל.

תלאתיו של תייר

בניגוד לשיטות קודמות, שבהן הוצגה השפה הזרה באורח תיאורטי ובממדי חדר כיתה, מעתיקה השיטה החדשה את התלמיד לאווירת המדינה הזרה, ופותחת לו אשנב לתרבות הזרה בכללותה, שהלשון היא רק חלק ממנה. המסך הטלוויזיוני, בניגוד למורה "החי", יכול להפעיל בצורה מרבית את כל חושי התלמיד במשך השיעור: הצגה מוחשית של העצם, היגיון הנכון, המלה המייצגת אותו, התנועה, הקול והאסוציאציות המתלוות אליו. לחומר הלימוד מתלווה חומר רקע מגוון, הכולל שירים וצילומים מהתרבות הזרה, מערכונים הכוללים פרקי הווי, מנהגים, תגובות ספציפיות ויחסים חברתיים. הדברים מוצגים מוחשית לצופה באמצעות עלילותיו של תייר המבקר בישראל, ששפתה זרה לו. כך לדוגמא, נכנס התייר למסעדה ישראלית, ומתקשה להסביר למלצר את מבוקשו. המלצר עצמו, אגב, אינו טורח להסביר פנים לתייר, ומאלץ אותו להמתין זמן ממושך בין מנה למנה, כפי שקורה הדבר גם לא אחת במציאות... מבדקים שערך פרופ' עבו הוכיחו, שהצגת מצבים קומיים, מהווה אמצעי בדוק לקליטה טובה יותר של הלימוד.

הצופה לא ישכח בקלות מצבים מביכים, שאליהם נקלע התייר הטלוויזיוני בגלל קשיי השפה הזרה. לדוגמא, נכנס התייר למספרה בישראל, ויוצא משם כשמחצית מזקנו קצוצה. לזאת גרמה טעות בהיגוי אות אחת. התייר ביקש "לספר" לו את הזקן, ולמעשה התכוון "לסדר" לו את הזקן.

השיטה החדשה משתדלת גם למנוע "נסיגה" לשפת האם של התלמיד. לנסיגה זו נוטים רוב התלמידים הלומדים שפה שניה. שיטתו של פרופ' עבו מונעת "בריחה" זו ע"י כך, שהיא מרגילה את התלמיד להשתמש אך ורק בנתוני השפה הזרה, במשך כל הזמן. פרופ' עבו מסביר, כי בבעיה זו הוא נעזר בחוקי הפיסיקה: "כדי לנתק גוף מכוח המשיכה של כדור הארץ, יש להגביר את מהירותו - בדומה לכך, כדי לנתק את התלמיד משפת האם שלו, יש להגביר את קצב הגשת החומר. לתלמיד לא נשאר זמן לתרגם לעצמו את המלים לשפתו שלו, והוא נאלץ ממש לחשוב בשפה הזרה."

התלמיד הצופה בטלוויזיה נעזר באמצעי לימוד אישיים נוספים. ספר לימוד, "תרגילון" ומערכת סלילים קוליים, הכוללת קטעי שיחה ומשחק. הגשת עבודות, והחובה להיבחן מספר פעמים במעבדה לשונית, מאפשרים לתלמיד לבחון את מידת קליטתו. קשיים בקליטת החומר גוררים פגישה אישית עם המורה, ובה מוסברת לו דרך הלימוד הנכונה.

"השיעור הראשון בהוראת שפה שניה הוא השיעור המכריע", משוכנע פרופ' עבו, בהסתמכו על מבדקים שערך. תלמיד, שבסוף השיעור הראשון לא גיבש לעצמו ביטחון עצמי, עלול לפתח גישה שלילית, ללא קשר להישגיו. לפי מבטיח המרצה הטלוויזיוני בתחילת השיעור הראשון לצופיו, שעם סופו, יוכל כל אחד ואחד מהם לקרוא 18 משפטים בעברית, להגות 11 מלים, ולהרכיב מהם משפטים תוך כדי דיבור, בקצב קרוב מאוד למי שזו שפת אמו. הבטחה זו, המעלה לרוב חיוך ספקני על פני הצופים, נמצאה ממומשת בכל המקרים שנבדקו.

מעקב במצלמה נסתרת

"עם זאת יש להזהר", טוען פרופ' עבו, "שהמורה הטלוויזיוני לא ייצור לעצמו תדמית של 'כוכב', כי אז גם השפה שאותה הוא מתיימר ללמד, תיראה מרוחקת ובלתי אפשרית ללימוד. לתכלית זו שוגה המורה בכוונה תוך כדי מהלך התוכנית, כדי שהתלמיד יתקן אותו בשעת הצפייה. כך מושגת תדמית של "מורה אנושי", והצופה מתרגל גם "לא לאכול לוקשים", אלא לעקוב בערנות אחר החומר המוקרן לפניו.

מתוך הניסיון, שהצטבר בתוכניתו להוראת העברית בארה"ב, יודע פרופ' עבו, מתי עלול התלמיד הממוצע לשגות. במקומות אלה הוא עוצר תוך כדי מהלך התוכנית הטלוויזיונית כאילו "שמע" שגיאה, ומנסה לחזור על המשפט שנית בצורה הנכונה. עדות צילומים שצולמו במצלמה נסתרת מראה, כי ברוב המקרים, אכן שגו התלמידים במקומות אלה. האשליה, שהמורה אמנם "שמע" אותם, הגבירה את האמון בדמות הטלוויזיונית כאילו הייתה נוכחת בחדר. . .

השיטה החדשה, שאותה ניתן ללמד גם על סמך הטלוויזיה בלבד, ללא כל אמצעי עזר אחרים, מתאימה לכל הגילים. הצלחתה בין כותלי האוניברסיטה, והדרישה להפצתה מחוץ לניו-יורק (עד קליפורניה), הביאה את רשת הטלוויזיה "אולבני-ניו-יורק" לפתוח את שידורי הבוקר שלה בכל יום בשעה שש ושלושים בתוכנית קבועה להוראת העברית - אותה תוכנית שבה "משחק" פרופ' עבו לפני תלמידיו באוניברסיטה. תוכנית בוקר זו החדירה, לא רק את הלשון העברית, אלא גם משהו מהתרבות היהודית וההווי הישראלי לאלפי בתים, ביניהם בתי מתבוללים ו"יורדים", שהיו חסרי מידע רב על יהדות.

"החברה האמריקאית לתחזיות העתיד", שמרכזת בקונטיקט, ארה"ב, מתכוונת להקים קרן בת חצי מיליון דולר, כדי לבדוק את האפשרויות לאיחוד הוראות כל השפות השניות בארה"ב (ספרדית, צרפתית, גרמנית ועוד) עפ"י הבסיס המוצע ע"י פרופ' עבו. זאת - ע"י יישום הלקחים, שהופקו מהוראת העברית באמצעות שיטה זו.

"ישראל עצמה", טוען פרופ' עבו, "לאור הרקעים השונים והתרבויות השונות שהיא מפגישה, יכולה לשמש מעבדה ניסיונית מיוחדת במינה ללימוד שפה זרה. עד כה נוסתה הוראת העברית בשיטתו רק על אמריקאים, ומעניין יהיה לבחון את השפעתה על עולים מארצות אחרות, כגון רוסיה".

בעוד פרופ' עבו עצמו משתקע עם אשתו וילדיו בארץ, ממשיך פרופ' עבו "הטלוויזיוני" להופיע ברציפות ברשת הטלוויזיה של ארבע אוניברסיטאות בארה"ב.

למתעתדים לבקר בהרצאותיו באוניברסיטת חיפה מחכה "עבודת פרך". הדגש יושם על "הקניית ביטחון עצמי ללומד שפה שנייה", ועל אלה השואפים להיות מורים לשפות, ויטלו תכופות תרגילי "בניית תוכנית טלוויזיונית" בנושא זה או אחר, תרגילים שיעניקו למורים לעתיד גם כישורי הפקה, עריכה ומשחק.

צבי חזר לארץ ביולי 1975 עם משפחתו, כדי להקים כאן את ביתו. מיד פתח בפעילות ענפה למען צפת, עיר אבותיו, תוך שימת דגש מיוחד על הרובע העתיק שלה. הוא שאף להחזיר את צפת לימי זוהרה, ולצורך זה ייסד אגודה ארצית. אולם פעולתו נגדעה בעיצומה בתאונת דרכים קטלנית בט' באדר ב' תשל"ו (11. 3. 76) בדרכו מירושלים לתל אביב, לאחר שהרצה לפני סטודנטים יהודיים מארה"ב. מותו, ללא עת, הנחית מכה קשה על משפחתו ועל העיר צפת.

ב- 1964, נשא לאשה את שילה רוטשילד, אותה הכיר בארה"ב. נולדו להם שתי בנות מאירה ומיכל, ובן, רפאל, על שם סבו רפאל עבו. בתמונה: צביקו ושילה 1970

שילה, אלמנתו של צבי ז"ל

מיכל עבו, בת שילה וצבי עבו

מאירה, הבת הבכורה (ע"ש מאיר עבו ז"ל) ובעלה בני קנול

**רפי עבו (ע"ש סבו, רפאל), בנם של שילה וצבי עבו
הדור השישי למסורת, ואצילה רעייתו**

משפחת עבו לדורותיה, 2005

יוסף עבו עברון, ממשיכה של המסורת בדור החמישי

יוסף עבו - עברון ורעייתו יהודית

יוסף עבו עברון, סופר ועיתונאי, דור חמישי למשפחת עבו מצפת וממשיכה של מסורת ל"ג בעומר זה ארבעים שנה - מאז פטירתו של האב, רפאל ז"ל. מסייעת לידו רעייתו יהודית.

כעיתונאי - זכו כתבותיו להדים רבים. ראיונותיו המדיניים בשנות ה-60 ביומן "**הבקר**", ב"**ידיעות אחרונות**" ובשבועון "**מבט חדש**" צוטטו בהרחבה בכלי התקשורת בארץ ובעולם. שימש גם כסופר צבאי, וכתבותיו על **קרבות האוויר** במלחמת ששת הימים זיכוהו במכתב הוקרה אישי ממפקדת החיל. בשנים 1969 - 1991 שימש כדובר התעשייה הצבאית; ייסד וערך, בין היתר, את ביטאונה **בתעש**. (עם התמנותו של מנכ"ל התעש יצחק עירוני ב-1972 למנכ"ל משרד הביטחון, שיגר ליוסף מכתב הערכה לפעלו*)

ספריו - **ביום סגריר** (1969 הוצאת "אותפז") ו "**סואץ במבט חדש**" (1986 הוצאת "מודן") הוסיפו נדבך היסטורי חשוב לחקר הסיבות שהביאו ל "**מבצע סואץ**", "**התעשייה הביטחונית בישראל 1980**" ו "**מגן ורומח**" (1991 הוצאת משרד הביטחון) - מפרטים בהרחבה את תולדות הייצור הביטחוני בארץ וזיכוהו בפרס תעש של משרד הביטחון. הספר "**גידי - המערכה לפינוי הבריטים מארץ ישראל**" בהוצאת משרד הביטחון (אפריל 2000) זורה אור חדש על אירועים דרמטיים בתקופת המחתרת, כמו פיצוץ מלון המלך דוד, פריצת כלא עכו, תליית הסרז'נטים ועוד.

משחר נעוריו התנדב לשירות הלאומי. קורס מ"כ מטעם ה"הגנה" (גבע 1944); נוטר במשטרת היישובים העבריים (1945), וכשפושטים שלטונות המנדט הבריטים על מושב **בירה** ב-27 בפברואר 1946 ואוסרים את מגיניה - מוביל יוסף כ-500 גדנ"עים בשבילי מסתור וואדיות, מתחת לאפם של הבריטים, היישר אל גבעת בירה הכבושה, כדי להקים שם משלט חדש. מאוחר יותר הוא מצטרף למחלקה הימית של הפלמ"ח בגבעת השלושה.

בירה בידינו

בשלהי 1946, כשתנועת המרי העברי התפרקה, הוא נוטש את שורות הפלמ"ח ומצטרף לאצ"ל (ח"ק תל אביב). ב-1947 הוא מפרסם איגרת גלויה לחבריו בפלמ"ח, "איגרת מחייל לחייל", האיגרת זוכה לתשובה מטעם ההגנה, ול"תשובה לתשובה" מטעמו של מנחם בגין, שהגדירה כ"כרוז הטוב ביותר של האצ"ל". (הפרשה כולה מוזכרת בספרו של מנחם בגין - במחתרת כרך ג' עמ' 40).

לאחר מכן מוציא לאור יוסף חוברת בשם "**קול החופש**", הרואה אור בסטנסיל ב-1947 עפ"י הוראתו הישירה של מפקד האצ"ל, מנחם בגין, המשגר לכותבה איגרת ברכה אישית.

במסגרת פעילותו באצ"ל נטל חלק במבצעים שונים, בחלקם גם נושאים מודיעיניים בפיקודו הישיר של **גידי**. (כינויו של קצין המבצעים של האצ"ל, **עמיחי פאגלין**). ערב מלחמת הקוממיות השתתף בקרבות כיבוש חיפה (ואדי ניסנאס) ובפשיטה הראשונה של האצ"ל על רמלה. כשהתפרק האצ"ל, נמנה על קבוצת "המייסדים" של תנועת החרות, שהוזמנו לאסיפת כינונה על ידי מנחם בגין.

במסגרת צה"ל נטל חלק בשחרור הגליל בגדוד 11 חטיבת עודד, כסמל "בזות" (מכונת ירייה צ'כית שהייתה אז בשימוש צה"ל), לאחר מכן, השתתף בקרבות הנגב, כיבוש "עוג'ה אל חפיר" (ניצנה) כסמל סירים בגדוד הפשיטה הממוכן 89 (חטיבה 8).

ביולי 1949 (עדיין בשירות חובה בצה"ל) הוא נושא לאישה את **יהודית קנטרוביץ** נכדתו של **ניסן קנטרוביץ** מאבות מייסדיה של רחובות. השניים הכירו בשורות האצ"ל.

נולדו להם שתי בנות: **אלומה ורפאלה**, ושני נכדים, **זוהר ורוני**. מזה ארבעים שנה ממשיך יוסף במסורת המשפחה ומסייעת לידו רעייתו, יהודית.

כמנהג אבותיו לפניו הוא מקפיד לקיים מדי שנה בשנה, בערב ל"ג בעומר, את מצוות הוצאת ספר התורה המשפחתית מחצר בית עבו בצפת וללוות את התהלוכה החגיגית עד למירון. כיד המסורת הטובה הוא מזמין בקביעות לטקס את נציגי שגרירות צרפת בישראל, המביאים את ברכת ממשלתם למשפחת עבו, שאבותיה שימשו כנציגים קונסולריים בגליל מטעמה במשך שלושה דורות רצופים.

ב-1987 הפתיע את יוסף שגריר צרפת בישראל, **אלאן פיירה**, והעניק לו בשם נשיאו, פרנסואה מיטראן, את תואר **אביר מסדר הכבוד** על "שקידתו בטיפול המסורת וקשרי הידידות בין ישראל לצרפת". חמש שנים לאחר מכן, בערב ל"ג בעומר תשס"ב (2002) במעמד החגיגי של הוצאת ספר התורה מבית עבו - העניק ראש העיר של צפת דאז, מר עודד המאירי, **תעודת אזרחות כבוד** של העיר צפת, ליוסף עבו עברון על "שמירת המסורת והמשכיותה הנפלאה".

הקריה, 14.7.1972

מנהל התעשייה הצבאית

לכבוד
מר יוסף עברון

מר יוסף עברון

עם סיום תפקידי במג"ל התעשייה הצבאית, הנני מוצא לחובתי הנעימה להודות לך מקרב לב על שיתוף הפעולה במשך שנה עבודתנו יחד.

אם כי התפקיר שבאת למלא בתעשייה הצבאית היה תפקיד חדש, ללא דפוסי עבודה, ומתוך חוסר הבנה גם ללא הכרה בחשיבותו ובפרטו - ידעת בזכות כשרונוהיך וכישוריך להתוות דרכי פעולה, ליצוק מרוחך לתוכן התפקיד ולקשור יחסי רעות עם אנשי התעש אשר ידעו כולם להעריך את השיבות עבודתך והרוסחך לשמה הטוב של התעשייה הצבאית.

גולת הכותרת של פעילותך - חוברת "בתעש" - רכשה לה טקום נכבד בהיי התעשייה הצבאית ויכולה לשמש כדוגמה ומופת, סבחינת הרמה המקצועית, בתוכן ובעריכה, להרבה במאונים ולא רק לבטאונים של סוסדוה.

אינני יכול שלא להודות לך במיוחד על נאמנותך ומסירותך האישית ותודה גם ליהודית שאפשרה לך את ההסכרותך לעניני התעשייה הצבאית.

מר יוסף עברון

16.5.1987 שגריר צרפת, אלן פיירה, עונד ליוסף עבו עברון את אות "אביר מסדר הכבוד"
 מטעם נשיא צרפת, באולם בית העירייה בצפת.

להלן קטע מתוך נאומו של השגריר בטקס הענקת "אות מסדר הכבוד" ליוסף עבו עברון

Mr. Abbo, c'est donc au titre de l'action que votre famille a menée au cours de ces années écoulées, du fait que vous même aussi, vous mainteniez présente très étroitement, très fortement' dans cette Galilée' dans cette région d'israel, la présence française, que mon prédécesseur a fait cette proposition de vous décerner une décoration française, l'ordre national de mérite. fait Chevalier À et c'est pour ça mr. Joseph Abbo qu'au nom du président de la république' je vous L'ordre National Du Mérite

"...מר עבו, מתוך הוקרה לפעילותה של משפחתך בשנים עברו ולעובדה, שאתה עצמך ממשיך לייצג באזור הגליל, בחבל זה של מדינת ישראל, את הנוכחות של צרפת, הציע קודמי לתפקיד להעניק לך את אות מסדר הכבוד הלאומי. והריני מתכבד אפוא, מר יוסף עבו, בשמו של נשיא הרפובליקה של צרפת, למנותך לאביר מסדר הכבוד."

אלומה

בתם הבכורה של יהודית ויוסף, דור שישי בארץ למשפחת עבו ודור רביעי למשפחת קנטרוביץ'. נולדה בצפת, גדלה בגבעתיים ומתגוררת כיום בת"א. שירתה כפקידה פלוגתית בשריון. סיימה בהצטיינות את לימודיה האקדמיים באוניברסיטת ת"א והיא בעלת תואר ראשון בלשון עברית, תואר שני בספרות אנגלית, ותעודת הוראה באנגלית. עוסקת במקביל בשני תחומים עיקריים - הוראת אנגלית ותקשורת. עבדה שנים רבות כעיתונאית ב' ידיעות אחרונות' עורכת (הד החינוך, קול הביטוח), מתרגמת, פרסומאית, יח"צנית וקופירייטרת (החברה הישראלית לפרסום), עורכת תוכניות ראשית (מגה קול) ומגישת תוכנית רדיו (רדיו 99 אף אם). משנת 1999 משמשת רכזת אנגלית בתיכון בחולון. כיום עוסקת גם בכל 'תחומי העידן החדש': ייעוץ אישי, נומרולוגיה ורפואה אלטרנטיבית: רייקי, אנרגיה אוניברסלית, תמציות פרחי ארץ ישראל. בעלת מדור ביקורת ספרי מודעות ('אלומת קריאה') באתר האינטרנט "עידן הדלי".

אלומה משלהבת את הצועדים בתהלוכה המסורתית ברחובות צפת

אלומה ואחותה רפאלה - הדור השישי

אלומה ואחותה רפאלה ליד דגל המשפחה העתיק העובר מדור לדור

**רפאלה ואמה יהודית, ושני ילדיה זוהר ורוני - הדור החמישי, השישי והשביעי למסורת
ל"ג בעומר תשס"ג - תשס"ד**

רפאלה - מולדה בת"א ליהודית ויוסף עבו עברון, דור ששי בארץ למשפחת עבו ודור רביעי למשפחת קנטרוביץ', גדלה והתחנכה בגבעתיים, בוגרת לימודי ארץ ישראל באוני' ת"א, עוסקת שנים רבות בכתיבה, עריכת תוכן ומידענות, ערכה אתרים לימודיים רבים בנושאי היסטוריה, מורשת, מדע ותרבות. לרפאלה שני ילדים - זוהר ילידת 1990, ורוני - יליד 1993.

יהודית עבו עברון נושאת ברכה 1996

על מסורת ל"ג בעומר, על מיסטיקה ועל ילדות צפת

ראיון מוקלט עם ממשיך המסורת יוסף עבו עברון

שודר ברשת א' של שידורי ישראל ב- 3.5.85 שעה: 05.16 בתוכנית: "עם אנשים"
העורכת והמראיינת: דנה הררי

המראיינת: אורח התוכנית הפעם יוסף עבו-עברון, בן למשפחת עבו מצפת

יוסף עברון: המנגינה ששמעתם זה עתה מלווה אותי מאז שאני זוכר את עצמי. אני חושב שמאז שהתחלתי לתת את דעתי על מנגינות... זוהי מנגינה שנולדה בבית אבא בצפת, וכנראה, הרבה שנים לפני שנולדתי. היא שבה ונשמעת בחצר בית עבו בצפת מדי ל"ג בעומר, וחוזרים ומנגנים אותה במירון. אבל אנו מדברים על ל"ג בעומר בבית עבו, ואת החוויה הזו כל אחד מבני משפחת עבו חווה בערב ל"ג בעומר. אני כבר הדור החמישי למסורת, וזוהי החוויה החזקה ביותר של הילדות, לא רק שלי אלא של כל אחד מבני משפחת עבו; ואותם הסיפורים שמעתי בשעתו מאבי, ומסבי. והחוויה הזו, הזכורה לי מילדותי, הייתה גם מלווה במידה מסוימת של פחד, כילד לראות פתאום את כל ההמון הגדול ממלא את חצר בית עבו, שנראתה בעיניי אז כחצר-ענק, ובחלל האוויר בוקעים צלילים רמים של תופים וכליזמר מחרישים אוזניים - אני מודה שזה היה מרגש, אך גם קצת מפחיד.

הזכרת מנגינה, סיפרת על חצר עבו ולא סיפרת איפה זה?

את צודקת. לי כמעט מובן מאליו, שכל אחד יודע היכן זה בית עבו, הלא מן המפורסמות הוא (לפחות בעיניי), שבית עבו הוא בצפת, ברובע העתיק. זהו בית שהוקם עם בואה של המשפחה שלנו, אני מתכוון לאבות אבותיי, עם הגיעם ארצה ב- 1817 מאלג'יר. הם השתקעו בצפת ובנו את הבית הזה, שהפך במרוצת השנים לסמל של ההגנה על זכויות המתיישבים היהודים בגליל עשרות שנים לפני ההתיישבות הציונית בחבל ארץ זה. היישוב היהודי בצפת באותה תקופה היה מאוד דליל. אבי השושלת שלנו בארץ היה הרב שמואל עבו, אישיות דינמית ורבת פעלים גם בעודה באלג'יר. הרב שמואל עבו קשר קשרי ידידות עם משפחתו של המורד הגדול נגד הצרפתים, עבד אל קאדר. קשרים אלה נמשכו גם בארץ, לאחר שעבד אל קאדר הוגלה מאלג'יריה עם כישלון המרד נגד הצרפתים, והשתקע בדמשק.

אך נחזור לאבי השושלת שלנו בארץ, הרב שמואל עבו. כשעלה ארצה מאלג'יר הגיע לכאן עם רכוש גדול. יכול היה להשתקע בכל מקום אחר בארץ, אך הוא בחר בצפת כמקום מושבו. למה דווקא בצפת? לי נראה, שלא יד המקרה הייתה כאן.

למשפחת עבו היה קשר נפשי עמוק להילולה דרבי שמעון בר יוחאי עוד בהיותה באלג'יר. קשר דתי מיסטי לתנא **רבי שמעון בר יוחאי** ולמסותרי תורת הקבלה. וצפת קרובה למירון. והרב שמואל עבו ידע, ששם נמצא קברו של רבי שמעון בר יוחאי. ואחד הדברים הראשונים שעשה עם בואו ארצה היה לגאול את חלקת הקבר של רבי שמעון בר יוחאי מידי הערבים ולשקמה. הקהילה היהודית בצפת ראתה בו את מנהיגה הטבעי והוא שימש שם כרב ראשי ועד מהרה הפך לסמכות המרכזית בכל ענייני הקהילה. יתר על כן, שמעו של הרב שמואל הגיע עד לפריז, וזמן מה לאחר מכן, הוא מתבקש על ידי ממשלת צרפת לייצג את האינטרסים שלה בחבל ארץ זה וממנה אותו לקונסול כללי שלה בגליל.

לעת ההיא שלטו התורכים בארץ, והמשטר העותומני הקשה מאוד על חיי המיעוט היהודי בארץ. צרפת נחשבה בעיני התורכים אז למעצמת על, ומרגע שהדגל הצרפתי התנוסס מעל בית עבו בצפת, הפך הבית לכעין מבצר, והשלטונות לא העזו להציג את כף רגלם שם.

מעין חסינות דיפלומטית של היום?

זה היה הרבה יותר מאשר חסינות דיפלומטית כשל היום, מפני שבאותה תקופה, **קונסול של מדינה כמו צרפת נחשב למשהו בדרגה של מושל**. משהו בעל סמכויות ובעל אפשרויות כמעט בלתי מוגבלות. הדגל הצרפתי, שהתנוסס מעל הבית, העניק חסינות לכל נרדף שבא בין כתליו. בצורה כזו הצליח הרב הקונסול להציל הרבה אנשים, שנרדפו ע"י השלטונות התורכיים, ולא דווקא יהודים, גם ערבים זכו שם למקלט, והללו היו באים אליו בהמוניהם לבקש סעד בכל עת מצוקה, ומעודו לא שילח מביתו אדם נרדף. ועל כן, היה מכובד מאוד על יהודים וגויים כאחד. גם השלטונות התורכיים התייחסו בכבוד לכל בקשה ודרישה שהציג לפניהם. היו לו גם שני שומר ראש, יש לנו גם תמונות שלהם, ובצפת כינו אותו, **הארי שבחבורה**.

על רעידת האדמה הגדולה בצפת

אחד האירועים הטרגיים בצפת באותה עת היה **רעש אדמה גדול שפקד את העיר**, אחד הרעשים הגדולים שידעה הארץ. צפת העיר כמעט ונחרבה אז עד היסוד. וראה זה פלא, באורח נס בית עבו נותר על כנו, ללא פגע. והכול ראו בכך אצבע אלוקים. וכך גם הרב שמואל, שנטל על עצמו את המשימה לשוב ולשקם את העיר מהריסותיה. וכמובן, עקב האסון הכבד שפקד את העיר לא נותרו עוד בעלי מלאכה במקום, הוא הזמין פועלי בניין מקצועיים **מדמשק** והם התחילו לבנות מחדש ולשקם את העיר.

באותה תקופה הוא גם גאל מידי הערבים את חלקת הקבר של רבי שמעון בר יוחאי. הוא רכש אותה בכסף מלא והקים שם את בית הכנסת ואת הכיפה העומדים שם עד עצם היום. לאות הוקרה על פעליו, תרמו תושבי צפת ספר תורה על שמו וחרטו עליו בזהב ובכסף - **הארי שבחבורה**. בערב ל"ג בעומר תקצ"ג התאספו אנשי הקהילה בחצר בית עבו ויצאו משם עם ספר התורה בתהלוכה חגיגית, בתופים ובמחולות, לעבר קברו של הרשב"י במירון. וכך נפתחה מסורת חגיגת של תהלוכת ספר התורה מבית עבו מדי שנה בשנה בערב ל"ג בעומר, מסורת מיוחדת במינה הנמשכת זה חמישה דורות ברציפות.

על הרב שמואל עבו מתהלכות אגדות רבות ומעניינות, בחלקן זכורות לי מתקופת ילדותי. הוא נחשב בחייו וגם אחרי מותו לאיש קדוש, שכל המתנכל לו מתחייב בנפשו. ומסופר על שודד ערבי אכזרי, שהפיל חתיתו על כל תושבי צפת והסביבה. וכשהגיעו מים עד נפש פנו התושבים הכפריים אל הרב שמואל עבו וזעקו: "אנא, כבוד הרב הקונסול, עשה נא בטובך משהו להצילנו מידי החמסן והרוצח הזה, שהפך את חיינו לבלתי נשוא. והרב נעתר לבקשתם והוציא הוראה בכתב, שכל מי שיתפוס את אותו שודד, יזכה בפרס כספי נכבד. כל זה, כמובן, בהסכמת השלטונות התורכיים. בהוודע הדבר לשודד התקצף מאוד והודיע ברבים, שהקונסול היהודי ישלם על כך בחייו. **האגדה מספרת**, שבאחד מלילות החורף הסוערים התגנב אותו שודד אל ביתו של הרב שמואל, חגיע עד לחדר משכבו, ובעוד הרב שקוע בשינה עמוקה, הניף השודד את ידו, כדי לנעוץ בו את פגיונו. אלא שבאותו רגע כאילו התאבנה היד הזדונית ולא יכול היה להמשיך את התנועה. וכך עמד השודד רגע ארוך אין אונים, כשהוא מתקשה להניע את ידו עד שהחליט לוותר על כוונת הרצח. רק אז יכול היה לשוב ולהזיז את היד שהתקשתה ולהחזיר את הפגיון לנדנו. "אותה שעה - סיפר לאחר מכן, אותו שודד - הגעתי להכרה שיש לי עסק עם אדם קדוש ובו במקום החלטתי, שידי לא תיגע בו. . . " אולם כדי להוכיח, שהוא היה שם, הפך כמה סדרים בתוך החדר: את הכיסא שהיה סמוך למיטה, הרחיק עד לפתח הדלת, את השולחן הפך על פניו ואת הבגדים פיזר לכל עבר. . .

אחרי הרב שמואל המשיך במסורת, בנו, **הרב יעקב חי עבו**. גם הוא כאביו היה רב פעלים ונערץ על בני קהילתו. **פרט מאלף**: לראשונה מאז חורבן הבית השני הקים יישוב יהודי חקלאי על אדמות מירון. המתיישבים, עולים מכורדיסטאן, התפרנסו מיגיע כפיהם. מדי יום השכימו לעבודתם החקלאית ובלילות עסקו בלימוד תורת הקבלה והזוהר. יישוב יהודי חלוצי זה במירון, הקדים את ההתיישבות הציונית בעשרות שנים והיה לפלא בעיני ערביי הסביבה. וזו לא הייתה ההתיישבות היחידה שהרב הקונסול, יעקב חי עבו הקים: **הוא גם יצק את היסודות למשמר הירדן וליסוד המעלה**. באותה תקופה השלטון העותומני אסר על היהודים לקנות קרקעות ולהקים יישובים. יעקב חי עבו מתוקף היותו קונסול של מעצמה אירופית, יכול היה לרכוש בכספו כל כבדת קרקע שחפץ בה ולרושמה על שמו. היה לו כנראה מבט מרחיק ראות, וכשביקר באזור משמר הירדן, התרשם מאוד ממראה עיניו והחליט לרכוש את האדמות באותו אזור. הוא קנה אותם במיטב כספו ומאוחר יותר סייע להקים שם התיישבות יהודית, וכך קמה משמר הירדן.

המעניין הוא, שהאדמות נותרו רשומות על שמו בטאבו, מפני שהשלטון העותומני לא הסכים בשום פנים ואופן להעביר אותם לשם אחר. וההתיישבות הראשונה שם הייתה כעין אחוזה פרטית של משפחת עבו. במידה מסוימת הם גם רצו בכך, כי כך זכו להגנה על רכושם מפני התנכלות השלטון. ואכן, יום אחד התברר לשלטון התורכי שם, שהעניינים לא כל כך פשוטים, זו לא סתם אחוזה של איזה אפנדי, אלא קולוניה שהיהודים מקימים. הוציאו אפוא הוראה, שעל היהודים לפנות את המקום, ללא שהייה, והמתיישבים המתוסכלים מיהרו להתדפק על שער הבית של **משפחת עבו בצפת**. הרב הקונסול כבר לא היה אז בחיים, אולם אלמנתו, **אסתר מלכה**, גייסה את כל נשות המשפחה, והן הצטיידו בנשק וברובים ישנים והתיישבו במשמר הירדן, במקומם של התושבים המבוהלים, שנטשו את המקום. הן המתינו שם בדריכות לבואם של אנשי המשמר התורכי. ואכן, הללו לא איחרו להגיע, ובראשם מושל המחוז. אסתר מלכה הניפה את הדגל הצרפתי וקראה בקול: "אין לכם רשות ולא סמכות להתקדם ולו מטר אחד לעבר המושב; זוהי אחוזה צרפתית, ואם תנסו לפרוץ - נפתח באש!" וכדי להמחיש את איומה ציוותה על כל הנשים במקום לנופף ברוביהם ובכלי נשקם הישנים. "כל פעולה עוינת מצדכם", הזהירה, "תביא עליכם כליה, כי יהיה לכם סכסוך עם ממשלת צרפת" בסופו של דבר - ולאחר דין ודברים וכמה יריות באוויר - הם החליטו לסגת לפי שעה ולבקש הוראות מהממונים עליהם. בינתיים, ננקטו כמה צעדים דיפלומטיים על ידי סבי, **מאיר**. בנו של יעקב חי עבו. הוא שיגר מברק בהול לקונסול הצרפתי בקושטא וביקש את התערבותו למנוע פגיעה בנתינים הצרפתים וברכושם וחזר והבהיר, שהמדובר **באחוזה צרפתית**, שהשלטונות העותומניים מתנכלים לה. ואכן, כעבור יומיים שלושה הגיע מברק מהשלטונות בקושטא **למושל צפת**, לדאוג להפסקת ההתנכלויות נגד "האחוזה הצרפתית" ולהגן על בעליה החוקיים, "שהם נתינים של צרפת". ושוב הגיעו החיילים ובראשם המושל אלא שהפעם הודיעו, "שקיבלו הוראה להגן על המתיישבים...". בני משפחת עבו מיהרו להזעיק חזרה את המתיישבים של משמר הירדן והפרשה הסתיימה ב"הפי אנד".

פסק ההלכה של רבני צפת אודות "בני ישראל" בהודו

וכאן ברשותכם אחזור לרגע לרב שמואל עבו, לפרשה מאוד מאלפת, שמן הראוי להזכירה לציבור הרחב. פרשה זו יש בה, כדי ללמד על הליברליות והפתיחות של הרבנים דאז בהשוואה לשמרנות ולקטנוניות המוחין של כמה מהפוסקים בדור שלנו. ומדובר בתקופה שבה אמורים היו להחמיר בנושאים דתיים וראה זה פלא, דווקא אז נהגו הרבנים לפי **בית הלל**. בימי כהונתו של **הרב שמואל עבו** התעוררה לראשונה הסוגיה לגבי "בני ישראל" בהודו: **האם הם יהודים לכל דבר והאם הם מותרים בנישואין?** הרב שמואל עבו, שבאותה עת כבר לא היה צעיר לימים, הפליג להודו, כדי לבדוק מקרוב את הנושא. לאחר חקירה מקיפה, שנטל בה חלק גם בנו, הרב אברהם חיים - הגיע למסקנה, שאכן, "בני ישראל" בהודו הנם **יהודים לכל דבר ומותרים בנישואין**. הוא הוציא **פסק הלכה** ברוח זו, ו**פסק ההלכה הזה אושר על ידי רבני צפת, טבריה וירושלים**. אני נזכר באפיזודה מאלפת זו, משום שבשנות ה-60 התעוררה הבעיה הזו מחדש פה בארץ. ודווקא הרבנות "המתקדמת" של שנות הששים במאה העשרים - ולא זו של שנות אלף ושמונה מאות - החליטה "שבני ישראל" אינם יהודים לכל דבר... וצריך היה לשלוף את פסק הדין של רבני צפת דאז, ובראשם הרב שמואל עבו, **כאסמכתה מחייבת**, ש"בני ישראל" הנם יהודים לכל דבר.

נחזור אולי שוב למסורת המשפחתית של ל"ג בעומר. אתה סיפרת שתהלוכת ספר התורה הייתה יוצאת מבית עבו לקבר הרשב"י במירון?

אכן, כך. התהלוכה הזו היוצאת מבית עבו בערב ל"ג בעומר, שהייתה במקורה בעלת צביון דתי טהור החלה עוטה אט אט גם צביון לאומי. בתקופת המנדט הבריטי סימלה התהלוכה גם הפגנת כוח ציונית, ותנועות הנוער היו צועדות בראש במקצב התופים מנופפות בדגל הלאומי. הייתה זו תקופת המעבר מדור הסבא שלי לדור של אבא, תקופת הדמדומים לפני עלות השחר של המדינה היהודית. הייתה זו גם תקופת חילופי המשמרות במשפחת עבו - **מהדור של סבי, הדור האחרון לשעבוד, לדור של אבי - הדור הראשון לגאולה**. אבי היה יהודי לאומי, פטריוט של ממש. הוא היה חזק מבחינה פיזית ואמיץ מאוד מבחינה רוחנית. יהודי גאה (כפי שהגדירו מפקד העיר צפת בתקופת המצור, מאיר מיבר, בספרו "בצל המצודה"). להיות יהודי גאה בצפת בתקופה של אבי, כשמניין היהודים בעיר לא עלה על אלפיים נפש, בתוך ים של ערבים מסביב - לא היה

מהדברים הפשוטים והמובנים מאליהם. לא פעם ניסו להתגרות בו - אולם לאחר שטעמו את נחת זרועו - החלו לכבדו ולדבר עליו בהערצה, כעל "גיבור".

אתה גודלת בצפת בבית שהיה בית מרכזי בעיר, מעין בית של מוכתר?

להמחשת שאלתך אספר לך, מה אמרה על כך דודתי, גולדה, אחות אבי. היא סיפרה לי, שבילדותה נדמה היה לה, שהבית הזה, שבו נולדה וגדלה **בית עבו** - הוא ארמון מלוכה, ואביה הוא המלך, והיא בת המלך. כשיצאה לרחוב ראתה עצמה כנסיכה וכולם הסתכלו עליה בהערצה (אגב, אין בכך פלא, כיוון שהיא הייתה יפהפייה). אולם היא ייחסה את מבטי ההערצה לא ליופייה אלא למוצאה האצילי. ככה היא ראתה את זה.

**זהבה גולדה כהן, בתם של מאיר ורחל עבו
ראה גם עמ' 82, 24**

אני, כמובן, לא גדלתי באווירה כזו, אבל הבית הזה, שבו עברה עלי ילדותי, בית עבו, היה משהו מיוחד וסמלי גם בימיי שלי. דגלה של צרפת אמנם לא התנוסס עוד מעליו, אבל הוא היה ונותר שם דבר ברובע היהודי ולא רק היהודי.

זוהי מזכיר לי אפיזודה עגומה ממאורעות שנת '36.

באחד הלילות פרצו הערבים לתוך הרובע היהודי בצפת, בקרבת מקום לבית עבו, ורצחו בדם קר משפחה שלמה ביריות, משפחת **אונגר** - הם ירו למוות באב ובשלושת הילדים הפעוטים, האם נפצעה קשה, אך ניצלה, משום שהרוצחים דימו שגם היא מתה. זה היה מקרה מזעזע בצפת ובכל הארץ: **משפחה שלמה נכחדה באכזריות**. לשמע הזעקות והיריות פרץ סבי החוצה, הוא היה יהודי זקן, אך מלא גאווה ולא ידע פחד. הוא חש לעבר הבית השכן, תוך שהוא מחרף ומגדף את הערבים בשפתם ומכנה אותם בכל כינוי של גנאי. לא היה לו נשק. הוא השליך עליהם מכל הבא ליד, ללא מורא. אנשי הכנופיה, ביניהם, כנראה, ערבים צפתיים, זיהו אותו וצעקו לעברו: **"חזור לתוך הבית, אנחנו לא נפגע בך, לבית הזה לא ניכנס!"**

בסמוך היה גרעין הכשרה של קיבוץ, כמה עשרות צעירים וצעירות התגוררו מטרים ספורים מהבית של משפחת אונגר, אך איש מהם לא נע ולא זע. סיפר לי אחי, צבי ז"ל (נספה בתאונת דרכים), שהיה אז בן שמונה ונוכח באותו אירוע מחריד: "סבא דפק בשער הבית של אנשי הקיבוץ וצעק: 'מדוע אינכם חשים לעזרה? עשו משהו, הצילו יהודים!' לשווא. הם פשוט הסתתרו והתעטפו בשתיקה. לסבא לא היה נשק, מה יכול היה לעשות חוץ מאשר לזעוק?"

נחזור לתחושה שלך, ילד בצפת, בן למשפחת עבו - היה בכך משהו מיוחד?

מבחינתי שלי, מסורת ל"ג בעומר הייתה הביטוי המוחשי ביותר להיותי בן למשפחת עבו. כילדים, חשנו עצמנו ביום האירוע מלכים ליום אחד. החברים הצביעו עלינו ביראת כבוד באותו יום, ואנו הסתובבנו בגאווה ובראש מורם. ידענו שכל הטקס הזה, כל חגיגות ל"ג בעומר בצפת ובמירון נפתחות בביתנו שלנו. כילד חשתי עצמי באותו יום כבן מלך, ערב ל"ג בעומר היה בשבילי חג כפול - החג כשלעצמו והחגיגה בבית עבו. ביתר ימות השנה הייתי ככל האדם בשכונתי.

מקור נוסף לגאווה הילדות שלי הייתה דמותו של אבי. הוא סימל בעיני דמות של גיבור תנכי. הוא היה גבר נאה, אמיץ וחזק מבחינה פיזית. לא ידע פחד מהו ולא נרתע מלהיאבק עם שום יריב, חזק ככל שיהיה. מכל היאבקות כזו יצא וידו על העליונה. לא זכור לי שמישהו ניצח אותו. והוא היה מקור גאווה והערצה בעיני. ב-1935, ערב מאורעות הדמים בארץ החליט לעבור **לגור בהר כנען** בשכונה חדשה בת עשרה בתים, שהקימה הגברת **שרה לוי**, יהודייה אמידה מאנגליה. כדי להגיע אל ההר צריך היה לחצות רובע ערבי צפוף שהפריד בין העיר צפת לכנען.

שנת **שלושים וחמש** הייתה שנה שקטה יחסית, מבחינת היחסים עם הערבים. עד מהרה נמצאו עשר משפחות (ולא כולם מצפת), שאכלסו את הבתים בהר כנען, אבי, כמובן, היה בין הראשונים שנענו לאתגר. אני זוכר, שהייתה זו תקופה מאוד רומנטית. מדי ערב היינו יוצאים לצעדה לעבר גבעה שהשקיפה על כל עמק החולה - קראנו לה, **גבעת ביאליק**, עד היום אינני יודע, אם אכן זהו שמה האמיתי או שהיה זה כינוי שאבי נתן למקום. הגבעה הזו נמצאת בסמוך לבית ההבראה של המשטרה בהר כנען. היינו מתאספים שם, קבוצות של צעירים וצעירות מצוידים בכלי נגינה, על פי רוב במנדולינות (אבי הטיב לנגן במנדולינה) והיינו צופים על עמק החולה שהיה מהבהב באורותיו למרחוק. בקצה קו הרקיע נשקף גם החרמון עם כיפתו הלבנה, ומימין ניתן היה להבחין גם בכינרת. זו הייתה חוויה מרגשת מאוד, חגיגית, **היינו בסך הכול עשר משפחות**. כעין קומונה קטנה. והחוויה הזאת זכורה לי היטב ונחרתה עמוק בנפשי. מדי פעם, שעה שחצינו את הרובע הערבי בדרכנו לעיר או ממנה, היינו עדים למבטי איבה של הערבים ולפעמים גם זוכים ליידיי אבנים מצד כמה פרחים. ואם כי המאורעות טרם התחילו, התגרריות לא חסרו. אך לא איש כאבי יירטע בשל כך. אני זוכר, שפעם, שעה שחצינו את הרובע הערבי, ידה בנו אחד הילדים אבן ונמלט. אבי לא היסס, סב על עקביו, דילג אחר הפרחח והפליק לו שתי סטירות. הילד פרץ בבכי, אולם איש לא העז לומר מילה לאבי. הם רק נעצו בו מבטים עוינים. לימים רכשנו סוסה אצילה והיינו עושים את דרכנו העירה ברכיבה. כשפרצו המאורעות באו כמה מידידי הערבים של אבי (זוה אופייני אצל הערבים, שאדם שהם מכבדים רוכש לו גם ידידי אמת מקרבם), ובכן, כמה מאותם ידידים הפצירו באבי, שלא ימתח יותר מדי את סבלנותם של תושבי הרובע הערבי ויעצו לו לחזור ולהתגורר בעיר. "אנו עושים כמיטב יכולתנו למנוע מהם להתנקש בך", אמרו, "אך המצב הולך ומחמיר ועוד מעט לא נוכל עוד להשתלט על סערת הרחוקות. . .". בסופו של דבר נאלצנו לחזור העירה. לא ניתן היה עוד לחצות את השכונה הערבית העוינת. הם גם ניסו להתנקש באבי פעמיים בריות מהמארב ב-1936 - אך למרבה המזל, החטיאו.

זה באשר לילדות - ומה לגבי תקופת הנועורים?

איך עברה עלי תקופת הנועורים? היא לא הייתה שונה, לדעתי, מזו של כל בני הנוער בצפת לעת ההיא. גדלנו בתחושה, שמשהו גדול עומד להתרחש, שישנה את כל אורח חיינו. ההרגשה המשותפת הייתה, **שאנו עומדים לפני מפנה היסטורי מכריע בתולדות היישוב**. מרביתנו השתייכנו לאחת משתי תנועות הנוער במקום: בית"ר או הנוער העובד. בית"ר הייתה המאגר האנושי של האצ"ל בצפת, הנוער העובד היה של ההגנה. היינו חדורים אמונה עמוקה, שאנו על סף הקמתה של **מדינה יהודית**. הנוער הצפתי היה ביסודו לאומי מאוד והדבר נתן את ביטויו מאוחר יותר, כשמרבית בוגרי בית"ר הצטרפו לאצ"ל ולחמו בשורותיו בכל רחבי הארץ, בעוד צעירי הנוער העובד נותרו בצפת והיוו את הגרעין המרכזי של הכוח הלוחם בתקופת המצור על צפת. מה היה הבסיס לאותה האמונה, לאותה חוצפה, שהייתה לנו, להסתובב בערבים על הכביש הראשי בעיר, שברובו גבל עם הרובע הערבי, לשיר שירים לאומיים ולהתנגש עם בני הנוער הערבי, שעלו עלינו במספרם עשרת מונים - ? אינני יודע. מפעם לפעם היו פורצות בינינו תגרות, והנצים עד לבית המשפט הגיעו. זוכרני, שבאחת הפעמים, לאחר תגרת דמים מלווה באבנים ובאגרופנים, התערבה המשטרה הבריטית ומרבית

המשתתפים בתגרה (אלה שלא הספיקו להימלט) הובלו אחר כבוד לבית המשפט. השופט הערבי, שנלאה מהמחזה החוזר על עצמו ומההאשמות ההדדיות של הצדדים, פסק **ארבע מלקות** לכל אחד מהחשודים, ללא אפליה של דת ולאום...

שאלת על תחושות. ובכן, אני חייב לציין, שמעבר להיותנו מיעוט בתוך ים של ערבים - הרגשה מדכאת כשלעצמה, חשנו עצמנו נצורים בתוך טבעת של הרים. מי שלא חי אז בצפת, לא יוכל אולי להבין את משמעות דבריי. הרובע היהודי, שהיווה פחות משישית משטחה של העיר, היה מוקף באוכלוסייה ערבית צפופה. מצדו המערבי ניתן היה להשקיף על שרשרת הרי מירון והג'רמק. וכשהיינו צופים על ההרים מסביב, שעה שהחשכה הייתה נופלת - בצפת השמש שוקעת מוקדם יותר מבמישור החוף, משום שההרים מסתירים אותה זמן רב לפני שקיעתה. והחשיכה עטה במהירות על כל הסביבה. וזה תמיד היה משרה דיכאון, חשת בכעין מחנק, כאילו סוגרים אותך איתני הטבע בטבעת מאיימת, ואין מפלט. היינו מעיפים מבטנו על ההרים, והכול היה שחור משחור, ואם אי פה, אי שם, בצבצו אילו נקודות אור זעירות - היו אלה אורותיהם הקלושים של הכפרים הערבים מסביב. וככל שהלילה ירד, גברה תחושת החנק והייאוש. והתחושה הזו הייתה משותפת כמעט לכולנו, והיא שבה ועלתה, ככל שהחלפנו חוויות ורשמים. מכאן אולי תביני עד כמה חשוב היה לנו, בני צפת, חזון המדינה היהודית, התקווה, שאי פעם תקום נקודת יישוב יהודי על ההרים האלה.

בין הפעלים הברוכים של משפחתנו בתקופת ילדותי, אני שב ונזכר בסיוע לעולים "הבלתי לגאליים" מסוריה ומלבנון. **יהודים שעברו את הגבול מהצפון והגיעו לכאן בעירום ובחוסר כול**. וכאן שוב שיחק **בית עבו** תפקיד מרכזי ומרתפו הפך מקלט לעולים החדשים. כל בני המשפחה התגייסו למשימה, להלבישם, להנעילם ולשנות את זהותם. סבי, מאיר, סיפק להם תעודות זהות מנדטוריות. את החותמות המציא לו ידיד ערבי, פקיד ממשלתי במשרד הפנים דאז.

בסופו של דבר הגיע הדבר לאוזני השלטונות הבריטיים, מה בדיוק, לא ידעו, אבל חשדו, ויום אחד החליטו לערוך חיפוש. האירוע זכור לי היטב, כיוון שהייתי נוכח באותו מעמד. החותמות היו מוסתרות במנורת נפט עשויה מפח, אלא שבמקום הנפט הייתה גדושה בחותמות. הם הגיעו עד למנורה, ובני המשפחה עמדו סביבם קפואים. ידו של השוטר אחזה רגע קט במנורה, נעץ בה מבט קצר והרפה ממנה. הוא לא שמע את אנחת הרווחה הדוממת ולא הבחין בפניהם החיוורים של המקיפים אותו. הסתכלתי על המתרחש בעיניים של ילד בן שבע ולא הבנתי על מה כל ההתרגשות. רק כעבור שנים תפשתי איזה אסון עמד ליפול על המשפחה בעטיו של אותו חיפוש.

אתה מספר על ילדות בצפת. אנחנו יושבים היום בגבעתיים. הגעת לכאן בשל אותה הרגשה של מחנק ססיפרת קודם?

במידה מסוימת, כן. מילדותי חלמתי להיות עיתונאי. בבית הספר התיכון בצפת ערכתי "עיתון קיר", ואת מאמר הבכורה שלי שלחתי לעיתון "המשקיף" ב-1944 - כותרתו הייתה: "צפת, עיר הפלאים". הכתבה התפרסמה, לאחר כמה קיצוצים. אני שומר עדיין את הגיליון הזה. אם אקריא לך את המאמר, ואם היית לאחרונה בצפת, לא תמצאי שום הבדל בין הדימוי של צפת היום לדימוי שלה אז. עיינתי היום בכתבה הזו מחדש, כתבתי שם ש:

"צפת היא עיר מופלאה, תופעת טבע מיוחדת במינה, שהרחובות שלה נכנסים האחד לתוך השני, ולפעמים רוחבו של רחוב אינו עולה על רוחבו של אדם, ואיש שמן לא מצליח לעבור באותה סמטה, ואם ינסה - ספק אם יזכה להיחלץ..."

והתיאור שנתתי אז לצפת, כפי שנראתה בעיני בשנת '44 - קודרת, ללא עתיד, ללא תקווה - ללא תוכניות פיתוח, עם אותה הרגשה כבדה של בידוד, של מחנק, של העדר תעסוקה וניתוק מכל אירוע תרבותי ראוי לשמו - כל אלה השפיעו על הרבה מבני הנוער של אז, ואני בתוכם, לנטוש את העיר ולחפש את עתידם במקום אחר. וזה מה שהביא אותי לתל-אביב ולעולם העיתונות.

את צפת עזבתי, למעשה, פעמיים: **לפני מלחמת השחרור - ולאחריה**. עם תום לימודי בגימנסיה ב-1944 **התגייסתי למשטרת היישובים העבריים** ושירתי שנה כנוטר. זו הייתה התעסוקה היחידה שניתן היה להשיג אז בצפת. באותה תקופה גם עברתי קורסים בהדרכה במסגרת ה**"הגנה"**, בין היתר, קורס **מ"כ** בגבע. זמן מה הדרכתי בסביבה, וכעבור שנה, ב-1946, עזבתי לראשונה את צפת. התגייסתי לפלמ"ח, למחלקה הימית בגבעת השלושה. עז היה רצוני להצטרף לפעילות תנועות המחותרת

והאמנתי שבפלמ"ח אמצא פורקן לדחף הזה. התאכזבתי. עד מהרה התברר לי, שהם אינם מתכוונים לערוך שום פעולות של ממש נגד הבריטים, **פרט להעפלה**. וזאת, שעה שהארגון הצבאי הלאומי ביצע את פעולותיו הנועזות ביותר ב-1946. עברתי לשורות האצ"ל, ועם קום המדינה התגייסתי, כמובן, לצה"ל. השתתפתי בכיבוש הגליל בגדוד 11 של חטיבת עווד, כסמל מכונות ירייה, ולאחר מכן, נטלתי חלק בקרבות הנגב ובכיבוש עוג'ה אל **חפיר** (ניצנה) בגדוד הקומנדו 89. עם שחרורי מצה"ל נשאתי לאישה את **יהודית לבית קנטרוביץ**, ילידת רחובות, חברה משורות האצ"ל.

יהודית ויוסי ביום כלולותיהם, 1949

חזרתי לצפת וניסיתי להשתקע שם, אך הדבר לא צלח בידי. וכך היגרתי שוב לתל אביב והשאיפה שלי לעיתונות מצאה סוף סוף את ביטויה בעיתון "**הבקר**". המעניין הוא, שראשית שירותי בעיתון הייתה באזור הגליל דווקא - וכך יצאתי שוב לצפת.

זו הייתה תקופה די מעניינת מבחינה עיתונאית. **תקופת ייבוש החולה וההתנכלויות הסוריות בצפון**. הכתבות שלי התנוססו אז בכותרות ראשיות חדשות לבקרים: **איך אגם החולה מסרב להתייבש; איך הטורקטור של כפר סולד המופגז בהתמדה על ידי הסורים נותר שלם**. . . ועוד כהנה אירועים שעמדו אז בראש סדר היום של המדינה. כתבותיי כמעט ולא ירדו מהכותרות, ועוד בטרם הסתיימה שנת הניסיון הראשונה שלי בעיתון, נתבקשתי להצטרף למערכת בתל אביב. המשכתי אפוא ב"הבקר" ככתב בכיר וכמראיין השבועי של היומון עד לסגירתו בדצמבר 1965.

בשלוש השנים הבאות שימשתי - לבקשתו של שמעון פרס - סגן עורך וכתב מדיני ב"**מבט חדש**" ביטאונה של תנועת רפ"י (רשימת פועלי ישראל), שהתפלגה ממפא"י, וכללה, בין היתר, את דוד בן גוריון, משה דיין, שמעון פרס ועוד שורה של אישים מהאקטיביסטים במפא"י. באותה תקופה נולד הרעיון, תוך כדי מגעיי עם שמעון פרס, לכתוב ספר על "מבצע סיני" ועל חלקו של שמעון בקואליציה עם צרפת ואנגליה. וכך יצא לאור ספרי הראשון "**ביום סגריר**". לאחר פרסום הספר הציע לי מנכ"ל התעש דאז, **יצחק עירוני ז"ל, לשמש כדובר התעשייה הצבאית**. נענית לבקשה ואחד הדברים הראשונים, שעשיתי אז, היה להוציא לאור **ביטאון לתעשייה הצבאית**, ירחון בשם **בתעש**.

עולם חדש נפתח לפני, תחום שלא היה מוכר לי מקרוב - ייצור הנשק העצמי במדינת ישראל. נחשפו לפני פרטים וסיפורים מאלפים, שהציבור הרחב לא היה מודע להם. גמרתי אומר לפרסם ספר בנושא זה. נדהמתי לגלות, שמפעל ביטחוני חיוני עדיין שרוי במחותרת עשרים שנה לאחר קום המדינה. התחלתי לרכז את החומר, והדבר לא היה פשוט כלל ועיקר. תולדות ייצור הנשק בארץ נעוצות בשנות העשרים, **בפצצות מביטון ומצינורות אינסטלציה**. זו הייתה עבודת נמלים שהשתרעה על פני חמש שנים.

בסופו של דבר, ספר "התעשייה הביטחונית בישראל" ראה אור ב- 1980 ונפוץ ב-40 אלף עותקים. (ספר שני על תולדות התעש "מגן ורומח" יצא לאור ב- 1991 - הערת המחבר י.ע.)

מתי נולד עברון - מעבו?

עברון איננו שם המשפחה המקורי אלא **תוספת** על השם **עבו**. וכך זה גם רשום בתעודת הזהות שלי **עבו-עברון**. ה"עברון" צמח באקראי בתקופת הכתיבה החובבנית והטירונית שלי. הייתי אז עובד ממשלתי ולא רציתי להזדהות. חיפשתי לעצמי כינוי עיתונאי וחתמתי בשם עברון. בסופו של דבר, כשהפכתי עיתונאי מן המניין כבר הייתי מוכר כ**יוסף עברון** והוספתי את הכינוי הזה בתעודת הזהות.

ומסורת תהלוכת ספר התורה מבית עבו נמשכת

אמנם כן. המסורת הזו נמשכת ואני מקווה שתימשך **עד קץ הדורות** - כפי שאני חוזר ומכריז בקריאת מגילת המסורת מדי שנה בטקס בבית עבו. אני ממשיכה בדור החמישי, והיא הוטלה עלי באורח בלתי צפוי, וללא כל הכנה נפשית מוקדמת. אבי, **ר' רפאל עבו ז"ל**, נפטר מהתקף לב ב- 1964, פחות מחודשיים לפני ל"ג בעומר ולפתע מצאתי עצמי עומד יחידי לפני הכרעה גורלית: **להמשיך או לא להמשיך בטקס המסורתי של תהלוכת ספר התורה**. עודני מתלבט נפשית, אירע משהו כמעט מיסטי, שהפקיע את זכותי להחליט וכפה עלי את ההחלטה מגבוה. אבי היה דמות ידועה בצפת וכתב "מעריב" נדרש על ידי המערכת להכין עליו כתבה. הוא פנה אלי בבקשה לאי אילו פרטים ביוגרפיים אודות המנוח. עדיין שרויים היינו בשבעת ימי האבל, כשמישהו הושיט לי למחרת את העיתון. לרגע הייתי כהלום רעם: תמונתו של אבי ניבטה עלי מתוך הגיליון ומבטו התקיף כאילו ציווה: **התהלוכה תמשיך לצעוד!** וזו גם הייתה כותרתו של המאמר. (ראה בעמוד הבא)

כך או אחרת, בטוחני שהייתי ממשיך. אינני מעלה בדעתי, שהייתי מוצא את העוז הנפשי להפסיק מסורת ארוכת שנים, שלא אני התחלתי בה אלא אבות אבותיי - אלא שכאן כבר היה צו עליון, ועם הוראה מלמעלה אין מתווכחים.

וכך גם נמשך ה"קשר הצרפתי" של משפחת עבו

הקשר הצרפתי, ובלי מרכאות, נמשך עשרות רבות של שנים. הטקס בבית עבו נערך מאז ומתמיד בנוכחות נציגות נכבדה של ממשלת צרפת. מפעם לפעם זהו השגריר בעצמו, ואם נבצר ממנו להגיע הוא משגר את המזכיר הראשון ותמיד את הקונסול בחיפה. הם מגיעים, לפעמים, גם עם נשותיהם, מביאים את ברכת ממשלתם, משתתפים בחגיגה ולעתים מתכבדים בנשיאת ספר התורה. עלי לציין לזכותם, לזכותה של ממשלת צרפת, שהם מתייחסים ביראת כבוד לטקס המסורתי ולמשפחת עבו. ודבר כזה, אני חושב, אינו עוד בנמצא בארץ, משפחה פרטית בעלת קשרים דיפלומטיים עם ממשלה של מדינה חשובה כצרפת. ואת זאת, כמובן, יש לזקוף לזכות פעליהם הברוכים של אבות אבותיי, מייסדיה של שושלת בית עבו.

התהלוכה תמשיך לעוד

במשך ארבעה דורות — 135 שנה — קיימה משפחת עבו בצפת את מסורת התהלוכה לקבר הרשב"י במירון ערב ל"ג בעומר

— מאת מנחם רהט —

המסורת לא פסקה. התהלוכה המסורתית — זו השנה המאה שלושים וחמש — היוצאת בערב ל"ג בעומר מכית משפחת עבו בצפת אל קבר הרשב"י במירון, תמשיך לעמוד. על אף פטירת אבי משפחת עבו, רפאל עבו, הייבת התהלוכה להימשך — והיא תמשיך לעמוד!

רפאל עבו ז"ל

במאורעות תרפ"ט עמד רפאל עבו בראש פעולות ההצלה של יהודי העיר. כשהחלה השחיטה הגדולה בצפת — ככתב-רון — הסתובב רפאל עבו בגפו ברחובות צפת כשהוא חגור באקדה נוסח בשתי ידיו קורות התקפה הצליח להדוף בכוחות עצמו את הפורעים, המונינים באלות ובסכינים. ב-שאר אזורי העיר הרגישים סובב הצעיר לבדו והעביר על גבו את הפצועים והנפגעים לבגין ה"סארייה". שהוגן ע"י הצבא הבריטי.

מאוחר יותר היה רפאל עבו ראש וראשון בארגון קבוצות עצמאיות להגנת חיי היהודים בצפת. באותה תקופה הקים את "אגודת הצעירים" שהוקמה כביכול למטרות ספורט — אך עם זאת ביקשה, למד בני יהודה קשת" גוף זה, שמנה 30-40 צעירים, התאמן בהשאי בקליעה למטרה ברובה צייד ומאוחר יותר שימש להגנת היהודים בצפת, כאשר קיבל חסות ה"הגנה" ועוד לפני כן.

ביום כפור 1937 הפגינה "אגודת הצעירים" את כושרה, כאשר התגבלו פורעים ערבים על בתי-הכנסת היהודיים. דיים רפאל עבו, שחש את ריח אבק השרפה, המתנשא

מסורת התהלוכה למירון-ב-ערב ל"ג בעומר נוסדה לפני ארבעה דורות על-ידי ראש השושלת, הרב שמואל עבו, שעלה ארצה מאלג'יר ב-1830. כאשר הגיע ארצה, מיהרה ממשלת צפת להעניק לביתו בצפת את הדגל הצרפתי, ולו — את כתר ציד צרפת בצפת ובגליל. הצרו של הרב שמואל עבו היוותה אוטונומיה צרפתית ומקום מקלט לכל נרדף, שהשלטון התורכי בי-קש להצר צעדיו.

בנו, הרב יעקב חי עבו, ירש את הכתר מאביו. ב-1887 הגיע לידיו כתב מינוי מבי-רות, בו מזמינה אותו הממשלה הצרפתית לכהן כקונסול צרפת. גם הוא נשא באי-צטלת רב וגם הוא הוריש לבנו — הרב מאיר עבו — את הצו להמשיך בתהלוכה המסורתית למירון, שבראשה נישא ספר תורה עתיק יומין, עטוי ב-גלימת כסף ומעוטר ברימוני זהב, השמור עד היום בבית המשפחה בצפת.

מסורת זו נמשכה גם לאחר מות הרב מאיר עבו, ב-1948. ממשיכה היה רפאל עבו — יליד 1900 — שנפטר לפני שבוע. רפאל עבו, שהיה יהודי-לאומי מצעירותו ומנכבדי העדה הספרדית, המשיך ב-מסורת זו, כשבשעת הטכס בחצר ביתו, ברובע הספרדי העתיק של צפת, היה רועד ורטט מהתרגשות. עזה שהציי-פתו ברגעים אלה.

את פעילותו הציבורית החל רפאל עבו ב-1918, כאשר הת-גייס למשטרה המנדטורית, ו-הוא בן שמונה עשרה. יום אחד, כאשר עבר בסימטה מ-שוכה התגבלו עליו שניים מ-צעירי הערבים בצפת, ואיימו לשחוט אותו בסכינים שבידי-הם. בעזרת שוטרים שונים הכריע השוטר הצעיר את שני יריביו ואף הולכים אל תחנת המשטרה, משם היתה דרכם צרחה אל בית-הכלא.

ב-1947 זכרו לו צעירי ה-ערבים, שהתבגרו בינתיים, את נחת זרועו וניסו לפגוע בו ביריה מאקדה, אלא שלמולו הוא ניצל בנס, כאשר הכדור חלף ליד רכתו והחטיא את מטרתו.

לאחר החלטת האו"ם על ה-לוקת א"י הוטל עליו להקים בצפת את "משמר העם" ש-היווה גרעין להג"א של ה-זם, עליו הוא פיקד עד יום מותו. היה עליו ליצור יש-מאין: להקים מקלטים, לד-אוג לאספקה סדירה של תח-מושת, לארגן את קשישי ה-עיר באורח צנאי ועוד. הוא נרתם למשימה והצליח ליצור את הבלתי אפשרי: שירות מ-סודר של "משמר העם" ש-היווה דוגמה לכל ערי הארץ. עד יומו האחרון פיקד עבו על הג"א בצפת, בדרגת רב-סרן, והצליח לצבור מכתבי הערכה רבים על שרותו ה-מופתי בשטח זה.

עלילות חייו של רפאל עבו נסתיימו לפני מספר שבועות כאשר פרש משרותו הממשל-תי — שנמשך שלושים ושבוע שנים — עקב דרישתו התקי-פה של משרד האוצר להוציא פקידים קשישים ממעגל ה-עבודה לגימלאות. משרד האוצר, שהוקם בצפת ע"י רפאל עבו, פנה אליו עורף ועל-אף טענותיו, כי עדיין יוכל להו-סיף למשרד מנסיגו ואונגו — נתבקש לפרוש מהעבודה. כ-חייל ממושטע קיבל רפאל עבו את הפקודה.

הוא פרש מעבודתו — ב-שעה שמשרדי מס רכוש וקרן פיצויים הועברו מצפת לטבר-יה. ימים ספורים לאחר מכן החלו אותות הקץ להתגלות: הוא קיבל התקפת לב, אך התאושש. 15 דקות לפני מותו שוהה טלפונית עם בנו וסי-פר על הרגשתו המצינית. כ-אשר הגיה רפאל עבו את שפופרת הטלפון על כנה לא ידע, כי זו היתה שיחתו ה-אחרונה. רבע שעה לאחר מכן מת מיתת נשיקה בהותירו מ-אחריו אשתו, בת ושני בנים — עו"ד צבי עבו, העושה ב-שליחות באר"ב ויוסף עברון, חבר מערכת "הבוקר".

פעילותו הציבורית של רפ-אל עבו באה אל קצה. אך המסורת הייבת להימשך!

כאור, ציוה לאנשיו להיות מוכנים; אם יפתחו באש — ידו אחם לתוך בתי הערבים. ואכן, ההתקפה לא איתרה לבוא, אך עם זאת ידעו צעירי "אגודת הצעירים" הצפתית להשיב מלחמה שע-רה.

באותה שנה שוב התפרסם רפאל עבו, כאשר הודות ל-אומץ רוחו הציל אוטובוס ג-דוש נוסעים מהתקפת יריות ערבית, לעבר האוטובוס, ש-העפיל מטבריה לצפת נפתחה במחצית הדרך אש תופת, וה-נהג, שאבד עשתונותו, בקש לעצור קשה האוטובוס. בלנתיים נגבע קשה מצרור היריות אחד הנוסעים, אברהם מורחי סנ-דלר צפתי. רפאל עבו זינק לעבר הנהג ובמכת עורף הח-זירו להכרתו וציוה עליו ל-המשיך בנסיעה תוך נסיון לה-בוש את הפצוע, שנפטר לא-חר מכן בצפת.

רפאל עבו היה זה שאירגן בצפת את "אגודת מכבי" ה-מקומית, בסיסמה — "גפש בריאה בגוף בריא". הוא איר-גן תחרויות ספורטיביות במו-עדון שבנשיאותו ערך מרוצי אופנים מצפת לחיפה ועוד. כאשר התפרק המועדון, הקים עדון שבנשיאותו, ערך מרוצי הצעירים" הצפתית, שערכה את אימוני הקליעה שלה באולם המשמש כיום חדר אוכל ב-ביה"ס הממ"ד "בירב" בצפת. מאוחר יותר, כאשר "הציי-ים" נהפכו לאנשי "הגנה" מן המניין, הספיק רפאל עבו לעשות לו שם בקרב ה"ש-באב" של צפת כבעל זרוע וכ-ששומר נפשו ירחק ממנו. עם זאת, סירבו בני

הדור הצעיר, גילאי שלושים —עשרים, להכיר בכוחו והם התגרו בו השכם והערב. רפ-אל עבו נמנע מלהגיב עד אשר נטפלו אליו שני צעירים ערביים והפצירו בו שיראה להם את גודל נחת זרועו. הוא נטל אחד מהם בכף ידו, העיפו אל על והפילו בכח אל מרצפת הרחוב. חברו של הלה נמלט כל עוד נפשו בו — ואף דגל לספר לחבריו, כי מותו של רפאל עבו עדיין במתניו וכל החרד לשלמות אבריו — מוטב שיתרחק מ-מנו.

ל"ג בעומר שלי

מאת: יהודית עבו עברון

יהודית עבו לבית קנטרוביץ: ילידת רחובות, דור שלישי בארץ, נכדתו של **ניסן קנטרוביץ**, מצאצאי הגאון מווילונה וממייסדיה של העיר רחובות. סבה בנה ב-1890, במו ידיו, את הבית הראשון במושבה - על גבעה רמה, שנודעה מאוחר יותר כ"גבעת האהבה", והפכה במרוצת השנים מקום מפגש לזוגות צעירים אוהבים. שם גם נפגשו לראשונה, יהודית ויוסף, במסגרת פעילותם במחתרת האצ"ל, ושם גם החליטו להינשא. מזה 40 שנה - מאז פטירתו של האב רפאל עבו ז"ל ב-1964, נוטלת יהודית חלק פעיל בכל ההכנות לחגיגת ל"ג בעומר בבית עבו בצפת - הבית שבו עברו עליה השנים הראשונות לנישואיה.

על רשמיה וחוויותיה בכל השנים הללו היא מספרת בכתבה: **"ל"ג בעומר שלי"**.

הייתי אז צעירה מאוד. נשואה כחצי שנה, עדיין "כלה טרייה"; התגוררתי בבית משפחת בעלי בצפת, בית עבו ההיסטורי - מבנה עתיק ורומנטי, מוקף גדר-חומה, בתוכה חצר מרוצפת עם בריכת נוי קטנה, וסביבה צמחיית פרא, פרחי בר ועצי פרי - רימון, לימון, שיזף (בערבית, " עינב"), שיחי רוזמרין, נרקיסים, ורדים מטפסים, אירוסים וציפורן .

ישבתי אז כהרגלי באחת מפינות החצר, שואפת לקרבי את ריח היסמין המשכר, מתבוננת בהר מירון המרהיב, שעל קו הרקיע, ובוהה בפרפרים הצבעוניים המרצדים, כולי שקועה בעולם החלומות האגדתי, כשלפתע נפרץ שער הברזל של החצר הקסומה, ובפתח ניצבה חמותי, לורה עבו ז"ל, מלווה בקבוצה רעשנית של בעלי מלאכה. בבת אחת הופרה השלווה הפסטורלית, ומול עיניי המשתוממות, החלו הופכים את החצר על פיה: מטייחים, מסיידים, משפצים, והכול בניצוחה ותחת ידה הרמה של חמותי המנוחה, שלא ויתרה כהוא זה, כדי לשוות למקום מראה מכובד לקראת האירוע הצפוי.

ומהו אותו אירוע חשוב, שלכבודו נעשו כל ההכנות המאומצות ?

היה זה - אם עדיין לא ניחשתם - טקס הוצאת ספר התורה בערב ל"ג בעומר מחצר בית עבו בצפת לקבר הרשב"י במירון. מעולם לא העליתי בדעתי, שכל כך הרבה הכנות כרוכות ביישומן. באותן שנים ניהל את הטקס חמי, רפאל עבו ז"ל; עדיין רואה אני לנגד עיניי את דמותו הזקופה והסמכותית, כשהוא מחלק הוראות ומנצח על הארגון ביד רמה, כש"משמר העם", שהוא היה מפקדו, מתייצב בהרכב מלא, על מדיו וסמליו, וצועד בגאון בראש התהלוכה של ספר התורה .

רפאל עבו, מפקד הגא בראש פקודיו, 1948

גם עלי, הכלה הצעירה, הוטל תפקיד; כמורה בבית ספר ה"אליאנס" בצפת הוטל עלי לארגן את תהלוכת תלמידי הכיתות הגבוהות במצעד משלהם, ועל פי כל כללי תרגילי הסדר. בראש התנופף דגל המדינה, והתלמידים צעדו בפיקודי בעוז ובשירה, בליווי תופים וחצוצרות. ואני מלווה אותם בלב מלא גאווה. כעבור שנים עדיין זכרו תלמידיי את צעדת הכבוד והתהילה של תהלוכת ספר התורה, ומדי פעם היו מזכירים לי אותה בגאווה, ורבים מהם מוסיפים לצבוא גם כיום בערב ל"ג בעומר בחצר בית עבו, בליווי הבנים והנכדים. זו כוחה של מסורת!

**שר החינוך, יגאל אלון ז"ל
מעניק למורה המדריכה, יהודית תעודת הוקרה**

החגיגות בבית עבו שבים ומאחדים את פזורי המשפחות בצפת

הטקס בבית עבו שימש גם הזדמנות פז לכינוס כל שלוחות המשפחה ברחבי הארץ ומחוצה לה. וכך היינו מתוודעים מדי שנה לשארים חדשים, שלא תמיד ידענו על קיומם; ביניהם כאלה ששמעה של המסורת הגיע אליהם למרחוק, בלי שידעו את מקורה, והם נמשכו למוקד האירוע בכוחות נסתרים. והתופעה של "איחוד בני המשפחות" בל"ג בעומר לא הייתה ייחודית למשפחת עבו אלא לכל בני העיר. תושביה הוותיקים של צפת התייחסו אל האירוע כאל חג אמיתי, והיו אפילו שראו בו את החג החשוב ביותר בתולדותיה של עירם. בערב שקדם לאירוע כבר הדהדו בחלל האוויר של צפת צלילי הכליזמר המסורתיים של סגל, אמן הקלרינט הוותיק, שהקדים להגיע מחיפה עם להקתו (כולם בני משפחה) והלמות התוף הענק בישר את בואם מקצה העיר אל קצהו.

למחרת, בירת הגליל העליון עטתה חג. החנויות ברחוב הראשי הקדימו להיסגר, בעלי העסקים ודיירי הבתים באזור, שבו אמורה התהלכה לעבור, קיישטו את רחובותיהם ואגרו משקאות וממתקים לכבד את קהל החוגגים. אפו עוגות לחלק למחוללים סביב ספר התורה, הכינו בקבוקי עראק לשלהב את הקהל, ומטפחות צבעוניות לקשט את ספר התורה; הנשים דאגו לבקבוקי בושם להזליף על הרוקדים, למזל ולברכה. עוד בשעות הבוקר המוקדמות כבר היו נוהרים ראשוני המבקרים לחצר בית עבו; בידיהם החזיקו זרי פרחים מרהיבים, משכרים בריחם, לקיישט ספר התורה, שנח לו בשלווה בארון הקודש המיוחד, שהוקם לכבודו בחצר בית עבו.

הביישניות מבין הנשים היו מקדימות את בואן, כדי להתייחד עם הספר הקדוש ולשטוח לפניו את משאלותיהן: מי לפריון, מי לבריאות, ללידה קלה או לנישואין מאושרים, ומי לפרנסה. וכאשר הסבו פניהן מן הפרוכת עדיין נצנצו בעיניהן הדמעות. ראיתי דמעות של צער ושל כמיהה, אך גם דמעות של אושר והודיה. ותופעה זו שבה וחוזרת על עצמה מדי שנה בשנה - משהו בספר התורה של משפחת עבו מעורר התרגשות פנימית עמוקה - כאז כן עתה.

להקת הכליזמר של סגל והתוף מחריד המתים

אחת החוויות העמוקות שנחרתה בי קשורה בלהקת הכליזמרים הנפלאה של משפחת סגל. שעה ארוכה לפני הופעתה בחצר בית עבו, בעודה משרכת דרכה בסמטאות העקלקלות של העיר העתיקה, לקול תרועת החיצרות, ואחריה מזדנב ערב רב של נערים ונערות מבני צפת - כבר רעדו אמות הספים בעיר.

זיה להם תוף ענק, שמסוגל היה להחריד מתים ולהרעים עד לבנון... וזכורה לי שנה, שבה ישבתי בחצר, אימא טרייה לבתי, ולומה, בת החצי שנה, ולפתע נשמע רעמו האדיר של התוף, ותקרבו והולך, והתינוקת, שנמה בשלווה תחת עץ הלימון, ותעוררה בבהלה ופרצה בבכי מר, ולא נרגעה עד שיצאתי מהחצר ביתה הסמוך של דודתו של בעלי, מרגלית בן אורי ז"ל, ושם היא ותרה עד לתום הטקס.

נולדה לי בת, אלומה

מה שהרשים אותי במיוחד היו תושבי האזור הלא יהודים, שבאו ממרחקים לחלוק כבוד לטקס המסורתי - דרוזים, ערבים, צ'רקסים, מרונים (יוונים-נוצרים). הם חוללו כמנהגיהם - רקדו "דבקה" ו"קרקוביאק" וזה נראה טבעי ולא עורר פליאה בעיני איש מהצפתים, כי רבי שמעון בר יוחאי נחשב קדוש בעיני כל העדות הדתיות בגליל - יהודים, מוסלמים ונוצרים כאחד.

מותו הפתאומי של חמי הציב אותנו בטרם עת במוקד האירוע

התקופה, שבה ניהל חמי, רפאל עבו ז"ל, את הטקס הייתה היפה בחיי. הוא היה כסלע איתן, וכל ההכנות נעשו בניצוחו, בדרך כלל, על ידי ותיקי המשפחה. לעת ההיא הייתי בעיני כצופה מהצד, מלאת הערצה לכושרו הארגוני של חמי. תקופה מאושרת זו הסתיימה מהר מדי, לטעמי, עם פטירתו של חמי בשנת 1964. בבת אחת חל שינוי דראסטי במהלך חיי. מותו הפתאומי של מי שנחשב בעיני כולנו משענת הפלדה של המשפחה - חודשים ספורים לפני חגיגות ל"ג בעומר - נפל עלינו כרעם ביום בהיר. בבת אחת נפל כל מוראו של הטקס המסורתי על בעלי, ומטבע הדברים גם עלי. הייתי אז בהריון מתקדם עם בתי רפאלה (נולדה חודשים ספורים לאחר פטירתו ושמה נקרא על שמו).

יוסף, יהודית, אלומה ורפאלה, 1964

מבחינתי, עידן שלם הגיע אל קצו. כאילו בגרתי בבת אחת והפכתי ממשקיפה חובבת למסייעת פעילה. פתאום מצאתי עצמי אחראית למטלות רבות, שמעולם לא ידעתי כמותן לפני כן. באותה שנה חוויתי לראשונה את האירוע מנקודת מבט שונה לחלוטין. באותו ל"ג בעומר ראשון, שנוהל על ידי בעלי, יוסף - הלמה לפתע בשנינו ההכרה המפחידה, כי כל האחריות להמשכה של המסורת מוטלת מעתה על כתפיו. מבלי לתת את הדעת נרתמתי בכל מאודי למשימה, חשתי עצמי מחויבת לסייע בכל דרך, כדי שהאירוע החשוב הקדוש ייערך כדת וכדין ולא ייפסק לעולם. וכך, מצאתי עצמי בוקר אחד מנקה, מסיידת, מכבדת את

הרצפות בחצר, ועושה הכול, כדי לשוות למקום מראה מכובד ומסורתי כימים ימימה - ועזרה אין. וגם הפרוטה לא הייתה מצויה אז בשפע בכיסו. לעת ההיא כבר לא התגוררו בצפת אלא בגבעתיים, והדבר הקשה שבעתיים. היינו הדור החמישי למסורת, אך הדור הראשון שלא התגורר בצפת. היה עלינו מדי שנה - שבועות אחדים לפני הטקס - להשתחרר מכל עיסוקינו באזור תל אביב ולשים פעמינו לצפת. בעלי גדל שם משחר ילדותו, אולם אני הגעתי לצפת ככלה צעירה, כאורחת, ומעגל היכריותי היה מצומצם ביותר; כשכרסי בין שיניי, ללא עזרה של ממש, מצאתי עצמי בסיטואציה לא קלה. אך הייתי מוכנה לעשות הכול, כדי שהטקס לא ייפגע.

בימי יגון ושמחה בעתות שלום ומלחמה - התהלכה צועדת

זכורה לי שנה אחת קשה במיוחד, שנת 1967. הימים שלפני מלחמת ששת הימים. היו אלה ימי כוננות. בעלי היה במילואים. ל"ג בעומר חל בדרך כלל בחודש מאי, ואותה שנה כל המדינה עמדה הכן לקראת מלחמה צפויה. ואני לבדי עם בתי הקטנה, אלומה, והתינוקת, רפאלה, ממתינה עם מזוודות ארוזות לנסוע לצפת. ברגע האחרון החליט בעלי, שהיה מגויס ככתב צבאי בחיל האוויר, שהמצב מתוח מדי, מכדי להיגרר עם שתי הבנות, והוא נסע לשם לבדו. ברם, ואת זאת חשוב להדגיש, אפילו אז, באותו מצב חירום של רגע לפני המלחמה, ידענו כולנו, שמה שלא יקרה, על התהלכה לצעוד בל"ג בעומר מחצר בית עבו, ועל הטקס להימשך! וכך יצא בעלי צפונה במדים של חיל האוויר, מצפה בכל רגע לקריאה להתייצב בבסיס, כשהוא שואל את עצמו, אם בתנאים אלה ניתן יהיה לערוך את הטקס כהלכתו, ואם יימצא לו מניין מתפללים לעריכתו, כאשר כל הגברים מגויסים. אולם כוחה של האמונה והמסורת גבר על כל המכשולים. להפתעתו, הגיעו לחצר בית עבו יותר ממניין גברים במדים, נערים צעירים מבני המקום, והטקס נערך כדת וכדין, כאילו ללא קשר למצב החירום. כשנודע לי הדבר לא ידעתי נפשי מרוב התרגשות, ומאותו יום גמלה בי ההכרה הבלתי מעוררת, שיהיה אשר יהיה, רבי שמעון בר יוחאי לא ירשה שהטקס בחצר בית עבו בצפת לא יתקיים. ואמנם, אמונתי זו אך התחזקה במרוצת עשרות השנים שהייתי עדה לאירוע.

שנה קשה אחרת, הזכורה לי, היא השנה שבה אירע הפיגוע בתלמידי בית הספר במעלות, שרבים מהם היו מצפת. מצב הרוח בעיר היה ירוד ואבל. בעוד הטקס מתנהל בחצר העתיקה, ניתן היה להשקיף ממרפסת בית עבו למסע ההלוויה שעשה דרכו לבית הקברות העתיק. ארונותיהם של הילדים התמימים נישאו, כשקהל המלווים מתייפח ללא הרף, בעלי נשא דבריו בקול חנוק, וכך גם החזן והפייטנים. היה זה אחד האירועים הנוגים ביותר שידעה המסורת. בתום הטקס יצאה התהלכה עם ספר התורה לרחובות צפת. בני צפת גרסו, כי ספר התורה הוא מעל הכל. השמחה הייתה עצורה, אבל התהלכה צעדה. . .

מזה מספר שנים, שעיריית צפת מסייעת ערב ל"ג בעומר לשוות למקום, שבו נערך הטקס המסורתי - חצר בית עבו והרחבה הסמוכה - מראה יאה וחגיגי ההולם את האירוע - כיבוד הרחובות, סיווד הקירות באזור וקישוטם - והדבר הקל במקצת את הנטל שרביץ על המשפחה. והנה באחד מערבי ל"ג בעומר התבשרנו על שביתה של עובדי העירייה - ביום שקדם לטקס. העובדים התבצרו בבניין העירייה, תובעים את תשלום משכורתיהם ואין יוצא ואין בא. ראש העיר נסגר בלשכתו ולא היה מוכן לראות איש. הסתובבתי במסדרון הריק כסהרורית, מחפשת איזה "מעבר נסתר", שדרכו ניתן יהיה להתגנב אל ראש העיר. בסופו של דבר עלה בידי להגיע אליו בדלת האחורית. נכנסתי מבלי לדפוק ומצאתי מחייג בעצבנות למשרדי הממשלה, מנסה לגייס כספים לתשלום שכרם של העובדים. הוא נדהם לראותני ניצבת לפניו, וכששמע שמדובר בחגיגות ל"ג בעומר, זימן אליו בדחיפות את נציגי השובתים; הללו, חדורים רגש עמוק לאירוע המסורתי - ניאותו "לשבור" לזמן מה את השביתה, כדי לא לפגוע בקדושתו של הטקס והתגייסו כאיש אחד לסייע בהכנות.

בחמש עשרה השנים הראשונות לניהול הטקס על ידי בעלי, שהה אחיו, צבי ז"ל, בארה"ב. עדיין השתעשענו בתקווה, שלא ירחק היום והוא ייטול על עצמו את האחריות להמשך המסורת. אך הגורל המר גזר אחרת. עם שובו ארצה יחד עם רעייתו ושלושת ילדיו הרכים - נספה בתאונת דרכים מחרידה בדרכו מירושלים לתל אביב. האסון אירע בערב פורים, זמן קצר לפני חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו, והוא היה אמור להשתתף הפעם בניהולן. לשם כך, הוא אף בא במגע עם "ארגון עולי מרוקו" בארץ, והללו, בראשותו של סמי אביטל, התגייסו במרץ להשתתף בהמוניהם בתהלכת ספר התורה המסורתית. היינו בהלם מתמשך. וככל שקרב מועד הטקס, חשנו עצמנו מדוכאים ושבורים מגודל האסון. בעלי היה במצב רוח ירוד, ורק הודות לעידודם של "ברית עולי מרוקו" מצא את הכוחות הנפשיים להמשיך. לעולם לא אשכח את האירוע באותה שנה. בעוד בעלי ניצב שפוף ליד ארון הקודש, כמו נפרץ לפתע שער החצר, ועשרות בני אדם פרצו פנימה בשירה ובמחולות, נושאים דגלים ופורשים

יריעות עם כתובות עידוד למשפחת עבו וברכות לתנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי. כמו במטה קסם, הפך המקום למקור של צהלה ושמחה, והתהלכה המסורתית של ספר התורה יצאה משער החצר כימים ימימה. היה זה סם אביטל, שסיפר לנו כעבור זמן, שהם הגיעו במספר אוטובוסים, במסלול מתוכנן, על פי תוכנית שהתווה להם צבי ז"ל, ימים ספורים לפני שנספה באותה תאונה מחרידה. והם, ראו בכך צוואה שעליהם לקיימה.

ברית יוצאי מרוקו בבית עבו (1978)

אותות הוקרה

והיו גם שנים צוהלות. אחת מהן הייתה ב-1987, שעה ששגריר צרפת דאז בישראל, מר אלאן פיירה, שהגיע בראש פמליה מכובדת לייצג את ממשלתו בטקס המסורתי בבית עבו - העניק לבעלי, יוסף, את מדליית אביר מסדר הכבוד, כהוקרה על המשך טיפוח הקשרים עם צרפת.

הטקס הקצר המכובד של מתן אות הכבוד נערך בבניין העירייה, בנוכחות ראש העיר וחברי המועצה - שעה אחת לפני פתיחת החגיגות המסורתיות. לאחר מכן, ירדו כל המשתתפים ובראשם שגריר צרפת, חובש כיפה, לטקס בבית עבו והשתתפו בשמחה ובריקודים של תהלוכת ספר התורה. אירוע משמח אחר, אף הוא כרוך בתעודת כבוד, התקיים במהלך טקס ל"ג בעומר תשס"ב (2002), כשראש העיר של צפת דאז, מר עודד המאירי, העניק לבעלי תעודת אזרחות כבוד של העיר צפת, על שקידתו בקיום המסורת. באותו מעמד הוא גם הגיש לי סלסלת פרחים והודה לי בשם העיר צפת על חלקי בהבטחת המשכיותה של המסורת. היה זה רגע מרגש עבורי, שיישאר חרות בזיכרוני ימים רבים. אני מקווה בכל לבי, שבעזרת האל אזכה להמשיך ולסייע לבעלי בארגון הטקס עוד שנים רבות, עד מאה ועשרים! אמן.

רבים וטובים נוטלים חלק באירוע המסורתי. הם באים מדי שנה, מכל קצוות הארץ, ששים להחזיק בספר התורה בחרדת קודש, נושקים אותו ומתפללים למילוי משאלותיהם, אחדים כשדמעות חונקות את גרונותיהם. אני רואה אותם שנה אחר שנה ולבי נכמר עליהם ואני מצטרפת לתפילותיהם, וזהו שכרי על חלקי בשמירת המסורת הנפלאה הזו.

מדי שנה אני פוגשת במהלך האירוע רבים מתלמידי ומחניכי לשעבר משנות שהותי בצפת, כשהוריתי בבית הספר "אליאנס" ושימשתי מדריכה במתנ"ס "בית גדעון". אני שבה ומתראה עמם בהתרגשות וצופה בהם צומחים ומתבגרים ומוסיפים לפקוד את הטקס המסורתי בבית עבו. רבים מגיעים עם ילדיהם ואחדים גם עם נכדיהם. וכך, לנגד עיניי, הולך וקם דור חדש של המשכיות, ולבי מתמלא בגאווה. כה לחי!

ההילולה בבית עבו בצפת - 2006 תשס"ו

חגיגות ל"ג בעומר תשס"ו בצפת ובמירון נפתחו ברוב עם והדר ביום שני, י"ז באייר תשס"ו, 15 במאי 2006, בשעה 13.00 בצהריים בטכס המסורתי של תהלוכת ספר התורה העתיק מבית עבו בצפת לבית הכנסת של הרשב"י במירון.

בנוכחות רבנים, ראשי ערים ומועצות דתיות, משלחות מיישובי הגליל, הגולן ומאריאל שבשומרון, וקהל רב שמילא את חצר בית עבו ההיסטורית ואת הרחבה הסמוכה - פתח נציג המשפחה בדור החמישי, יוסף עבו (עברון) את הטכס בפעם ה-43 (ה-173 שנה למסורת), בקריאת מגילת המסורת, שראשיתה באבי השושלת המשפחתית בארץ, הרב הקונסול שמואל עבו, שהגיע לצפת מאלג'יר ב-1817 ומפעולותיו הברוכות הראשונות הייתה גאולת חלקת קבר הרשב"י במירון והקמת המצבה ומבנה בית הכנסת הניצבים שם עד עצם היום.

לאות הוקרה - העניקה לו הקהילה בצפת ספר תורה על שמו, ובערב ל"ג בעומר 1833 - לפני 173 שנה - הובל ספר תורה זה לראשונה ברוב הוד והדר מבית עבו לבית הכנסת של הרשב"י במירון. כך נפתחה מסורת מיוחדת במינה, המסמלת את פתיחתן הרשמית של חגיגות ל"ג בעומר בצפת ובמירון, ועוברת מאב לבן, זה הדור החמישי ברציפות.

על תולדות המסורת ועל פעולותיו הברוכות של הרב הקונסול שמואל עבו ושל צאצאיו, הקונסולים לבית עבו - בשיקומה של צפת ובהנחת היסודות להתיישבות היהודית החקלאית באזור הגליל ובעמק החולה - ניתן לקרוא בהרחבה באתר האינטרנט "ההגדה לבית עבו", וכן בפרק משפחת עבו וההתיישבות בגליל - מאת ד"ר שרביט .

נציג הדור החמישי למשפחת עבו יוסף בן רפאל קורא את מגילת המסורת

הדור החמישי למסורת, יוסף בן רפאל, פותח את חגיגות ל"ג בעומר תשס"ו, בקריאת מגילת המסורת. מימינו - ראש העיר צפת מר ישי מימון, נציג הקונסוליה של צרפת בחיפה - ז'אן פיליפ, רבה של צפת - הרב שמואל אליהו שליט"א, רבם של חסידי חב"ד בעיר - הרב ביסטריצקי. משמאל: יהודית, רעייתו של יוסף, ראש המועצה הדתית צפת - בנימין לגזיאל.

השמיעו דברי ברכה

רבה של צפת הרב שמואל אליהו

"לפי הערכות המשטרה יגיעו השנה למירון כ-600 אלף חוגגים. 60 ריבוא היה גם מספרם של יוצאי מצרים ועלינו לראות בכך סימן ואות לגאולה. ואי אפשר שלא לקשור את המספר הזה למסורת 'בית עבו', אותה מסורת של הובלת ספר התורה מהבית הזה לקבר הרשב"י במירון הנמשכת מזה למעלה ממאה ושבעים שנה ברציפות והמסמלת את פתיחת חגיגות ל"ג בעומר בצפת ובמירון. מסורת זו היא הגרעין החי שצמח והתפתח מכמה אלפי חוגגים מצפת ומהגליל במאה ה-19 - שהפכו בימינו ליער העבות הזה של 60 ריבוא עולי רגל מכל קצות הארץ, כן ירבו. ואסיים בדברי ברכה לכל הקהל הנמצא פה עמנו: מי שבירך את אבותינו הקדושים והטהורים, אברהם יצחק ויעקב, משה ואהרן, דוד ושלמה - הוא יברך את כולכם, שתזכו לבריאות ולאריכות ימים - בזכות רבי שמעון בר יוחאי, רבי אלעזר בנו, האר"י הקדוש, וכל יתר הצדיקים, שישפיעו עליכם שפע מזל, ברכה והצלחה ונאמר אמן. יברך הקדוש ברוך הוא את נכדם של יוסף ויהודית עבו, **רוני בן רפאלה**, הדור השביעי למסורת, שהגיע למצוות, שיזכה לברכה ולהצלחה ולהמשך המסורת המופלאה הזו, וכן יהיה רצון ונאמר אמן".

ראש העיר של צפת מר ישי מימון

"אפתח בברכה חמה לממשיכה של המסורת בדור החמישי, יוסף עבו- עברון. מסורת בת 173 שנה אינה דבר של מה בכך, והיא ראויה להערכה ולעידוד. כולנו התאספנו כאן, כדי ליטול חלק בתהלוכה המסורתית של ספר התורה העתיק מבית עבו ההיסטורי אל קבר הרשב"י במירון. רבי שמעון בר יוחאי מגדולי תלמידיו של רבי עקיבא המשיך בדרכו ולאחר מותו הוסיף להטיף נגד השלמה עם שלטון רומי. הוא נידון שלא בפניו למיתה והסתתר עם בנו אלעזר שלוש עשרה שנה במערה ולפי המסורת חיבר שם את ספר הזוהר. רבות מהלכותיו מובאות במשנה והוא הפך לדמות מרכזית בתורת הקבלה. לפי האגדה נתגלו לפניו סודות הבריאה ויום מותו חל בתאריך לידתו, יח באייר, יום ל"ג בעומר. יום זה הפך למוקד עלייה לרגל לקברו של הרשב"י ולהדלקת מדורות לזכרו. כולנו חבים חוב גדול לתנא האלוקי, ותהלוכת ספר התורה מבית זה, בית עבו ההיסטורי, בשירה ובריקודים למירון - מסמלת את הוקרתו של העם, על כל עדותיו, לכבודו של התנא הקדוש".

הרב שאר ישוב הכהן רבה של חיפה

"קהל קדוש, כבר אמרו אבותינו: 'הנח לישראל, אם לא נביאים הם, בני נביאים – וכולם הולכים לאותו מקום'. אם הקהל הקדוש מתעלה ועולה לרגל לצפת ולמירון - זה מראה שמן השמים נתנו דעתם לעשות כן. הנה בביריה הסמוכה לצפת ישב מרן יוסף קארו שחיבר את ספר הפסק, "שולחן ערוך" אשר הפך לספר החוקים של עם ישראל. גם במנהג זה של חגיגות ל"ג בעומר זכתה העיר צפת, שיבואו אליה ולשכנתה, מירון, כל בני עם ישראל. ומן הראוי לשוב ולהזכיר, שתורת הקבלה נוסדה כאן, והאר"י ותלמידיו התיישבו בעיר הקודש, צפת. והכול בזכות רבי שמעון בר יוחאי. כל עניין המסורת, גם האכסניה הזאת, בית עבו, הפכה מוקד לקידוש שם שמים ולהובלת ספר התורה למירון בערב ל"ג בעומר בזכותו של התנא הקדוש, רבי שמעון בר יוחאי. תחינתנו פרוסה לפניו ולפני תלמידיו, שיבקשו רחמים עלינו מהקדוש ברוך הוא, כדי ששונאינו לא יזכו להשמידנו. ויהי רצון, וההתכנסות הזאת לשם שמים, והובלת ספר התורה מבית זה לכבודו של התנא הקדוש יזכנו למשיח צדקנו במהרה בימינו, אמן".

הרב ביסטריצקי רבם של חסידי חב"ד בצפת

"שמירת המסורת הנה ערך עליון אצל עם ישראל. הודות לכך הצלחנו לשרוד בכל תהפוכות הגלויות במשך מאות בשנים. משפחת עבו ראויה למלוא ההערכה על הקפדתה לשמור על מסורת תהלוכת ספר התורה בערב ל"ג בעומר מזה 173 שנה ברציפות. ואם מזכירים את ספר התורה, אי אפשר שלא לציין שפרשת השבוע הנה פרשת "בהר". כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה לעם ישראל רבו ביניהם כל ההרים על הזכות לשמש במה למתן התורה, ודווקא, הקטן שביניהם, הר סיני הוא שזכה. מכאן אנו למדים שלא הפאר וההתנשאות הם העיקר אלא הענווה והצניעות, ובחלקו של בית עבו ההיסטורי נפלה הזכות, שממנו תצא תהלוכת ספר התורה מדי ל"ג בעומר למירון לא משום גודלו ופארו אלא משום שמירת המסורת הקפדנית של המשפחה הזו מזה חמישה דורות ברציפות. ועל כך הם ראויים למלוא ההוקרה והברכה".

בנימין לגזיאל, יו"ר המועצה הדתית צפת

ברצוני לברך את כל משפחת עבו היקרה בכל מילי דמיטב. הנני שמח להיות שותף למסורת היקרה והמפוארת, ולהנות מחדש כל שנה מהתהלוכה הקדושה. יהי רצון שנזכה להקביל פני משיח צדקנו במהרה, אמן

ז'אן פיליפ סברגס, סגן הקונסול הכללי בחיפה

ז'אן פיליפ נושא ברכה בצרפתית, משמאלו: ראש העיר צפת מר ישי מימון, אלין סוויסה לבית עבו (מתרגמת)

אני מתכבד לברך אתכם בשם ממשלת צרפת והקונסוליה בחיפה. אני שמח להיות כאן, באירוע המרשים הזה, הנמשך למעלה מ-170 שנה, בהשתתפות נציגי צרפת, ואנו מודים למשפחת עבו הנכבדה המקפידה לשמור על מערכת יחסים תקינה עם צרפת מזה חמישה דורות.

בתום הנאומים והברכות, הוחל בטקס הדתי בניצוחו של החזן, מר שלמה חדד בהשתתפותם של הרב הראשי של צפת, הרב הגאון שמואל אליהו, הרב שאר יישוב הכהן רבה של חיפה, הרב ביסטריצקי - רבם של חסידי חב"ד בצפת ושל הפייטנים נעימי הזמר, מאיר כרסנטי, ונחום ברזל, בליווי צלילי הכליזמר של אמן הקלרינט, שמואל אחיעזר. בתום הטקס הדתי והוצאתו של ספר התורה עתיק מארון הקודש, פצח הקהל במחול ובזמרה כסספר התורה נישא אל על בידי המון החוגגים.

יוסף מתכבד בהוצאת ספר התורה מארון הקודש. לשמאלו הפייטן נחום ברזל

**ומי שלא ראה את שמחת ההילולה בבית עבו בצפת
בערב ל"ג בעומר – לא ראה שמחה מימיו!**

"נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהילתך" (תהלים עט, י"ג)

לאורך כל השנים מלווים את תהלוכת ספר התורה במסירות ובקנאות אנשים רבים, מקרב בני המשפחה ומכל שדרות העם - איש איש וחלקו במסורת, איש איש ותרומתו הצנועה, וכולם יחדיו - גברים, נשים וטף - הם שמבטיחים את המשך קיומה של מסורת נפלאה זו במרוצת הדורות. יבואו כולם על הברכה. פינה זו מוקדשת להם.

המשלחת מאריאל

מזה 17 שנה, החל מ-1988, מלווה משלחת מאריאל שבשומרון את חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו בצפת ואת התהלוכה המסורתית של ספר התורה העתיק בדרכו לבית הכנסת של הרשב"י במירון. יוזם הרעיון היה ראש העיר של אריאל וחבר הכנסת לשעבר, מר **נחמן רון**, שליווה בפועל את המשלחת מתחילת הופעתה בבית עבו והרים על נס את הסולידריות של בירת הגליל העתיקה, צפת, עם בירת השומרון הצעירה, אריאל.

ראש העיר אריאל, נחמן רון, בראש משלחת מאריאל בבית עבו ולצדו יוספינה (1988)

את ארגון המשלחת מאריאל נוטלים על עצמם מדי שנה בשנה ראש המועצה הדתית של אריאל, **עמוס צוריאל**, ועוזרתו המסורה, **יוספינה לוי**, המשקיעים את מיטב המאמצים להצלחת המשימה הברוכה, שקיבלו על עצמם ברצון ובאהבה. כולם יבואו על הברכה.

חיים פינקלשטיין

יליד צפת, דור רביעי, נשוי לעצמונה, בתם של לורה ורפאל עבו (ראה ההגדה לבית עבו).
מזה 35 שנה מנדב במסירות ובהתמדה את הרכב המשפחתי המתלווה להובלת ספר התורה מצפת למירון
בתום התהלוכה היוצאת מבית עבו בצפת. לחיים ולעצמונה שני בנים ושתי בנות: רפאל וזאב, עדי ומלכה.

חיים פינקלשטיין ובנו רפי, משני צדי הרכב המשפחתי המתלווה להובלת ספר התורה למירון

הבת, מלכה - אחותו של רפי,
נוהגת ברכב המשפחתי בעקבות
ספר התורה במסעו למירון
עד מאה ועשרים

זאב כהן ז"ל

זאב כהן ז"ל, נכדו של מאיר עבו מבתו, גולדה (זהבה), סייע רבות בימי חייו הקצרים להמשכה של מסורת ל"ג בעומר. עוד בילדותו נהג להתנדב מדי שנה ליטול חלק פעיל בעבודות הכרוכות בהכנתו של הטקס המסורתי בבית עבו.

בליל רביעי, 6 במאי 1948, בקרב הראשון לכיבוש צפת, התנדב איש ה"הגנה", זאב, מ"כ וסייר מעולה, להוביל יחידת פלמ"ח לכיבוש "המצודה", אותה גבעה רמה ששלטה על העיר כולה, והייתה מוחזקת על ידי האויב. הקרב היה קשה ואכזרי והשתולל עד אור הבוקר. עוד בתחילת ההתקפה שמעו אותו זועק "נפצתי", ומאז נעלמו עקבותיו. בעוד כל אנשי הפלמ"ח שהוביל, לרבות הפצועים וגופות ההרוגים חולצו משדה המערכה - זאב ננטש למרגלות הפסגה וגופתו נתגלתה רק כעבור חמישה ימים, לאחר שחרור העיר. אבל כבוד ירד על העיר צפת. נערכה לו לוויה צבאית וכל תושבי העיר ליווהו למנוחתו האחרונה.

כהן משה זאב

(„מהנדס" בפי ערביי צפת)

בן מאיר וזהבה. נולד ביום א' באדר תרפ"ד בצפת למשפחה ותיקה ומושרשה בעיר מדורות. למד בבית־הספר „אליאנס" ובגימנסיה „חינוך" בצפת. חיבב ביחוד את המתמטיקה ובמשך שנים היה עוזרו של המהנדס העירוני ונשתבח בעבודתו הדיוקנית. גם הערבים, אשר לרגל עבודתו הכיר את ישוביהם, כיבדוהו למרות גילו הצעיר. חיבב מוסיקה קלאסית ובשעות הפנאי הרבה להקשיב ולהינות ממנה הנאה

טובה. אהב את עירו צפת וכחבר מחתרת ה"הגנה" הקדיש את מיטב יכולתו למנוע הישנותה של תרפת טבת תרפ"ט. לרגל עבודתו היטיב להכיר את הטופוגרפיה של הגליל העליון. בידועותיו אלה השתמש בחדשי החורף תש"ח לספורים, לחסימת הדרך בפני האויב, לתכנון פעולות נגד קניז ולהוראת הדרך לביצוען. הוא אשר הכין את המפה הטופוגרפית של העיר הערבית על כל ציוניה בשעת ההכנות לכיבושה ותכנונו. הלך בראש הלוחמים בכיבוש סאסא. ראשון היה בפעולה של זריעת מוקשים בעין־טיבה. בקרב דהריה והפצצת דרך נסיגת הערבים מסביבות צפת. היה חבר טוב ומסור ומוכן לעזרת הזולת. סייר וחבלן מעולה. היה שיפע אומץ ומשפיע מרוח זו על כל בני החבורה.

מאז 29 בנובמבר 1947 לא ישן בבית והיה מפקח מדי לילה על עמדות־השמירה בתוך העיר ובגבולותיה. משיצאו הבריטים והפקירו את סימך היהודים לים הערבי שמסביב, היה זאב אחד מאותם יחידי־סגולה שידעו לעודד את המגינים המעטים לא רק בדיבור אלא בפעולות בראש הלוחמים בעבודות הקדמויות והמסוכנות ביותר ולהפיה בהם מבטחונן ומשקטו הנפשי אמונה בנצחון. כך הוליך אותם להסתערות על המצודה, בה נפל הוך כדי קרב ביום 5.5.1948 ואנשינו הוכרחו לסגת מפני האש הקטלנית ולהשאיר את גופתו בידי האויב. כעבור ימים אחדים נעקר האויב מכל העיר והסביבה וגופתו של זאב נמצאה וקהל צפת המשוחררת ליוה איתה בכבוד צבאי למנוחתה האחרונה לבית־הקברות בצפת.

הכתבה לזכרו של זאב מתוך ספר "זכור" לחללי מלחמת השחרור

זאב כהן על המצודה 1943

זאב אהב לשוטט בין סלעיה ובין צמחי הבר של המצודה. ב-6 במאי 1948 טיפס אל פסגתה של המצודה בפעם האחרונה, בהובילו יחידת פלמ"ח אל מעלה הפטמה. היחידה חזרה בלי הסייר, זאב. את השיר הבא כתב לזכרו חברו מילדות ומנוער, בן דודו, יוסי עבו (עברון):

ואתם, לוחמי תש"ח,
המעטים ששרדו מהדור,
התוכלו שלא לזכור -
אותם ימים חשוכים, מאחור ?
אותו ערב גשום, אותו לילה צונן,
מתי מעט הצעירים
שיצאו עם הסטן
מול האש והתופת - על העיר להגן ?
אותו נער מפקד, בלי דרגא, בלי מדים,
שהעפיל לפסגה בראש מסע הדמים
ונותר שם בדד, כשיבולת שדופת קדים
שכוח אל ואחוות לוחמים - ?

ועתה שוב אביב - השמש זורחת
וירוקה המצודה, שוגה ופורחת,
וצצות רקפות, כל גבעול קט נפתח,
וחלפה הסערה - והכול כבר נשכח

אך חי אותם תמרות אש וחום,
חי אותו לילה אפל שהוליד את היום,
אלמלא השה שהתנדב עולה לדור
כי עתה גם עתה לא בקע עוד האור

אהבתיך, נעמת לי מאוד, בן דודי זאב,
השנים חולפות, ולא פג הצער,
לא שכך הכאב.

חברי וכן דודי, זאב

לזאב
איך דעך הגפרור שהצית להבה
במצודת הגליל אש שלח - וכבה ?
איך אבדו לחיים, תום ילדות, אהבה,
איך בדיחה עליזה נחתכה באיבה ?
איך גוועו נעורים - איך נגוז החלום,
בלי פרידה, בלי שלום - ?
איך נפלו גיבורים ?

לזאב,
הנה שוב זורחת השמש
ומשק האביב בחלל מפכה;
וזורמים החיים כשלשום, כמו אמש:
המפל, ההרים, הסלעים - הכול לך
מחכה
ואצים ילדים, מבית ספר שבים,
צוהלים, צוחקים ורבים;
סואנים הרחובות מהמיית עלומים,
רק אתה כה חסר - סהדי במרומים

הרב רפאל עבו ז"ל

לשמואל עבו, אבי שושלת המשפחה בארץ, נולדו שלושה בנים: **אברהם**, **יצחק** ו**יעקב**.
שניים מנינו נקראו בשם: **רפאל**.

האחד, נכדו של **יעקב** ובנו של **מאיר**, מממשיכי מסורת ל"ג בעומר (ראה ההגדה לבית עבו - הדור הרביעי);
השני, נכדו של **אברהם**, נולד בשנת תרע"ג לאביו, יהודה, והיה מגדולי אנשי התורה בארץ, רב ראשי ואב בית
הדין הרבני בגדולה שבערי ישראל, תל אביב, וחבר בית הדין הגדול.
הרב רפאל עבו נפטר ב-1982, בערב ל"ג בעומר, עודו מכין עצמו לצאת לצפת, ליטול חלק בחגיגות המסורתיות
של הוצאת ספר התורה מבית עבו למירון, והוא בן שבעים שנה.

1972

הרב רפאל עבו אוזח בספר התורה,
לצדו יוסף בן רפאל עבו דור חמישי לממשיכי המסורת

קווים לדמותו של הרב רפאל מפי חתנו, הרב מרדכי מזרחי ז"ל - רבה של שכונת רמת ישראל ובצרון וחבר הרבנות הראשית בתל אביב-יפו - אשר נפטר בשנת 2000.

מורי ורבי וחותני, הרב הגאון והצדיק של שושלת היוחסין, רבי רפאל עבו זצ"ל, חבר בית הדין הגדול ומייסד ישיבות ות"ת "אוצר התורה" במרוקו, נתברך, בין היתר, במידת הענווה, המידה הגדולה, שהתורה משבחת בה את משה רבנו מכל מעלותיו הגדולות שהיו לו: **"והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה"** (פרשת בהעלותך).

ולא מקרה הוא, שהצדיק המנוח נולד ביום ז' באדר, יום שנולד בו משה רבנו ע"ה, לכן נהג כל חייו כאיש מן השורה, בלי רגש עליונות והתנשאות על הזולת והסביר פניו לכל אדם. גדלותו בתורה ויראת שמים הגדולה שהייתה בו, היו לשם דבר, והתורה שלמד, לא שמר לעצמו, אלא עשה כל מאמץ להקנותה לאחרים ולזכות בה את הרבים ואת התלמידים הצעירים שחינך בת"ת ובישיבה בטבריה ובמהלך שליחותו במרוקו. ואכן, עמלו נשא פרי, ורבים מבין אלפי תלמידיו נשלחו לא"י, ומהם יצאו רבנים, דיינים, ראשי ישיבות, ראשי כוללים ועוד. במשך שנות כהונתו כדיין, ראב"ד וחבר בית הדין הגדול, נהג בגמר יום עבודתו להורות שיעורי תורה בבית הכנסת "מקור חיים" שליד ביתו בנחלת גנים ברמת גן. הוא המשיך בכך בכל שלושים ושלוש שנות מגוריו ברמת גן - עד ליום פטירתו. וביום פטירתו - למרות היותו שרוי בתענית, היה מתענה מפעם לפעם, מסר את שיעורו הקבוע אחרי תפילת מנחה; בתום השיעור אמר קדיש דרבנן, והתחילו להתפלל תפילת ערבית. בסיום קריאת "שמע", כשהש"ץ מחכה לסיום, "ה' אלוהיכם אמת", יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה, בו ביום, שבו אמור היה לנסוע לצפת, להשתתף בתהלוכת ספר התורה היוצאת מבית משפחת עבו למירון, ליד ציון מצבת קבר הרשב"י זיע"א, מסורת הנשמרת על ידי המשפחה כמעט מאתיים שנה.

מדי שנה נוהג היה להצטרף לתהלוכה, מאז שהכיר את עצמו. ועוד מסורת חידש קרוב ל-25 שנים **עלייה למירון בערב יום הכיפורים**, להתפלל שם ליד ציון התנא האלוקי רשב"י ורבי אלעזר בנו זיע"א, בירושלים יסד כולל אברכים "אור רפאל".

צנוע מאוד היה האיש, והתקיים בו הפסוק **"במקום שאתה מוצא ענוותנותו, שם אתה מוצא גדולתו"**! מעודו לא התגאה ולא התנשא על שום אדם, מעולם לא ביקש כבוד. להפך, התרחק מהכבוד, והכבוד דווקא רדף אחריו. כל שהכירו, ידע להוקירו על מידותיו התרומיות וצניעותו. ביתו היה פתוח לרווחה לכל אדם נצרך. וכשבא בקשרי שידוכין עם כלתו, אשת נעוריו, הרבנית מרגלית עבו ע"ה - שהיא בעצמה הייתה בת גדולים (בתו של הרב מרדכי אוחנה זצ"ל ונכדתו של הרב הגאון, רבי רפאל אוחנה זצ"ל) - התנה עמה שני תנאים: התנאי הראשון, שתרשה לו שכל עתותיו הפנויות יהיו מוקדשות לתורה, ללמוד וללמד; והתנאי השני, הכנסת אורחים - שביתם יהיה פתוח לרווחה בפני כל נזקק.

ואכן, ביתם היה פתוח לרווחה בפני כל נזקק. כולו שפע חסד ואהבת ישראל, ללא גבול, וכל זה נבע ממעיינות התורה שמהם גמע ללא הפוגה. יום ולילה אור דלק בקרבו, אש שלהבת, שהציתה את הלבבות, ונשמתו הגדולה ערגה להרבות חיילים לאורייתא. במשך כל ימי כהונתו כדיין, לא נהנה אפילו באצבע קטנה. כפי שרבנו הקדוש אמר בשעת פטירתו, כך אפשר לומר על רבנו זצ"ל, שלכל הפונים אליו לעזור להם, סייע להם לשם שמים ולא לשום מטרה אחרת. בתקופת כהונתו כראב"ד בחיפה ובת"א-יפו, וכן כחבר בית הדין הגדול לערעורים בירושלים - הרים את כבוד הרבנות בישראל, שדן דין אמת לאמתו, ביושר ובמסירות נפש מפליאה, **ולא בכדי משפחתו ע'ב'ו' נוטריקון (עשויים באמת וישר)**, כי כל המשפחה במשך ארבעה דורות של רבנים מאב לבן, כולם התנהגו באמת וביושר.

והוא הדור הרביעי בארץ, ומשחר נעוריו התחנך על ברכי התורה ויראת שמים עבר עליו לילה מבלי לקום לתיקון חצות ולהתאבל על חורבן בית מקדשנו, בית תפארתנו, וכל מצווה ומצווה שקיים, קיים בהתרגשות גדולה, עד שהיה מבטא זאת בפיו ואומר: **"הריני בא לקיים מצווה פלונית בבחינת, וכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך"** זכה ובחייו קראו לו מוקיריו ומעריציו בעת שהותו במרוקו **"המלאך רפאל"** וגם בפטירתו זכה להסתלק כמלאך, בלי אכילה ושתייה. כי כל חייו היה מסתפק במועט, תמיד חיפש את הנפש, את הרוחניות, ואילו את החומר חשב כאין וכאפס. ומעלות אלה שיוו לו שם טוב והערכה רבה בפי כול.

מספר שנים שימש כמנהל הת"ת לעדת הספרדים בטבריה, ואני, הצעיר, זכיתי להיות תלמידו, ואח"כ נתמנה לראש ישיבת "אור החיים" בטבריה. הוא גם ייסד תנועת נוער דתית בעיר, ומבין מאות התלמידים שחינך - חלק גדול מהם משמשים כיום כרבנים, חזנים ומורים בארץ ובחו"ל.

בשנת תש"ז יצא למרוקו בשליחות ראשי מוסדות" אוצר התורה" בארץ ובארה"ב להמשיך לייסד שם ישיבות ות"תים ולחזק את הקיימים. גם שליחות זו מילא בהצלחה וייסד רשת גדולה של ישיבות במקומות נידחים, שלא ניתן היה להגיע עדיהם אלא ברכיבה על גבי חמורים... עם שובו ארצה בשנת תש"י, נתמנה לדיין בבית דינו של הרב הגאון רבי שמואל יפה זצ"ל, שלפני פטירתו אמר לבני ביתו, ש"הרב עבו מתאים למלאות מקומו כראב"ד".

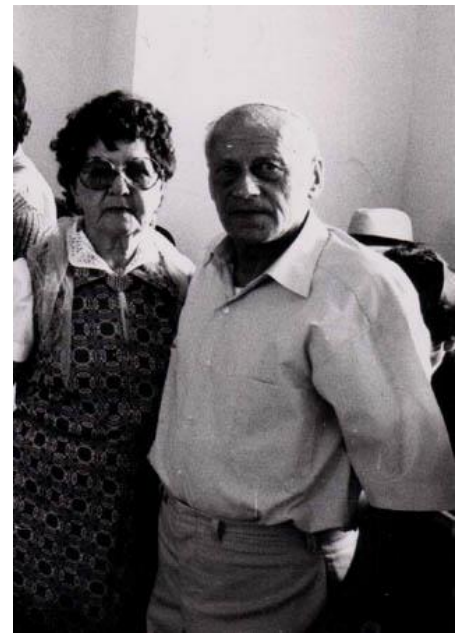
שנת תשי"ח נתמנה לראב"ד בחיפה ולאחר מכן, מילא תפקיד זה בת"א-יפו. שנתיים לפני פטירתו נתמנה לחבר בית הדין הגדול. נודע בתבונתו הרבה, באורך רוחו ובסבלנותו להאזין לכל אדם במצוקה. נמנה עם האישים הבולטים של היהדות הספרדית-מזרחית ורבים השכימו לפתחו, לעצה ולתושייה. היה אהוד על כל העדות ויצאו לו מוניטין כמומחה בה"א הידיעה בענייני גטין, ורבים מהדיינים נועצו בו לפני מתן החלטתם בנושא זה. הוכיח בקיאות רבה בסתרי תורה והשכיל להוציא לאור כל סבך בדיני אישות וכדומה. נמנה בין ועדת הרבנים הבוחנים את הדיינים, כדי לקבל כושר.

כך חי ופעל בתוכנו אותו גאון וצדיק, סניגור של עם ישראל, איש הלב והמוח, אשר כל ימיו העביר בדרכי נועם וחסד, בבחינת "עולם חסד יבנה"; הסתפק במועט, שקד על לימוד התורה והטיף לאהבת ישראל והבריות. דמות נפלאה קורנת ומקרינה ומאירה את הדרכים במחשכי התקופה. הוי, מי ייתן לנו תמורתו!

פסח בן אורי ז"ל

פסח בן אורי (אורינזון), בעלה של מרגלית בת מאיר עבו, מנאמני המסורת בדור הרביעי. נולד ב- 1904 ברוסיה, עלה ארצה ב-1925.

היה ציוני נלהב, בעל מזג נוח והתחבב על כל מכריו. השתקע בצפת והיה מפעילי ההגנה בעיר וממגיניה בתקופת המצור. היטה שכם כאשר נדרש, מדי שנה בשנה, להכנות הטקס המסורתי של הוצאת ספר התורה בערב ל"ג בעומר מבית עבו והשתתף דרך קבע בתהלוכה החגיגית מצפת למירון. נפטר ב- 1984 - חמש שנים לאחר מות רעייתו, מרגלית ז"ל.
לפסח ולמרגלית נולדו שלוש בנות – ג'ולי, גלילה וצופיה, ובן אחד, שלומי ז"ל (נספה בתאונה בארה"ב).

פסח בן אורי ומרגלית רעייתו,
בתו של הרב מאיר עבו

פסח בן אורי ולצדו מאירה, מיכל ורפי עבו, 1977

ג'ולי, צופיה וגלילה
בנות מרגלית ופסח בן אורי

מאיר עבו (עברון) בן משה ז"ל

מאיר עבו בן משה, (נינו של אברהם בן שמואל עבו), נולד ב- 1947 ונקרא של שמו של מאיר בן יעקב, ממשיכה של המסורת בדור השלישי, שנפטר באותה שנה (ראה ההגדה לבית עבו).

משחר ילדותו השתתף בחגיגות ל"ג בעומר בבית עבו וליווה את תהלוכת ספר התורה בשירה ובריקודים לאורך כל מסלולה בחוצות העיר העתיקה של צפת ועד לקבר הרשב"י במירון. היה אחד מפעילי האירוע החגיגי ולא חדל מכך גם בהיותו תשוש ממחלתו הקשה ועד לפטירתו ב- 2002.

מאיר עבו רוקד עם ספר התורה, 1988

אליהו ברקמן (ברק) ז"ל

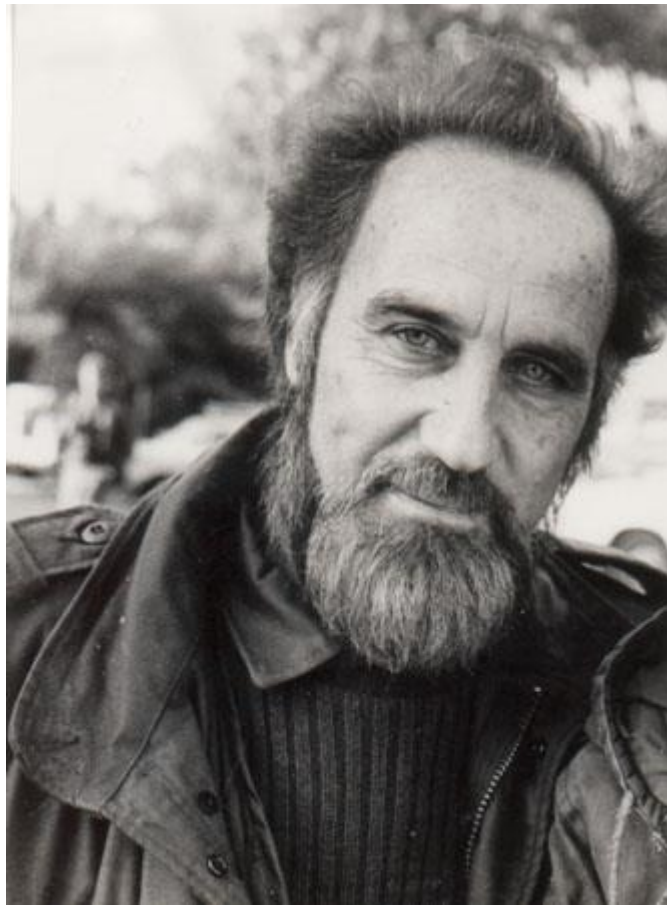
בן למשפחה דתית מסורתית ששורשיה משתרעים עד לרבי מלובביץ. אמו, רחל, הייתה ממייסדות תנועת הפועלות הדתיות בהסתדרות המזרחי. **אליהו, או אלי,** כפי שנקרא בפי כול, היה מה שקרוי בפינו "מלח-הארץ". הוא ניחן בתכונות מנהיגות וכושר ארגוני מלידה, שמצאו את ביטויים באפיקים החיוביים של התנדבות לכל משימה לאומית או חינוכית. גם לאחר שחרורו מהצבא בדרגת סגן אלוף המשיך למלא תפקידים פיקודיים בהג"א, ובד בבד ידע להשתלב בתחום האזרחי בענף הספורט, ובין היתר, ארגן את "הפועל באר שבע" והעלה אותו בזמנו על המפה הארצית.

היה חדור רוח לאומית ומסורתית, והטקס בערב ל"ג בעומר בבית עבו נחשב בעיניו לאירוע בעל חשיבות דתית לאומית, שיש לטפחו ולפתחו בקנה מידה ארצי. בין היתר, הציע **לערוך בשלהי האירוע תחרות מרוץ לפידיים מבית עבו לקבר הרשב"י**. נכונותו לסייע בידי - במיוחד בשנים קשות, וכאלו לא חסרו - לא ידעה גבול. החל מהקמת עמותה של **ידידי המסורת** ועד לתפקיד של **סדרן** בחצר בית עבו בעיצומו של האירוע. בין פעולותיו הברוכות, שעשה על דעת עצמו, הייתה **הדפסת חוברת על תולדות המסורת**. **אלי,** חבר יקר ומסור, בעל נפש אצילה, שמוכן היה לחלוק את פרוטותיו האחרונות עם ידיד נצרך - נספה בתאונת דרכים מרושעת, כשהוא צועד במעבר חציה, ונהגת חדשה פגעה בו באכזריות. הוא לא החלים מפצעיו, וכעבור שנה וחצי של עיניים וניתוחים כאובים - נפטר בבית חולים איכילוב ב-1 באוגוסט 1999.

חבל, חבל על דאבדין ולא משתכחין.

יהי זכרו ברוך!

יוסי

סגן אלוף אליהו ברקמן (ברק) בתקופת שירותו בצה"ל

נחמן עבו בן משה

נחמן עבו, בן משה (נינו של אברהם בן שמואל עבו), נקרא על שמו של סבו, נחמן, בנו של אברהם. נוטל חלק פעיל בארגון חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו ומסייע להצלחתן, ככל אשר יידרש. בין היתר, דואג במסירות לשלמותו ולתקינותו של המבנה ההיסטורי בכל ימות השנה. כה לחי!

נחמן רוקד עם ספר התורה בחגיגת ל"ג בעומר תשס"ד

האחים פנחס מזרחי ולאה לוינסון

בניהם של חביב ושמחה מזרחי מראש פינה ונכדיהם של פנחס ומרגלית מצאצאיו של אברהם עבו. מתנדבים לסייע ככל אשר יידרשו להמשך מסורת ל"ג בעומר ולהפצת מורשת בית עבו.

האחים פנחס ולאה ליד היכל ארון הקודש בבית עבו במהלך הטקס המסורתי בערב ל"ג בעומר תשס"ד

ללאה ולפנחס (בניהם של חביב ושמחה מזרחי ז"ל ממושב גבע כרמל), עוד שתי אחיות- מרגלית ודליה- ואח אחד, שמואל. האב, חביב, נולד בראש פינה, כבן זקונים לאימו (מרגלית לבית עבו). מרגלית נפטרה בגיל 35 ממחלת המלריה, בטרם מלאו לרך הנולד, חביב, שלושה חודשים. הותירה אחריה בעל, פנחס מזרחי, ותשעה ילדים, וכן שלוש אחיות ואח - נחמה, רבקה, רחל ויוסף. חלק מבני המשפחה נותרו להתגורר בראש פינה, ואילו חלק אחר - לאה קפרא, יפה ששון, אסתר שרעבי, יהודה ושלמה מזרחי - עברו לרחובות.

חביב עזב את ראש פינה בגיל צעיר ועבד בפרדסי הרצליה כשומר פרש. עם נישואיו לשמחה חזות עבר לירושלים. התגייס ללגיון העבר- ירדני ולאחר מכן, שירת במשטרת המנדט הבריטי. היה ממקימי מושב עין העמק ובמלחמת השחרור לבקשת המוסדות המיישבים, הפעיל יחד עם רעייתו, שמחה, חדר אוכל לחיילים המשרתים בסביבה. בין היתר, שימש כנהג בשיירות לירושלים. בהפוגה השנייה נעצר על ידי חיילי הלגיון הירדני באחת ממכוניות השיירה לירושלים הנצורה. הצליח להינצל מהשבי בזכות שליטתו בשפה הערבית, שלמד בילדותו בכפר הערבי ג'עוני.

האח, יוסף, עבר בנעוריו להתגורר בירושלים. עסק בסיתות אבני בניין, בין היתר, גם של מבנה "אוגוסטה ויקטוריה" בהר הצופים (ע"ש רעייתו של קיסר גרמניה, וילהלם השני). במהלך ביקורו של הקיסר בירושלים ב-1898, הוצג לפניו יוסף, כאומן שביצע את המלאכה, ובו במקום הזמינו הקיסר להשתלם בלימודי אומנות בברלין. בפרוץ מלחמת העולם השנייה (1939) היגר יוסף לפריס, ומשם ללונדון. התפרסם כצייר וכפסל ונפטר ב-1953.

מישל סבן

עובד עיריית צפת המסור.
מדי ערב ל"ג בעומר, מזה עשרים שנה, מסייע באהבה ובאדיקות
בהכנות לתהלוכה המסורתית, בקישוט הבית, הרחוב וארון הקודש
ובהובלת ספר התורה מבית הכנסת "הצדיק הלבן" לבית עבו.
כה לחי.

אילן חסן

דור שביעי בצפת, בן למשפחה ותיקה שהתיישבה בעיר הקבלה במחצית המאה ה-19 והכתה בה שורשים
עמוקים. אביו, שלמה ז"ל ואימו, מזל, (תבלח"א) ניהלו מכבסה גדולה במשך שנים, והסב, שאול, שימש כגבאי
בית הכנסת בעיר והיה אהוד על כל סביבתואילן, צעיר אתלטי ומדריך ספורט מצטיין, משמש כעוזרו הקרוב של
ראש העיר, ישי מימון, מאז כניסתו לכהונתו הרמה. במסגרת תפקידיו הוא מסייע רבות לארגון חגיגות ל"ג בעומר
בבית עבו, חגיגות הזכורות לו משחר ילדותו, כשהיה מתלווה עם הוריו לתהלוכת ספר התורה, היוצאת מבית עבו
הסמוך למקום מגוריו, לאורך כל סמטאות העיר, בשירה ובריקודים, לקול צלילי הכליזמר המסורתיים: "חגיגות ל"ג
בעומר של בית עבו", הוא אומר, "הן חלק בלתי נפרד ממורשתה של צפת ועלינו לשמר ולטפח אותן ולהנחילן גם
לדורות הבאים". כה לחי.

שלמה חדד - העיתונאי החזן

מזה מספר שנים, ששלמה חדד מנצח על הטקס הדתי של פתיחת חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו בצפת. בקולו הנעים הוא מלווה בפרקי תפילה וחזנות את הוצאת ספר התורה המשפחתי העתיק מארון הקודש ומקפיד על סדרי התפילה המסורתיים כהלכתם עד לצאת התהלכה המסורתית מבית עבו לעבר קבר הרשב"י במירון. שלמה חדד או בכינויו, העיתונאי-החזן, הוא בנו של הרב פראז'י חדד זצ"ל, מגדולי חכמי ג'רבה בדור האחרון. שלמה ממשיך את מורשת אבותיו, ובדרכו המיוחדת אף הצליח לשלב בין עבודת החולין של מקצועו, תקשורת ההמונים, לבין מלאכת הקודש של עיסוקיו בנושאי דת והלכה. ה"רומן" שלו עם העיתונות החל עוד בילדותו, בכתיבת חוברות ובעריכתן, ובתום שירותו הצבאי שימש מספר שנים ככתב עתי"ם בגליל - עד לבחירתו לראשות המועצה הדתית בצפת, תפקיד שמילא בהצלחה במשך שלוש שנים. במקביל לעיסוקיו העיתונאיים, הוא גם משמש כחזן בבית הכנסת "אבוהב" בצפת וכמאמן ומדריך ירי במטווח העירוני באזור, כך שהוא מקיים במלואו את הפסוק: "באחת ידו עושה במלאכה, ובאחת מחזקת השלח" (נחמיה ד', יא).
כה לחי!

דור שביעי בצפת.

נולד ב-1955 לאביו נעים המאירי (מזרחי) ז"ל ולאימו, שושנה (לבית חפץ בירושלים) ז"ל. אביו, נעים, היה מפעילי התנועה הלאומית, ממפקדי בית"ר והאצ"ל בצפת בתקופת המנדט הבריטי. הבן, עודד, איש עסקים, יוזם וקבלן בנייה, המשיך בדרכו הציבורית של האב, הקדיש חלק גדול מזמנו לשיקום ולשחזור העיר.

בשנת 1998 נבחר כחבר מועצת העיר, צפת, ומונה לסגן ולמ"מ ראש העיר. בפברואר 2001 נבחר לכהן כראש העיר - תפקיד שמילא עד נובמבר 2003.

בתקופת פעילותו בעירייה התמקד בשיפור תשתיות ומערכת החינוך.

פעל רבות לגיוס כספים (מעל 100 מיליון ₪) לפיתוח תשתית עירונית ודרכי תחבורה בעיר.

שיקומה של העיר העתיקה היווה אחד ממוקדי פעילותו העיקריים, ובמסגרת זו סייע רבות לארגון חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו בצפת ולהצלחת תהלוכת ספר התורה המסורתית בדרכה מבית עבו לקבר הרשב"י במירון. כאביו לפניו - שצעד בראש התהלוכה עם קבוצות נוער מבית"ר - מפגין גם עודד סנטימנטים עמוקים לאירוע וממשיך להושיט את עזרתו, ככל שהוא מתבקש, גם לאחר פרישתו מתפקידו הציבורי בעירייה. כה לחי.

ישי מימון ראש העיר צפת

ב-15 במאי 1974 חווה התלמיד, ישי מימון בן השש עשרה את הטראומה הראשונה הקשה בחייו: התקפת רצח של חוליית מחבלים על בית ספרו בעיירה מעלות. מתוך 90 התלמידים שהוחזקו כבני ערובה - שישה עשר מצאו אז את מותם; וכן, משפחה בת שלוש נפשות, וחייל צה"ל. שבעים נפצעו ואחדים נפטרו מפצעייהם בימים שלאחר מכן. שלושת המחבלים, אנשי החזית הלאומית לשחרור פלשתינ (שמנהיגה נאיף חוואתמה), נהרגו מאוחר יותר בהסתערות חיילי צה"ל על בניין בית הספר. בין הבודדים שניצלו אז היה ישי מימון. הוא נחלץ בלי שנפגע פיזית, אולם הזעזוע הנפשי שעבר לא נמחה עוד ממנו. את הטראומה השנייה הוא חווה כראש עיר, ביירי הטילים על צפת, כשהופגזה קשות במלחמת הגליל השנייה. הוריו של ישי עלו ארצה מטוניס ב-960. הם התיישבו בצפת, מקום שבו נולד וגדל ישי. את דרכו הציבורית הפוליטית התחיל כעובד מן המניין בעיריית צפת, ומיו"ר ועד העובדים, נבחר למועצת העיר, ובמרוצת הזמן היה לסגנו של ראש העיר דאז, מר משה חניה. בבחירות האחרונות נבחר לראשות העיר צפת. מתחילת כהונתו מגלה ישי זיקה עמוקה למסורת ל"ג בעומר של בית עבו ולשיקומו של הבית ההיסטורי, שממנו יוצאת תהלוכת ספר התורה העתיק מצפת למירון למעלה ממאה שבעים שנה ברציפות. הוא אינו חוסך במאמצים להצלחת הטקס, ככל שהוא מתבקש, ואף מעבר לכך. משתתף דרך קבע בפתיחת החגיגות בבית עבו ואף מלווה את התהלוכה המסורתית בשירה ובריקודים, לקול צלילי הכליזמר, לכל אורך דרכה - עד הגעתו של ספר התורה לקבר הרשב"י במירון. כה לחי.

רבה של צפת הרב שמואל אליהו

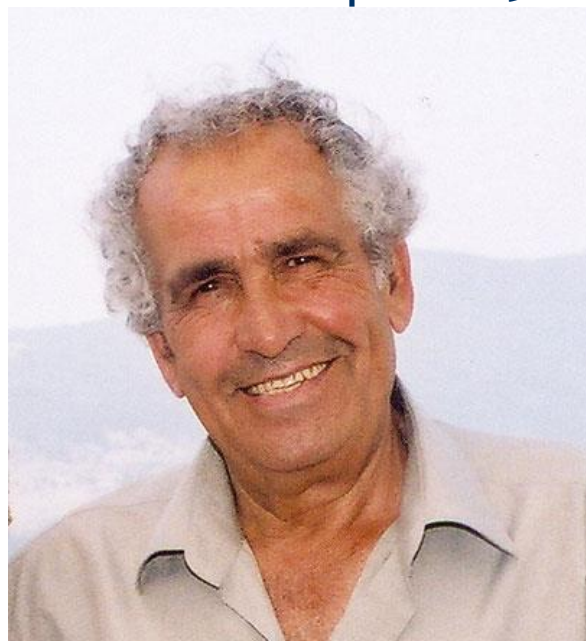

מזה שנים שהרב שמואל אליהו משמש כרבה הראשי של צפת.

קודם לכן - לאחר שחרורו משירות מלא בצה"ל כחייל קרבי בחיל השריון - כיהן כרב העיירה שלומי בגבול הצפון. בצפת, כמו גם בשלומי, עסק בהקמת מוסדות חינוך ובקידום האוכלוסייה - חזקה וחלשה כאחד. מרכז הכובד של עשייתו כיום הוא פרויקט ארצי להכוונת מורים ומחנכים, בוגרי ישיבות ההסדר, לעיירות פיתוח לקידום מערכות החינוך. בין היתר, מטפל הרב בשיקום אסירים ונגמלי סמים. לאחרונה שוקמה קבוצה גדולה כזו והועסקה בשיקום בית העלמין העתיק של צפת, שהיה מוזנח במשך שנים רבות. מתחילת כהונתו כרבה של צפת התמסר בכל מאודו לעידודה ולפיתוחה של מסורת ל"ג בעומר של משפחת עבו ולא חסך במאמצים להאדירה ולספר שבחה ברבים.

מדי שנה, בערב ל"ג בעומר ניתן לראותו מסב מדושן אושר על במת הכבוד שבבית עבו, נושא דברי תורה וחכמה על מהותו של החג ועל גדולתו של התנא הקדוש, רבי שמעון בר יוחאי; והקהל הממלא את החצר ואת הכיכר שממול שותה בצמא את דברי התורה של הרב, שאינו חוסך בדברי שבח גם לבני משפחת עבו לדורותיהם, על דבקותם במסורת ל"ג בעומר מזה 173 שנה ברציפות. בתום הטקס מתלווה הרב שמואל אליהו לתהלוכת ספר התורה, המשתרכת בתופים ובמחולות לאורך סמטאות צפת, ופה ושם הוא נושא דברי ברכה ועידוד לחוגגים, המריעים לכבודו ומפגינים את חיבתם לרב האציל, שאינו חדל לפעול לקירוב לבבות בין כל חלקי הציבור לטובת כלל עם ישראל; ובכך הוא ממשיך במורשת אבות, כבנו של הרב הגאון הראשון לציון - הרב מרדכי אליהו שלי"טא, הידוע באהבת האדם ובמאור פנים לכל אחד באשר הוא. כה לחי.

מאיר המאירי יו"ר עמותת ותיקי צפת

מדי שנה, בערב ל"ג בעומר, מכנס מאיר את חברי העמותה של ותיקי צפת ורותם אותם לסייע להצלחת ההילולה של חגיגות ל"ג בעומר בבית עבו בצפת ולתהלוכת ספר התורה המסורתית בחוצות העיר. הוא רואה בכך משימה קדושה להאדרת שמו של התנא הקדוש, רבי שמעון בר יוחאי, והוא עצמו צועד עם התהלוכה לכל אורך דרכה ומעודד את חבריו להרבות שמחה וללוות את ספר התורה בשירה ובמחולות עד לקבר הרשב"י במירון. מאיר יליד צפת (1931); דור חמישי למשפחת המאירי (מזרחי). נכה צה"ל, (נפצע בתש"ח בהגנה על צפת בתקופת המצור). בד בבד עם המשך דרכם של אבותיו בפיתוח מוצרי חלב וגבינה (מחלבת המאירי), לא זנח את התחום הציבורי, כשמטרתו, החזרת עטרתה של צפת ליושנה. במסגרת פעילותו הברוכה סייע, בין היתר, לשיקום ותיקי צפת באזור "רימונים" ואכסן עשרות ילדים חסרי בית בבתים מוגנים, באמצעות ה"אגודה לקידום ילדים", שהקים ועמד בראשה.

שני נושאים עומדים בראש סדר פעילויותיו:

- שימור אתרי הלחימה בצפת בקרבות תש"ח;
- טיפוח מורשת ל"ג בעומר המסורתית של משפחת עבו.

כה לחי.

יצחק ורד

יליד צפת ובן למשפחה ותיקה בעיר. משחר ילדותו משתתף בתהלוכת ספר התורה מבית עבו ומלווה אותה בקנאות עד למירון. במרוצת השנים הפך לרוח החיה המשרה שמחה ומלהיבה את קהל החוגגים בשירה ובמחולות מחצר בית עבו ולכל אורך מסלול התהלוכה. כה לחי.

משלחת עובדי בתי הזיקוק מחיפה

בתמונה: חברי המשלחת הראשונה ב-2004 בסמטת הרחוב הסמוכה לבית עבו

מזה שלוש שנים שמשלחת של עובדי בתי הזיקוק בחיפה משתתפת בחגיגת ל"ג בעומר בבית עבו בצפת ובתהלוכת ספר התורה המסורתית בדרכו למירון. יוזמי הרעיון הם: פנחס מזרחי, צאצא למשפחת עבו ומוותיקי העובדים (הראשון מימין), אלי אלישע, חבר הוועד והרוח החיה של המשלחת (החמישי מימין ומשכמו ומעלה) וקולט מיכאל, רכז דת של עובדי בתי הזיקוק (בתנוחת ישיבה ראשון משמאל). בשלוש השנים שתכפו גדל והלך מספר המשתתפים בחגיגה המסורתית וחברי המשלחות נוטלים חלק בשמחה ובריקודים בחצר בית עבו ובתהלוכת ספר התורה בחוצות צפת. כה לחי.

"נר לזכרם"

לקריאתה של מגילת המסורת בשנת תשס"ו
קדמה ההודעה המצערת על פטירתה ללא עת
של בת המשפחה

ג'וליה קפלן ז"ל, לבית בן אורי, בתם של
פסח ומרגלית, ונכדתו של רבי מאיר עבו ז"ל,
ממשיכה של המסורת בדור השלישי.

אהבתיך ג'ולי היית טובה לי מאחות

עדיין צחוקך מהדהד באוזני, מתגלגל, מדבק ומרנין את הלב.
אהבת לצחוק, סתם ככה, גם ללא סיבה מיוחדת.
אירועי החיים נראו בעיניך כמחזה מתמשך וחולף, שאינו בשליטתנו ועלינו לקבלו כמו שהוא, על הטוב ועל
הרע שבו. האם לא מוטב אפוא לצחוק – במקום לייבב?
ולכל אירוע, עליז או עגום, התלווה, לדעתך, גם אספקט קומי - ואת ידעת להצביע עליו בבת צחוק שובבה.

"האם היית רוצה לחזור לנקודת זמן כלשהי בעברך, לשוב לחיות אותה מחדש?" שאלתיך פעם. **"ולחזור
שוב באותו מסלול?"** שאלת, **"לא, תודה!"** פרצת בצחוק: **"מספיקה לי צעדה אחת באותו השביל..."**

השם **ג'ולי**, ניתן לך על שם דודתך, האחות הבכירה של אימך, שמצאה את מותה ללא עת ממחלת הטיפוס.
ג'ולי בשפה הצרפתית הוא יפה. והשם הלם אותך להפליא. בילדותי שמעתי מספרים, שכשהייתה אימך,
דודתי **מרגלית ז"ל**, בהריון – הרבתה להסתכל על ציור במגש, שהגיע למשפחה מאנגליה ובו ציור מרהיב
של המלכה ויקטוריה בילדותה. וכשנולדת – סיפרו – דמית לאותה ילדה נאה שבמגש...כך או אחרת, הכול
התפעלו מיופייך. אך יותר מכך שבית את לב כולנו באופייך. אלוקים חנן אותך בלב טוב ומבין. ידעת
להקשיב לבעיותיו של הזולת, להשתתף בחוויותיו, בכאביו ואף להעניק לו בשעת הצורך עצה נבונה. את
דאגותיך שלך ידעת להטמין עמוק בתוכך. לעתים רחוקות שמעתוך להתלונן על בעיה אישית. לעומת
זאת, נכונה היית תמיד לחוש לעזרתם של אחרים. אפילו בשעת חולייך המשכת לנדב יום בשבוע לסייע בבתי
החולים.

מסירותך לבני המשפחה הייתה ללא גבול. **ליעקב בעלך**, לבנים - **ארנון וניר**, לבת חני – לאחיותיך **צופיה
וגלילה**.

אני זוכר אותך, ג'ולי יקירתי בתקופת הילדות. קלילה ועליזה ואוהבת לשיר. אחד השירים האהובים עליך היה "מעל פסגת הר צופים..." קולך היה רך ונעים והיינו מאזינים לו מוקסמים, לפעמים תוך ליווי צלילי המנדולינה של האם, מרגלית ז"ל. אהבתך לטבע ולבעלי החיים מצאה את ביטויה עוד מילדותך. כבר אז טיפחת כלב שעשועים קטן, או חתול, וסוככת עליהם מכל שניסה להתנכל לשלומם. פינת הצמחים במעונך על הכרמל הרהיבה את העין, ובכל אחד מביקורי היית מושכת אותי בגאווה למרפסת ומצביעה על הנוף הפראי המשתרע עד לים הכחול הבוהק בקו הרקיע.

את חסרה לנו מאוד, ג'ולי יקירתי, חסרה לכולנו. מוקדם מדי נטשת אותנו והותרת אחריו חלל גדול, שאיש מלבדך לא יוכל למלאו. וכה חבל.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

בן דודך, יוסי

כזאת הייתה אמא

**ארנון, ניר רפאל, והבת, חני
על אמא ג'ולי**

היו לה עקרונות וגם ידעה להיאבק עליהם

אמנו, ג'ולי קפלן לבית בן אורי, נולדה בצפת בשנת תרצ"ב, דור חמישי בארץ למשפחת עבו בצפת. זכתה לעלות לגנזי מרומיך בליל יום העצמאות, ה' באייר תשס"ו. תאריך פטירתה של אימא מסמל את תכונתה היפה, השילוב שבין ה"צבריות" לאמונת ישראל, וסיפור המעשה הבא אך ממחיש זאת: כשלושה שבועות לאחר מלחמת ששת הימים יצאה משפחתנו לשליחות מטעם הסוכנות לעיר דלאס, שבמדינת טקסס. כעבור שנה נולד בשעה טובה, אחי, ניר, שיחיה. הלידה הייתה בבית חולים קתולי עם אחיות נזירות. כשהעבירו אותה לחדרה, לאחר הלידה, הבחינה אימא בצלב עם תמונתו של ישו על הקיר שממול למיטתה. ללא היסוס, הזעיקה מיד את הנזירה (אם הבית) ו"בחוצפתה הצברית" ובאמונת ישראל פשוטה, הסבירה לנזירה, שכיהודייה היא מבקשת להסיר מיד את הצלב מעל לקיר. הנזירה התרשמה מכנותה, וכדי לא לפגוע באמונתה, מילאה את בקשתה. השמועה על הישראלית שהצלב הוסר מחדרה עשתה לה כנפיים והפכה לשיחת היום בבית החולים. כזו הייתה אימא, נוחה ונעימת הליכות, אך בעלת עקרונות שגם ידעה להיאבק עליהם בעת הצורך. תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

בנה, ארנון

אמא הייתה אש ולהבה שהאירה את חיינו

ההגדרה הקולעת ביותר לתיאורה של אמא היא המילה אהבה. אמא אהבה את החיים, אהבה בני אדם, אהבה חברה, וכמובן, יותר מכול אהבה את המשפחה. אמנו נולדה בצפת לפני קום המדינה. במלחמת הקוממיות תרמה את חלקה, כנערה, למערכה על שחרורה של צפת. תמונתה עם ה"סטן" בידה, נערה שטרם מלאו שש עשרה, משוטטת בסמטאות הצרות של העיר, מסמלת בעיניי עד היום את תכונת ה"לוחמנות" שהייתה מושרשת בה, כצאצאית של משפחה צפתית לוחמת. אמא ידעה תמיד להיאבק על הדברים שבהם האמינה. לעתים נחישותה להגשים מטרה שהציבה לעצמה עלתה לה במחיר בריאותה, אך הדבר לא הרתיע אותה. תמיד הייתה נכונה לתרום מזמנה לטובת הכלל. במשך שנים התנדבה לסייע במרפאת השד בבית חולים רמב"ם בחיפה. היא המשיכה בכך חרף מחלתה, כל עוד נשאו אותה רגליה. אחת מהתכונות שאהבתי אצלה במיוחד הייתה יכולתה לפרוץ בצחוק מ"כלום". היא ידעה להשרות סביבה אווירה של עליצות אפילו ברגעים הקשים של מחלתה. כשמעדה ארצה מידיה של המטפלת וזו עמדה נבוכה ומתנצלת, לא הזעיפה את פניה מולה אלא צחק, והפכה את התקרית הלא נעימה למעשה לצון... כזו הייתה אמא, וכך גם אזכור אותה: אש ולהבה, שהאירה את כל הסובב אותה. ת.נ.צ.ב.ה.

בנה, ניר רפאל

יותר מכול אהבה שנהיה ביחד

אמא אהבה את הרגעים הקטנים של החיים, אהבה להתבדח, לצחוק, לצאת לבתי קפה, לערוך סיבוב קניות, אך יותר מכול אהבה שנהיה ביחד. גם אם לא תמיד היה נוח להתכנס, כשרק נקרתה ההזדמנות להיפגש - הייתה ששה לעשות כן, אפילו כרוך היה הדבר במאמץ מיוחד, בנסיעה מטלטלת. היא לא ויתרה על שום פגישה עם ילדיה ועם נכדיה. העיקר להיות ביחד. זה היה סודה האישי, להמריץ את כולנו להיפגש, וכל פגישה כזו הרעיפה על כולנו הרבה אהבה, הרבה חדוה והדקה את הקשר המשפחתי בין הדורות. קשה לחשוב על אמא במושג של עברה. הודות לקשר הייחודי הזה שיצרה בינינו, אמא אתנו גם עתה, בכל רגע. אי אפשר לדמות אותה כמי שהייתה אלא כמי שנמצאת עמנו תמיד.

בתה, חני